

תורה לג

(לשון רבנו זכרוננו לברכה)

מי האיש החפץ חיים, אהב ימים לראות טוב (תהלים לה, יא):

א **הַפֶּלֶל הוּא, שְׁצַרְיָה לְבַקֵּשׁ שְׁלוֹם. שְׂיִהְיֶה שְׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל, וְשְׂיִהְיֶה שְׁלוֹם לְכָל אָדָם בְּמִדּוֹתָיו. הֵינּוּ שְׁלֵא יִהְיֶה מַחְלָק בְּמִדּוֹתָיו וּבְמִאֲרָעוֹתָיו, שְׁלֵא יִהְיֶה לוֹ חֵלּוֹק בֵּין בְּטִיבוֹ בֵּין בְּעֵקֶוּ, תְּמִיד יִמְצָא בּוֹ הַשֵּׁם וְיִתְבָּרַךְ. הֵינּוּ** (שם נז, יא) **"בַּה' אֶחְלָל דְּבָר, בְּאַלְקִים אֶחְלָל דְּבָר"**:

עושה אור

לשון רבנו זכרוננו לברכה.

רבינו ז"ל פותח בפסוק (תהלים לה, יא): **"מי האיש החפץ חיים, אהב ימים לראות טוב"**². ובסוף תורה זו, יבאר רבינו את פנימיות הפסוק.

יבאר את מהות ה'שלום' בכל פרט.

א. הפלל של תורה זו שתתבאר להלן, **הוא: שְׁצַרְיָה לְבַקֵּשׁ שְׁלוֹם**, וכלשון הפסוק⁴ (שם, טו): "בקש שלום ורדפהו"⁵, והענין למעשה, לבקש ולהתפלל, **שְׂיִהְיֶה שְׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל**, ובשביל זה צריך לדון את חבירו תמיד לכף זכות⁶. **וְשְׂיִהְיֶה שְׁלוֹם לְכָל אָדָם בְּמִדּוֹתָיו**⁷ - במידות שהקב"ה נוהג עמו, שיהיה לאדם שלום ואהבה עם כל מידה ומידה שהקב"ה נוהג עמו⁸, **הֵינּוּ שְׁלֵא יִהְיֶה מַחְלָק בְּמִדּוֹתָיו וּבְמִאֲרָעוֹתָיו** - במאורעות והמקרים שנעשים לו, **שְׁלֵא יִהְיֶה לוֹ חֵלּוֹק בֵּין בְּטִיבוֹ בֵּין בְּעֵקֶוּ** - בין שנוהג עמו הקב"ה בטובה ובין שנוהג עמו בצרה, **תְּמִיד יִמְצָא בּוֹ הַשֵּׁם וְיִתְבָּרַךְ** להאמין, שכל מה שעושה ה' עמו הכל לטובתו⁹, **הֵינּוּ** כמו שאמר דוד המלך (תהלים נז, יא): **"בַּה' אֶחְלָל דְּבָר, בְּאַלְקִים אֶחְלָל דְּבָר"**¹⁰, בין אם אתה נוהג איתי במידת הרחמים, שהיא בחינת שם 'הוי"ה', אהלל אותך ה', ובין אם אתה נוהג איתי במידת הדין, שהיא בחינת שם 'אלהי"ם', גם כן אהלל אותך ה"י. פי, ע"י שיהיה לאדם שלום ושוויון¹² במידותיו, היינו שיהיה לו שלום עם כל מה שקורה לו, כי ימצא את הקב"ה בכל דבר, כלומר שיבין שהקב"ה הוא זה שפעל כל זאת, והקב"ה בודאי טוב ומטיב¹³, ובוזה יהיה לו שלום עם כל מה שקורה לו, ולא יהיה לו מחלוקת

מקורות ועיונים

1. לא ידוע לנו מקום וזמן אמירת תורה זו בבירור. בפעולת הצדיק (אות ס"ח), כתב בפשיטות, שתורה זו נאמרה בסוכות שנת תקס"ב. ואכן, בסוף תורה זו מדבר על כוונות הלולב. תורה זו היא מהתורות שנאמרו על מצות תפילין, כמובא בחיי מוהר"ן (אות תק"ט), וכמו שהביא מוהרנ"ג כ"ב בסוף תורה ל"ח, את רשימת התורות שנאמרו על מצות תפילין.
2. בפשט הפסוק פירש במצודת דוד: "מי האיש החפץ חיים" - היינו חיי עולם הבא, הוא "אהב ימים" - רצה לומר אוהב ימי העולם הזה להרבות במעשים טובים, כדי לראות על ידם בטוב האמיתי בעולם הבא. ורבינו יבאר בפנימיות, שהכונה היא, כיצד ניתן להמשיך את ימי הטוב של העולם הבא, כבר בעולם הזה.
3. רש"י בפסוק (תהלים לד, טו) מפרש, שבקשת השלום - היא במקומו, ולרדוף אחריו - במקום אחר. והרד"ק מפרש, שבקשת השלום הוא בפה, והרדיפה היא בלב. והמצודת דוד מפרש: הבקשה שלך תהיה (כלומר התפילה והבקשה שתבקש), היא לעשות שלום בין איש לאחיו, ותרדוף אחרי זה מאוד להיות מחזר אחר השלום.
4. כן מועתק בקצור לקוטי מוהר"ן (אות א'), וז"ל: צריך לבקש שלום, כמו שכתוב: "בקש שלום".
5. פי, רבינו פתח בפסוק "מי האיש החפץ חיים אהב ימים לראות טוב", והמשך הפסוקים הוא: "נצור לשונך מרע ושפתך מדבר מרמה, סור מרע ועשה טוב", ומבאר רבינו, שהכלל והתכלית של כל פסוקים אלו, הוא מה שכתב "בקש שלום ורדפהו".

מקורות ועיונים

בְּאֵמֶת אֵף עַל פִּי שְׂדַעַת כָּל אָדָם מְשֻׁנָּה מִחִבְרוֹ, כְּמוֹ שְׂאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בְּרֵכוֹת נח.), אֵף עַל פִּי כֵן צָרִיךְ כָּל אָחֵד לְאַהֲבֵ אֶת חִבְרוֹ כְּנִפְשׁוֹ וְלִידַע שֶׁהִפְלֵ אָחֵד, כִּי כָּל הַפְּעֻלוֹת מִשְׁתַּנּוֹת נִמְשָׁכִין מֵאָחֵד הַפְּשׁוּט (כדלקמן תניינא תורה ב').

10. אע"פ שלשון הפסוק הוא להפך "בְּאֵלֵהִים אֶהְלֵל דְּבַר בְּה' אֶהְלֵל דְּבַר", בכל אופן, רבינו סידרו כמו שהביאה הגמ' (ברכות דף ט:) ודרשה את הפסוק הזה: "בְּה' אֶהְלֵל דְּבַר בְּאֵלֵהִים אֶהְלֵל דְּבַר", "בְּה' אֶהְלֵל דְּבַר" - זו מדה טובה, "בְּאֵלֵהִים אֶהְלֵל דְּבַר" - זו מדת פורענות. ומבואר במדרש תהלים (על פסוק זה), ששם הוי"ה רומז על מידת הרחמים, ושם אלהי"ם רומז על מידת הדין, ודוד המלך זכה לדעת בידיעה ברורה, שכל מאורעותיו הם לטובתו, ואמר: בין אם ה' מתנהג עימי במה שנראה כהנהגת רחמים, ובין מה שנראה כהנהגת דין, אהלל אותו בשוה, כי אני יודע בבירור שהכל הוא לטובתי.

11. לעיל (תורה ד'), כתב רבינו ז"ל: כְּשֶׁאָדָם יוֹדַע שְׂכָל מְאָרְעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ, זֹאת הַבְּחִינָה הִיא מְעִין עוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תְּהִלִּים נו, יא) "בְּה' אֶהְלֵל דְּבַר בְּאֵלֵהִים אֶהְלֵל דְּבַר" (עיין ברכות דף ט:).

12. כמבואר בבעש"ט על התורה (מצורע אות כ'), וז"ל: כתיב (תהלים טז, ח) "שְׁפִיטֵי ה' לִגְדֵי תְּמִיד", "שְׁפִיטֵי" - לשון השתוות, בכל דבר המאורע, הכל יהיה שוה אצלו, בין בענין שבני אדם משבחין אותו, או מבזין אותו, וכן בכל שאר דברים, וכן בכל המאכלות, בין שאוכל מעדנים, בין שאוכל שאר דברים, הכל ישווה בעיניו, כיון שהוסר היצר הרע (המתאוה) ממנו לגמרי. וכל דבר שיארע, יאמר: הלא זהו מאתו ית' שמו, ואם בעיניו הגון וכו', וכל כוונתו לשם שמים, אבל מצד עצמו אין חילוק, וזה מדרגה גדולה מאוד, עכ"ל.

13. כתב בלקוטי הלכות (חור"מ ח"ב נויקין ד, כ), וז"ל: אֲנַחְנוּ הַמְּאֲמִינִים בְּשִׁנֵּי עוֹלָמוֹת, שְׂעָקָר הַתְּכֵלִית הוּא לְעוֹלָם הַבָּא, בְּנֻדָּא אֲנוּ מְאֲמִינִים שְׂכָל מְאָרְעוֹתֵינוּ הֵם לְטוֹבָתֵנוּ. וְעַל כֵּן תְּיָבִים לְכַרְךָ עַל הַרְעָה בְּשִׁמְחָה כְּשֶׁמְבָרְכִים עַל הַטּוֹבָה. כִּי הִפְלֵ לְטוֹבָה, כָּל מַה שְׂעוֹבֵר עַל הָאָדָם כָּל יְמֵי חַיָּו הֵן טוֹב הֵן רַע, כִּי הַכֹּל כְּדִי שְׂיִזְכֶּה עַל יְדֵי זֶה לְהַשְׁגוֹת אֱלֻקוֹת שֶׁהוּא חַיֵּי עוֹלָם הַבָּא לְנִצְחָה, כִּי כָּל מַה שְׂמְסַבֵּב ה' יִתְבָּרַךְ עִם הָאָדָם בְּכָל יוֹם וְיוֹם כָּל יְמֵי חַיָּו הִפְלֵ רַק בְּשִׁבְלֵי

6. כתב בקצור לקוטי מוהר"ן (אות ב'), וז"ל: וְכֵן יִסְבֵּל מִחִבְרוֹ, אֵף אִם יֵשׁ לוֹ אֵיזֶה יִסּוּרִין מִמֶּנּוּ, וְיִשְׁתַּדֵּל לְדוֹנוֹ לְכַף זְכוּת וְלִמְצָא בּוֹ טוֹב, וְלִהְפּוֹךְ הַדְּבָר לְטוֹבָה, לומר בדעתו שלא פגון חִבְרוֹ לְרַעָה כֹּל-כָּף כְּמוֹ שֶׁהוּא סוֹכֵר. וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה הַרְבֵּה, יִשְׁתַּדֵּל לְחַפְּשׁ וּלְבַקֵּשׁ אֶהְבָּה וְשָׁלוֹם עִם חִבְרָיו וְכָל יִשְׂרָאֵל, וְעַל יְדֵי זֶה יִזְכֶּה לְאַהֲבֵ אֶת הַשָּׁלוֹם בְּכָל מְקוֹם הֵן בְּטִיבוֹ הֵן בְּעָקוֹ (בצער), וְיִהְיֶה לוֹ שָׁלוֹם עִם הַכֹּל.

7. שדבר זה גורם שיהיה לאדם שלום כביכול עם הקב"ה, שלא יהיה לו חס ושלום מחלוקת ותרעומת עליו ית'.

8. וכלשון המשנה בברכות (דף נד.) על הפסוק (דברים ו, ה) "וּבְכָל מְאָדָךְ" - בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו.

9. כן ביאר בלקוט הלכות (יוד"ח ח"א הלכות רביה ה, א), וז"ל: נִאָּמַר בְּעֵץ חַיִּים בְּתַחֲלָתוֹ (שַׁעַר א' ענף ה'): שְׂאֵין יוֹם דּוֹמָה לְחִבְרוֹ וְאֵין רַגַע דּוֹמָה לְחִבְרָתָהּ וְכוּ'. וּמִשֶּׁם נִמְשָׁכִין כָּל הַמְּאָרְעוֹת שֶׁל הָאָדָם, כָּל מַה שְׂעוֹבֵר עָלָיו, כִּי הַשֶּׁם יִתְבָּרַךְ מְשַׁגִּיחַ בְּרַחֲמָיו, וּמִנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד, וּמְשַׁנֵּה עֵתִים בְּתַבּוּנָתוֹ וּמַחְלִיף אֶת הַזְּמַנִּים, שְׁעַל יְדֵי זֶה עוֹבֵר בְּעוֹלָם בְּכָל וּבְפֶטֶר כָּל הַמְּאָרְעוֹת לְטוֹב, אוֹ לְהַפֵּךְ חַס וְשָׁלוֹם, וְעַל כָּל אָדָם בְּפֶרְטִיּוֹת עוֹבֵר מַה שְׂעוֹבֵר כְּפִי הַשְּׁגָחָתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְכֵמוֹ כֵּן נִשְׁתַּנֵּה דַעְתוֹ מִחִבְרוֹ כְּפִי טַבְעוֹ וְשָׂרְשׁוֹ וְכִפִּי מַה שְׂעוֹבֵר עָלָיו. וְהַעֲקָר הוּא הַבְּחִירָה, כִּי הָאָדָם צָרִיךְ לִכְוֵן דַּעְתוֹ בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל מַה שְׂעוֹבֵר עָלָיו - לְהֵאֲמִין בְּאֵמֶת שֶׁהִפְלֵ לְטוֹבָתוֹ, כִּי הִפְלֵ רְמִזִּים מֵהַשֶּׁם יִתְבָּרַךְ לְהַשִּׁיבוֹ אֵלָיו בְּאֵמֶת, כְּמוֹ שְׂמְבָאָר בְּמְקוֹם אַחַר (סימן נ"ד). וּמִי שְׂמְכַנֵּן דַּעְתוֹ לְהַשֶּׁם יִתְבָּרַךְ, וּבְכָל מַה שְׂעוֹבֵר עָלָיו, הוּא מְקַשֵּׁר וּמְקַרֵּב עֲצָמוֹ לְהַשֶּׁם יִתְבָּרַךְ בֵּין בְּטִיבוֹ בֵּין בְּעָקוֹ, כְּמוֹ שְׂכְּתוּב (תְּהִלִּים נו, יא): "בְּה' אֶהְלֵל דְּבַר, בְּאֵלֵהִים אֶהְלֵל דְּבַר". וְכֵמוֹ שְׂכְּתוּב (שם עא, יד): "וְאֲנִי תְּמִיד אֶיֶחַל" וְכוּ', הוּא מְבַטֵּל כָּל אַחֲזִיּוֹת הַיֵּצֵר הָרַע וְהַסְטֵרָא אַחֲרָא שְׂנֵאָחַז בְּהַשְׁנוּיִים, כִּי הוּא כּוֹלֵל כָּל הַשְּׁנוּיִים בְּהַשֶּׁם יִתְבָּרַךְ, שְׂשֶׁם כְּלֵא חַד כְּנִ"ל. וְאִם הָיָה כָּל בְּנֵי אָדָם מִתְנַהֲגִים כֵּךְ - לְכָלֵל הַכֹּל בְּאָחֵד, בְּנֻדָּא יִהְיֶה הַכֹּל בְּאֶהְבָּה וְשָׁלוֹם וְאֶחָדוּת, וְיִהְיֶה כָּל הָעוֹלָם מְתַקֵּן בְּתְכֵלִית הַתְּקוּן, כִּי זֶה יִקָּר מִן הַכֹּל, כְּמוֹ שְׂכְּתוּב (וַיִּקְרָא יט, יח): "וְאֶהְבֵּת לְרַעְךָ כְּמוֹדִי" - אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: זֶה כָּלֵל גְּדוֹל בְּתוֹרָה (תוֹרַת כְּהִנִּים שֶׁם), כִּי

וְעַל יְדֵי מַה יִּמְצָא הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ בֵּין בְּטִיבוֹ בֵּין בְּעֵקֶב עַל יְדֵי הַתּוֹרָה הַנִּקְרָאת שְׁלוֹם, כְּמָה דְּאֵת אָמֵר (משלי ג, יז) "וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם" (וזהו קצת ח"י דף קעו:). וְעַל יְדֵי צְדִיקִים שֶׁנִּקְרְאוּ גַם כֵּן בְּרִית שְׁלוֹם (השמטות הוהר בראשית ח"א דף רנ. וזהו נח שם דף טז). וּמַחֲמַת זֶה יָכוֹל לְאָהֵב אֶת הַשְּׁלוֹם בְּכָל מְקוֹם הֵן בְּטִיבוֹ וְכוּ, וְיָכוֹל לְהִיּוֹת שְׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל, וְלְאָהֵב זֶה אֶת זֶה:

עוֹטָה אֹדֶר

ותרעומת כלפי מעלה, שהן הפך השלום, בין כשהקב"ה מתנהג עמו במידת הרחמים ובין במידת הדין, כי תמיד יהלל אותו ית"ש.

וְעַל יְדֵי מַה יִּמְצָא הָאָדָם אֶת הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ בֵּין בְּטִיבוֹ בֵּין בְּעֵקֶב - בֵּין כְּשֶׁנּוֹהֲגִים עִמּוֹ טוֹבָה וּבֵין כְּשֶׁנּוֹהֲגִים בּוֹ צָרָה, עַל יְדֵי הַתּוֹרָה הַנִּקְרָאת 'שְׁלוֹם'¹⁵, כְּמָה דְּאֵת אָמֵר - כְּמוֹ שְׁכָתוּב עַל הַתּוֹרָה (משלי ג, יז): "וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם"¹⁶ - כָּל הַדְּרָכִים שֶׁלָּה בֵּין לְטוֹבָה וּבֵין בְּצַעַר הֵן כּוֹלֵן שְׁלוֹם. וְעַל יְדֵי צְדִיקִים שֶׁנִּקְרְאוּ גַם כֵּן 'בְּרִית שְׁלוֹם'¹⁷ (השמטות הוהר בראשית רנז).¹⁸, כִּי הֵם יֹצִיִּים לְתִיקוֹן הַבְּרִית, וְהַבְּרִית הִיא בְּחִינַת 'שְׁלוֹם'¹⁹. וּמַחֲמַת זֶה יָכוֹל לְאָהֵב אֶת הַשְּׁלוֹם בְּכָל מְקוֹם, הֵן בְּטִיבוֹ וְכוּ - בֵּין בְּשַׁעַת טוֹבָה וּבֵין בְּשַׁעַת צָרָה, וְיָכוֹל לְהִיּוֹת שְׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל, וְלְאָהֵב זֶה אֶת זֶה, פִּי, כְּשֶׁהָאָדָם יוֹדֵעַ שְׁכָל מַה שְׁקוֹרָה הוּא מַה' ית', אִזִּי יָכוֹל לְאָהֵב אֶת חֲבִירוֹ בְּשִׁלְמוֹת, כִּי גַם אִם חֲבִירוֹ עֲשָׂה לוֹ רַעָה מוֹכַחַת, יוֹכֵל

מְקוֹרוֹת וְעִיּוּנִים

16. כתב בליקוטי הלכות (יר"ד ח"ב הלכות תרומות ומעשרות ג, ה), וז"ל: 'שְׁלוֹם, זֶה בְּחִינַת שְׁעוֹשֵׁין שְׁלוֹם בֵּין הַמְּדוּת עַל יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁמִּרְחַפֶּת עַל הַלֵּב, וּמְקַרְרַת הַתְּאֵוֹת, וְגַם מְצַמְצֵמַת אֶת הַתְּלַהֲבוֹת הַלֵּב - שֶׁלֹּא יִהְיֶה מִתְּלַהֵב חוּץ מִהַמְּדָה. וְזֶהוּ בְּחִינַת שְׁלוֹם - שֶׁמִּחְבֵּר שְׁנֵי הַפְּכִים הַנִּפְשׁ וְהַגּוּף, כִּי הַנִּפְשׁ בּוֹעֵרֵת לְהַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ בְּלִי שְׁעוֹר, וְכֵן הַגּוּף לְהַתְּאֵוֹת חֵס וְשְׁלוֹם, וְצָרִיכִין לְקַרֵּר הַלֵּב עַל יְדֵי הַתּוֹרָה וּלְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת שְׁלוֹם - שֶׁיִּהְיֶה שְׁלוֹם בְּעֵצְמֵי לְעֵבֵד הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ בְּהַדְרָגָה וּבְמִדָּה וְכוּ. וְעַל כֵּן גַּם הַתּוֹרָה נִקְרָאת 'שְׁלוֹם', כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים כט, יא): "ה' עֹלַעְמוֹ יִתֵּן" וְכוּ.

17. על פי הפסוק האמור בפניחס הצדיק (במדבר כה, יב): "לִכֵּן אָמַר הַנְּנִי נִתֵּן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם".

18. וז"ל: "בֵּין פּוֹרֵת יוֹסֵף בֵּין פּוֹרֵת עֲלֵי עֵין" (בראשית מט, כב) 'צָדִיק בְּרִית שְׁלָמָא', פִּי, יוֹסֵף שֶׁהוּא בְּחִינַת הַצְּדִיק נִקְרָא 'בְּרִית שְׁלוֹם'. עוֹד יֵשׁ לְצִיּוֹן לְזוֹהַר פְּרִשְׁתַּת נַח (ח"א דף טז:), וז"ל: "אִישׁ צְדִיק" - סוֹדָא דְעֵלְמָא, 'בְּרִית שְׁלוֹם' - שְׁלָמָא דְעֵלְמָא. [תרגום: אִישׁ צְדִיק יְסוֹד הָעוֹלָם. בְּרִית שְׁלוֹם, שְׁלוֹם שֶׁל הָעוֹלָם].

19. עֵינֵן לְקַמֵּן (תורה פ',) שֶׁסְפִירַת הַיְסוּד עוֹשֶׂה שְׁלוֹם וּמַחְבֵּרֵת בֵּין חֲסִידִים וְהַגְּבוּרוֹת, וְהַבִּיאוֹר: כִּי הִיא מַחְבֵּרֵת בֵּין פְּרִצוֹף 'זְעִיר אַנְפִּין' בְּחִינַת חֲסִידִים, לְבֵין פְּרִצוֹף נֹקְבִיָּה (סְפִירַת הַמַּלְכוּת) בְּחִינַת גְּבוּרוֹת.

הַתְּכִלִּית הָאֲמִתִּי הַנִּצְחִי הַזֶּה וְכוּ' שֶׁהוּא הַשְּׁגוֹת אֱלֻקוֹת, עכ"ל.

14. כתב בעצות המבוארות (תלמוד תורה אות ל"ד), וז"ל: זוֹכָה תְּמִיד לְשְׁלוֹם בְּדַעְתּוֹ, וְהוּא נִצּוֹל מִבְּלָבוּלִים וּמִסְפָּקוֹת. כִּי בְּכָל מַה שֶׁהֵשֵׁם יִתְבַּרְךָ נוֹהֵג עִמּוֹ, הֵן בְּהַרְחֻבוֹת, הֵן חֲלִילָה בְּיִסּוּרִים, אֵינּוּ מִתְּבַלְבֵּל. כִּי מַחֲמַת אֲמוּנַת הַשְּׁגָחָה שְׁבוּ, שְׁזוֹכָה עַל יְדֵי עֵסֶק הַתּוֹרָה בְּאֵמֶת, וְעַל יְדֵי הַתְּקַרְבוֹת לְצְדִיקֵי אֵמֶת (כדבסמוך), אֵינּוּ נוֹפֵל לְגֵאוּת בְּעַת הַרְחֻקָּה, וְלֹא לְעֵצְבוֹת בְּעַת יִסּוּרִים, וְהוּא יוֹדֵעַ שְׁלִיטוֹרִים אֵין שׁוֹם עֲצָה רַק תְּפִלָּה וּבְקִשָּׁה לְהַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ בְּאֵמֶת. וּמַחֲמַת זֹאת אֵינּוּ מִתְּבַלְבֵּל לְעוֹלָם, זוֹכָה לְשְׁלוֹם וְלִמְנוּחָה.

15. בספר המדות (לימוד ח"א אות ע"ה) כתב וז"ל: 'עַל יְדֵי תּוֹרָה תּוֹכַח לְשְׁלוֹם'. וְצִיּוֹן מוֹהֲרַנ"ת אֶת הַמְּקוֹר מִהַפְּסוֹק (תהלים קיט, קסה): "שְׁלוֹם רַב לְאֶהֱבֵי תוֹרָתְךָ". עוֹד כָּתַב שֵׁם (המתקת דין ח"א אות נ"ט), וז"ל: 'הַלּוֹמֵד תּוֹרָה לְשִׁמְהָ, מְשִׁים שְׁלוֹם בְּפִמְלֵיא שֶׁל מַעְלָה וּבְפִמְלֵיא שֶׁל מַטָּה'. (ונכלל בלימוד ח"א אות נ"ד). וְהַמְּקוֹר: מִהַגֵּמ' בְּסִנְהֶדְרִין (דף צט:), שֶׁשֵּׁם מוֹבָא: אִמֵּר רַבִּי אֶלְכַסְנַדְרִי, כֹּל הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה לְשִׁמְהָ מְשִׁים שְׁלוֹם בְּפִמְלֵיא שֶׁל מַעְלָה וּבְפִמְלֵיא שֶׁל מַטָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כז, ה) "אוּ יִחַזַּק בְּמַעֲוָזֵי יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם לִי יַעֲשֶׂה לִּי", עכ"ל.

ב וְצָרִיף לְדַעַת, שְׁמֵלֵא כָּל הָאָרְץ כְּבוֹדוֹ (ישעיה ג, א) * **וְלִית אֲתֵר פְּנוּי מְנַה** (תקון נ"ז סוף דף צ"א) * **וְאִיחֹ מְמֵלֵא כָּל עֲלָמִין וְסוֹכְב כָּל עֲלָמִין** (רע"א מהימנא פינחס ח"ג דף רכה) * **וְאִפְלוּ מִי שְׁעוּסָק כְּמִשְׂא וּמִתָּן כְּעִבּוּם, לֹא יִכּוֹל לְהִתְנַצֵּל וְלוֹמַר: אִי אֶפְשָׁר לְעַבֵּד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִחֲמַת עֲבִיּוֹת וְנִשְׁמִיּוֹת שְׁנוּפֵל תְּמִיד עָלָיו, מִחֲמַת הָעֵסֶק שְׁעוּסָק תְּמִיד עִמָּהּ.**

כִּי כָּבֵר גָּלוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ וְכָרוֹנוּ לְבָרְכָה, שְׂבָכָל דְּכָרִים וְנִשְׁמִיּוֹם, וּבְכָל לְשׁוֹנוֹת הָעִבּוּם, יִכּוֹל

עוֹטָה אוֹר

לדון אותו לכף זכות ולומר: כי מה שעשה כן, הוא משום שהקב"ה שלח אותו ונתן בדעתו לעשות לי את הרע הזה (ואף שהלה יענש על שנתגלגל חובה על ידו), מ"מ הוא רק שליח בדבר ואין טעם לשנוא אותו.²⁰

לאחר שביאר, שעל ידי התורה ועל ידי הצדיקים, האדם זוכה שיהיה לו שלום במידותיו, שבין בעת טובה ובין בעת צרה יהיה קרוב לקב"ה, ושיהיה שלום בין ישראל עצמם. יבאר עתה כיצד ניתן למצוא את הקב"ה בכל דבר שנברא, ואז יוכל להשיג, שכל מה שעושה ה' ית' הכל לטובה, ועי"ז יהיה לו שלום.

ב. וְצָרִיף לְדַעַת, שְׁמֵלֵא כָּל הָאָרְץ כְּבוֹדוֹ²¹ (ישעיה ג, א) של הקב"ה, **וְלִית אֲתֵר פְּנוּי מְנַה** - ואין מקום פנוי ממנו, כמובא בתקוני זוהר (תקון נ"ז דף צ"א) * **וְאִיחֹ מְמֵלֵא כָּל עֲלָמִין וְסוֹכְב כָּל עֲלָמִין** - והקב"ה ממלא את כל העולמות ומסוכב את כל העולמות, כמבואר בזוהר פינחס (ח"ג דף רכה).²² **וְאִפְלוּ מִי שְׁעוּסָק כְּמִשְׂא וּמִתָּן כְּעִבּוּם** - עם הגויים, **לֹא יִכּוֹל לְהִתְנַצֵּל וְלוֹמַר: שְׂאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְעַבֵּד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִחֲמַת עֲבִיּוֹת וְנִשְׁמִיּוֹת שְׁנוּפֵל תְּמִיד עָלָיו, מִחֲמַת הָעֵסֶק שְׁעוּסָק תְּמִיד עִמָּהּ**²³. **כִּי כָּבֵר גָּלוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ וְכָרוֹנוּ לְבָרְכָה, שְׂבָכָל דְּכָרִים וְנִשְׁמִיּוֹם, וּבְכָל לְשׁוֹנוֹת הָעִבּוּם** -

מקורות ועיונים

"כל הארץ", הכוונה על כל העולמות, היינו על כל הנבראים העליונים והתחתונים, ולא דוקא הארץ התחתונה, וזהו שאמר הזוהר, שהקב"ה ממלא כל עלמין הרוחניים והגשמיים, כי כולם הם נבראים, וכולם הם בחינת ארץ לעומתו ית'.

22. וז"ל: איהו סוכב על כל עלמין, ולית סוכב לון לְכָל סְטָרָא, עֵילָא וְתַתָּא, וְלֶאֱרַבַּע סְטָרִין, בְּרַ מְגִיָּה. וְלִית מֵאָן דְּנִפְיָק מְרִשׁוּתֵיהּ לְבָר. אִיחֹ מְמֵלֵא כָּל עֲלָמִין, וְלִית אוֹחְרָא מְמֵלֵא לון. [נתרגום: הוא סוכב על כל העולמות, ואין סוכב אותם לכל צד, למעלה ולמטה ולארבעה צדדים, פְּרָט לוֹ. ואין מי שיצא מְרִשׁוֹתוֹ החוצה. הוא ממלא כל העולמות, ואין אחר שְׂמֵלֵא אוֹתָם].

20. כאן יש נקודה עדינה בהבנה, כי בודאי שכל אדם שעושה רע לחבירו, הוא עושה זאת מבחירתו, ולכן יש דין ויש דיין, ומי שעושה רע יקבל את עונשו. אולם מאידך, המקבל את הרעה, ידע נכונה, כי בודאי שלא היה בכוח חבירו לעשות לו שום דבר רע, אלמלא שכן נגזר מלמעלה, ואדרבה, הקב"ה כביכול השתמש בחבירו להיות שליח לעשות לו רעה זו. וכמו שאם נפל על האדם אבן ופצעה אותו, האדם מבין שלא שייך לכעוס ולשנוא את האבן ולנקום בה (כדרך הילדים, שמרביצים לריצפה כשנופלים עליה), כך צריך אדם לחשוב על חבירו, ולדון אותו לכף זכות, שחבירו הוא רק השליח וכו', ולא שייך לשנוא אותו, ומחשבה זו תרבה שלום בעולם.

23. כי אף שכן האמת, שמחמת העסק עמם נופלת עליו עביות וכו', וכמו שאמר רבינו לקמן (תורה רמ"ד): מי שהוא מערב בין העבויים, דהִינּוּ שְׂיֵש לוֹ עֲסָקִים וּמִשְׂא וּמִתָּן עִמָּהֶם, צָרִיף לְשַׁמֵּר עֲצָמוֹ מֵאֵד מֵאֵד שְׂלֵא יִזְיֵק לוֹ. כִּי בְּקָל יִכּוֹל לְהִתְפַּסֵּס בְּרִשְׁתָּם חֶסֶד וְשְׁלוֹם, לְחַלֵּק עֲצָמוֹ מִמְדַּרְגַּת יְהוּדוּתוֹ שְׂיֵש לוֹ וכו', עכ"ל.

21. הפסוק בשלמותו "וְקָרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת מְלֵא כָּל הָאָרְץ כְּבוֹדוֹ", ופירש במצודת דוד וז"ל: "קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ" (ג' פעמים) - ר"ל שהוא מקודש ומרומם בעולם המלאכים ובעולם הגלגלים ובעולם השפל. "מְלֵא כָּל הָאָרְץ כְּבוֹדוֹ" - כבודו מלא בכל הארץ, עכ"ל. ומה שנזכר

למצוא בהם אלקות. כי בלא אלקותו אין להם שום חיות וקיום כלל, כמו שכתוב (חמיה ט, ו) "ואתה מחיה את פלם". לבר שהחיות ואלקות הזה שם בצמצום גדול ובמעוט, רק כדי חינוו להחיותו ולא יותר. כי הקדוש ברוך הוא צמצם את אלקותו בצמצומים רבים ושונים, מראשית המחשבה עד נקדת המרפז של עולם הגשמי, ששם מדור הקלפות. ובכל מה שמשתלשל יותר ומתצמצם יותר למטה, אלקותו מלבש שם במלבושים רבים יותר.

עוטה אור

הגויים, וכול למצוא בהם אלקות, כי בלא אלקותו אין להם שום חיות וקיום כלל, כמו שכתוב (חמיה ט, ו): "ואתה מחיה את פלם", כמו שדרשו בוהר פינחס (ח"ג דף רכה. 24), שאתה הקב"ה מחיה את הכל ואין אלוה אחר שיתן חיים לאיזשהו דבר בעולם²⁵. נמצא, שבכל דבר בעולם מוכרח שתהיה בו אלוקות, כי אחרת לא תהיה להם חיות, לכן, גם מי שעוסק עם עכו"ם, צריך למצוא שם חיות ואלקות. לבר שהחיות ואלקות הזה שם בצמצום גדול ובמעוט, רק כדי חינוו - ההכרחי להחיותו ולא יותר²⁶. כי הקדוש ברוך הוא צמצם את אלקותו בצמצומים רבים ושונים, מראשית המחשבה שהיא בחינת הרצון הפשוט לברוא את העולם, והרצון הזה, הוא כבר הצמצום הראשון לעומת האין סוף²⁷, עד נקדת המרפז של עולם הגשמי, ששם מדור הקלפות - כלומר, המקום התחתון והקצה היותר רחוק בבריאה, הוא העולם השפל שלנו, שהוא גם מדור הקליפות²⁸. ובכל מה שמשתלשל יותר האלוקות מהמאציל העליון ומתצמצם יותר למטה, כי ישנן הרבה בחינות של צמצומים, כמו עולם הטהירו, עולם

מקורות ועיונים

והתורה היא החיות של כל דבר, נמצא שכל הדברים, ובכל המחשבות, אפלו מחשבה דבור ומעשה של עברה חס ושלום, יש שם גם כן התלבשות התורה, אף שהוא בהעלם ובצמצום גדול, בבחינת הסתרות. 27. להבין ענין עמוק זה, נקדים את דברי האריז"ל בעץ חיים (שער א' ענף ב'), וז"ל: דע כי טרם שנאצלו הנאצלים ונבראו הנבראים, היה אור עליון פשוט ממלא כל המציאות, ולא היה שום מקום פנוי בבחינת אור ריקני וחלל, אלא הכל היה ממולא מן אור אין סוף פשוט ההוא, ולא היה לו בחינת ראש ולא בחינת סוף, אלא הכל היה אור אחד פשוט שוה בהשוואה אחת, והוא הנקרא 'אור אין סוף'. וכאשר עלה ברצונו הפשוט לברוא העולמות ולהאציל הנאצלים וכו' (וממשיך לבאר ענין הצמצום), עכ"ל. עוד נקדים את המבואר במדרש (בראשית רבה א, ד): 'מחשבתך של ישראל קדמה לכל דבר', עוד מובא במדרש (שם ה, ז), שהקב"ה נמלך בנפשותן של ישראל בבריאת העולם. נמצא, שהצמצום הראשון, הוא מה שנברא בבראשית המחשבה, בחינת נפשותן של ישראל, שבהם נמלך הקב"ה לברוא את העולם, וזה בחינת ראשית המחשבה.

28. כמבואר בעץ חיים (שער מ"ב סוף פרק א'), וז"ל:

מ"מ גם אחר דברים אלו, אין בזה שום התנצלות, כי באמת גם שם יכול למצוא חיות ואלקות. אלא שודאי אם יכול שלא לעסוק עמם, ודאי עדיף מחמת הסכנה הגדולה שבעסק עמם, אבל אם הוא מחויב לעסוק עמם, ידע שאין זו התנצלות לנפילה לעביות וגשמיות. 24. וז"ל: איהו מחיה לון ולית עליה אלקא אחרא, למיהב ליה חיי. הך הוא דקתיב "ואתה מחיה את פלם".

25. וכתב על זה בפרדס (שער ו' פרק ח'), וז"ל: וזהו "ואתה מחיה את פלם", ופירושו רז"ל 'ואתה מהוה (עושה) לכולם' וכו', כי מאחר שהוא היוה אותם והמציאם מן האין, יוכרח שיושפעו ממנו ושואבים כולם ממנו חיותו, ואחר שהוא מחיה אותם, נמצאו שהוא ממציאם ומהווים בכל עת ובכל רגע ובכל שעה, ומהוה ומחיה - הכל ענין אחד להם, עכ"ל.

26. כתב רבינו (לקמן נו, ג), וז"ל: בנודאי אין שום דבר שלא יהיה בו חיות השם ותברך, פי בלעדי חיותו לא יהיה לו קיום כלל. ועל פן בנודאי בכל הדברים, ובכל המעשים, ובכל המחשבות, מלבש שם השם ותברך כביכול. ואפלו אם חס ושלום עושין דבר עברה, שהוא שלא כרצון השם ותברך, עם כל זה בנודאי יש שם חיות השם ותברך, אף שהוא בהעלם ובצמצום גדול.

וְזֶה שְׁגָלוֹ חֲכַמֵינוּ זְכוֹרָנוֹם לְבִרְכָה, וּפְתָחוּ לָנוּ פֶתַח, שֶׁחַמְשָׁפִיל יָדַע וַיְבִינָן שֶׁבְכָל הַדְּבָרִים גְּשָׁמִיִּים יֵשׁ אֱלֹקֹתָו וְחַיֵּיתוֹ, כְּמוֹ שְׁאֲמָרוּ חֲכַמֵינוּ זְכוֹרָנוֹם לְבִרְכָה (מנחות לד') שֶׁטַּט בְּכַתְּפֵי שְׂתֵימ, פֶּתַח בְּאַפְרִיקוֹ שְׂתֵימ, לְהוֹדִיעַ שֶׁבְכָל לְשׁוֹנוֹת הָעַבְוִים יֵשׁ שָׁם אֱלֹקֹתוֹ הַמְּחַיֶה אוֹתָהּ:

עוֹטָה אוֹר

המלבוש, עולמות אדם קדמון, ומשם לאצילות, בריאה, יצירה ועשיה²⁹, אֱלֹקֹתוֹ מְלַבֵּשׁ שָׁם בְּמִלְבוּשֵׁים רַבִּים יוֹתֵר.

וְזֶה שְׁגָלוֹ חֲכַמֵינוּ זְכוֹרָנוֹם לְבִרְכָה, וּפְתָחוּ לָנוּ פֶתַח, שֶׁחַמְשָׁפִיל יָדַע וַיְבִינָן שֶׁבְכָל הַדְּבָרִים גְּשָׁמִיִּים יֵשׁ אֱלֹקֹתוֹ וְחַיֵּיתוֹ, כְּמוֹ שְׁאֲמָרוּ חֲכַמֵינוּ זְכוֹרָנוֹם לְבִרְכָה (סנהדרין ד: מנחות לד') עַל מִצְוַת תְּפִילִין, בַּפְּסוֹק (דברים ג. ה.): "וְהָיוּ לְטוֹטְפוֹת בֵּין עֵינֶיךָ", שֶׁמֵכָאן לומדים שישנן ארבע פרושות בתפילין, כי מילת 'לטוטפות' מורכבת מהמילים 'טט' ו'פת', והמילה 'טט' בְּכַתְּפֵי - במקום שנקרא כתפי, פירושה שְׂתֵימ, והמילה 'פת' בְּאַפְרִיקוֹ - במקום שנקרא אפריקי, פירושה שְׂתֵימ³⁰, וזה שהתורה משתמשת בלשונות הגויים, בא לְהוֹדִיעַ שֶׁבְכָל לְשׁוֹנוֹת הָעַבְוִים - הגויים יֵשׁ שָׁם אֱלֹקֹתוֹ הַמְּחַיֶה אוֹתָהּ³¹. נמצא, שבכל לשונות הגויים ישנה חיות אלוקית, ולכן המתעסק עמם, צריך למצוא את החיות האלוקית הזאת, ולא ליפול בדעתו ולומר, שכיון שמתעסק עם גויים אין הוא יכול לעבוד את ה', אלא אדרבה, כיון שהתגלגל לידו ענין זה, הוא צריך לעסוק בבירור החיות האלוקית שישנה שם.

מקורות ועיונים

טוב הנסתר שם, רק שהרע מכסה עליו, ועל פן מהראוי שלא לומר דבר שבקדשה בשאר לשונות, אכל קריאת שמע שהיא בחינת בטול שהוא פלו טוב וכו' פנ"ל, ועל פן מתר לקרותה בכל לשון, פי הרע נופל ונתבטל ונשארו רק הטוב פנ"ל. ועל פן מרמז בקריאת שמע דיקא שיש טוב בכל הלשונות, כמו שפכתוב (דברים ו. ח.): "וְהָיוּ לְטֹטְפוֹת בֵּין עֵינֶיךָ" וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (מנחות לד'): 'טט בכתפי - שתיים, פת באפריקי - שתיים', שזה בחינת הטוב של לשון הקדש שמלבש בלשונות העמים, כמו שכתב רבנו (בתורה דין), להורות, שעל ידי קריאת שמע שהיא בחינת הבטול פנ"ל, על ידי זה נתגלה הטוב הינו האותיות של לשון הקדש המלבש בשאר לשונות העמים, עכ"ל.

הארץ שבתוכה נקרא עולם העשיה ששם נגמר החומר והכלים להתגשם וכו', וכאן בעולם עשיה נגמר מלאכת הכלים והוא תכלית החומרים שהוא קצה האחרון, ולכן פה נתגלו בחי' הקליפות לגמרי, ולכן נקרא זה 'עולם הקליפות' וכו', עכ"ל.

29. וכמו שביאר קצת מענין זה בלקוטי הלכות (תפילת המנחה ז, כב), וז"ל: וְכָל הַדְּבָרִים הַמְּבַאֲרִים לְעַנְיָן הַצְּמִצּוּמִים שֶׁל תַּחֲלַת הַבְּרִיאָה לְגִלּוֹת אֱלֹהוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא, שֶׁבְתַחֲלֵה צְמִצּוּם הָאוֹר, וְאַחַר כֵּן הַתַּחֲחִיל לְהַמְשִׁיף אֵיזָה בְּחִינַת אוֹר, וְאַחַר כֵּן חֲזַר הָאוֹר לְמִקְוֵמוֹ וְהִשְׁאִיר בָּק אֵיזָה רְשִׁימוֹ, כִּי לֹא הָיָה אֶפְשֶׁר עֲדוֹן לְסַבֵּל זֶה הָאוֹר. וְאַחַר כֵּן חֲזַר וְהִמְשִׁיף עוֹד הַפַּעַם אֵיזָה בְּחִינַת אוֹר בְּצִמְצוּם חֲדָשׁ נִפְלָא, וְחֲזַר וְהִעֲלִימוֹ שֶׁלֹּא יִהְיֶה רַבּוּי אוֹר. וְחֲזַר וְהִמְשִׁיף הָאוֹר בְּדֶרֶךְ נִפְלָא וְכוּ', וְכֵן כְּמָה וְכְמָה פְּעָמִים, שְׁנֵי בְּחִינַת סוּד הַטְּהִירוֹת עֲלֵאָה וְטְהִירוֹת סֹתָם וְכוּ', וְעוֹלָם הַמְּלַבּוּשׁ שֶׁקֶפֶל הָאוֹר וְכוּ', עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּחִינַת חֲלָל הַפְּנוּי וְכוּ'. וְאַחַר כֵּן הִמְשִׁיף אוֹר הַמְּלַכִּים וְלֹא יָכֹלוּ לְקַבֵּל הָאוֹר וְנִשְׁבְּרוּ וּמָתוּ וְכוּ', עַד שֶׁהִתְחִיל עוֹלָם הַתְּקוּן וְכוּ', עכ"ל.

31. מובא בחיי מוהר"ן (אות קס"ד), וז"ל: כִּי זֶה יָדוּעַ לָנוּ כְּבָר, וְהוּא כָּלל גְּדוּל, שֶׁבְכָל הַדְּבָרִים שֶׁבְּעוֹלָם וּבְכָל הַלְּשׁוֹנוֹת הַגּוֹיִם יְכוּלִים לְמַצֵּא אֱלֹקֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכַמְבָּאָר מִזֶּה בְּדַבְּרוֹ ז"ל בַּסְּפָרִיו כְּמָה פְּעָמִים, וְכַמּוֹ שֶׁמֵּבִיא (בתורה דין) מְאֹמֵר רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנוֹם לְבִרְכָה (סנהדרין ד'): 'טט בכתפי שתיים פת באפריקי שתיים' וכו'. וְעַצְמוֹ גְּדֻלַּת הַשְּׁגָת רַבּוֹנוֹ ז"ל בְּעַנְיָן זֶה, אֵי אֶפְשֶׁר לְהַעֲרִיף וְלִסְפֹּר, אֶפְלוּ מֵה שֶׁזְּכִינוּ לְרָאוֹת וְלְהִבִּין בְּדַעַתְנוּ. כִּי רְאִינוּ בְּחוּשׁ מִמֶּשׁ, שֶׁאֲצֵלוֹ הָיָה כָּל הָעוֹלָם

30. בלקוטי הלכות (קריאת שמע הלכה א'), ביאר את הטעם, מדוע דוקא בפסוק זה ד'וְהָיוּ לְטֹטְפוֹת' גילתה לנו התורה ענין זה, וז"ל: בְּיַדָּאֵי בְּכָל הַלְּשׁוֹנוֹת יֵשׁ שָׁם

וְזֶה שֶׁמִּבְּיָא בִּירוּשָׁלַיִם (תענית פ"א ה"א) 'אם יאמר לך אדם היכן אלקיה תאמר לו: בכרך גדול שפרומי, שנאמר (ישעיה כ"א, יא): "אלי קרא משעיר". נמצא שזה האדם ששאל היכן אלקיה בודאי הוא משקע במדור הקלפות. כי הוציא את עצמו מן הכלל וכפר בעקרת שאמר: היכן אלקיה ונדמה לו שבמקומו אין שם אלקים. כן תאמר לו: אפלו במקומה שאתה משקע במדור הקלפות, גם כן שם תוכל למצוא אלקותו. כי הוא מחיה את הכל, כמו שכתוב: "ואתה מחיה את כלם". ומשם אתה יכול לדבק את עצמך בו ותברך ולשוב אליו בתשובה שלמה. כי לא רחוקה היא ממך (דברים ל, יא. וע"ש בפי הרמב"ן).

אלא שבמקומה שם רבו הלבושים:

עושה אור

וְזֶה שֶׁמִּבְּיָא בִּירוּשָׁלַיִם (תענית פ"א ה"א דף ג.) 'אם יאמר לך אדם היכן אלקיה, תאמר לו: בכרך גדול שפרומי³², שנאמר (ישעיה כ"א, כא): "אלי קרא משעיר"³³, כי גם שם ברומי, שמלאה גילולים ועבודה זרה, מוסתרת אלקותו ית³⁴. נמצא שזה האדם ששאל 'היכן אלקיה, בודאי הוא משקע במדור הקלפות, כי הוציא את עצמו מן הכלל וכפר בעקרת³⁵, שאמר: 'היכן אלקיה, ונדמה לו שבמקומו אין שם אלקים. כן תאמר לו: אפלו במקומה, שאתה משקע במדור הקלפות, גם כן שם תוכל למצוא אלקותו, כי הוא מחיה את הכל, כמו שכתוב: "ואתה מחיה את כלם", ומשם אתה יכול לדבק את עצמך בו ותברך, ולשוב אליו בתשובה שלמה³⁶, כי לא רחוקה היא ממך³⁷, אלא שבמקומה שם רבו הלבושים³⁸ - שהם הצמצומים וההסתרות, עד שנדמה לך שבמקום הקליפות, ששם אתה נמצא, אין אלוקות.

מקורות ועיונים

בגוים את כבודו", שאפלו בספורי הגויים צועק כבוד השם ותברך. כי כבודו ותברך צועק תמיד, וקורא ומרמז להאדם שיקרב אליו ותברך, והוא ותברך יקרב אותו ברחמים באהבה ובחבה גדולה.

37. על פי לשון הכתוב (דברים ל, יא) "כי המצנה הזאת אשר אנכי מצנך היום לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא". ומסיים הכתוב (שם, יד) "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבך לעשותו". וכתב הרמב"ן ו"ל: "כי המצנה הזאת" - על התשובה וכו'. והטעם, לאמר כי אם יהיה נדחך בקצה השמים ואתה ביד העמים, [גם משם] תוכל לשוב אל ה' ולעשות ככל אשר אנכי מצנך היום, כי אין הדבר נפלא ורחוק ממך, אבל קרוב אליך מאד לעשותו בכל עת ובכל מקום.

38. כתב בליקוטי הלכות (יר"ד ח"א הלכות שחיטה ה, ה), ו"ל: זה כלל, שכל מה שהמדרגה נמוכה ביותר, שם אלקותו ותברך בצמצום ובהעלם ובכסוי יותר, כי באמת השם ותברך בכל מקום, כמו שכתוב (תהלים ט, ט): "ואתה מחיה את כלם", רק כל מה שהמדרגה נמוכה יותר, שם אלקותו נתעלם ונתכסה יותר (כמבואר בתורה דידן). וכל עבודת האדם היא להעלות ולהוציא

כל פתוח ומגלה, והנה רואה בכל דבר התלבשות חיותו ותברך, עד שהיה יכול לעשות תורות נפלאות ונוראות מפל הדברים שבעולם. ואי אפשר להאריך ולספר מזה למי שלא זכה לראות זאת בעיניו. ואם תזכה לילך בדרך השקר והאמת, ותזכה להעמיק עיונך בספרי רבנו ז"ל, תזכה להבין קצת מזה.

32. "ע"ע לקמן (תורה קט"ו).
33. "אלי קרא משעיר" פירש בקרבן העדה, ו"ל: "אלי" - כלומר אלהי, מהיכן יבוא לעתיד? "משעיר" - כדכתיב (ישעיה סג, א) "מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה". (והרי שה' ית' נמצא כביכול בכרך גדול של רומי).

34. כמבואר לקמן (תניינא, תורה יב, ה), ע"ש.
35. כפי שכתוב על שאלת הבן הרשע בהגדה של פסח, שאומר (שמות יב, כו): "מה העבדה הזאת לכם", 'לכם' - ולא לו. ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעיקר.

36. וכעין המבואר בשיחות הר"ן (שיחה נ"ב), ו"ל: מפל הדברים צועק כבוד השם ותברך, כי "מלא כל הארץ כבודו", ואפלו מספורי הגויים צועק גם כן כבוד השם ותברך, כמו שכתוב (תהלים צו, ג): "ספרי

וְכָל מַה שְּׂאָדָם הוֹלֵךְ מִמְדַּרְגָּה לְמְדַרְגָּה, הוּא מִתְקַרֵּב יוֹתֵר אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְיִכּוֹל לִידַע אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּהִבְנָה יִתְרָה. כִּי כָּל מַה שֶּׁהִמְדַּרְגָּה יוֹתֵר עֲלֵיוֹנָה, נִתְמַעְטוּ הַלְבוּשִׁים, וְנִתְמַעְט הַצְּמִצּוּם, וְאֵז הוּא מִקְרֵב יוֹתֵר אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְיִכּוֹל לְאַהֵב אֶת עַצְמוֹ עִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאַהֲבָה יִתְרָה:

ג. וְהִנֵּה יֵשׁ שְׁנֵי מִינֵי יָמִים, יָמֵי טוֹב וְיָמֵי רָע. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קהלת ג' ט"ז) "בְּיוֹם טוֹבָה הָיָה כְּטוֹב, וּבְיוֹם רָעָה רָאָה", הֵינּוּ שְׁצָרִיף לְאָדָם לְהִסְתַּכֵּל שֵׁם הַיֵּטִב הַיֵּטִב, כְּפֹדָאֵי יִמְצָא שֵׁם יָמֵי טוֹב,

עוֹטָה אוֹר

וְכָל מַה שְּׂאָדָם הוֹלֵךְ מִמְדַּרְגָּה לְמְדַרְגָּה, הוּא מִתְקַרֵּב יוֹתֵר אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְיִכּוֹל לִידַע אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּהִבְנָה יִתְרָה, כִּי כָּל מַה שֶּׁהִמְדַּרְגָּה יוֹתֵר עֲלֵיוֹנָה, נִתְמַעְטוּ הַלְבוּשִׁים, וְנִתְמַעְט הַצְּמִצּוּם³⁹, וְאֵז הוּא מִקְרֵב יוֹתֵר אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְיִכּוֹל לְאַהֵב אֶת עַצְמוֹ עִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאַהֲבָה יִתְרָה. (וענין אהבה זו יתבאר לקמן באותיות ד' ה')

לאחר שביאר, שהאדם צריך למצוא את אלקותו יתברך גם בתוך לשונות הגויים וגשמייתם. יבאר עתה, שמציאה זו תהיה על ידי התורה, שכן, נתבאר לעיל, שהיא מביאה את האדם לשלום ולאהבה את ה' ית', עד שלא יהיה לו חילוק בין טובה ובין רעה.

ג. וְהִנֵּה יֵשׁ שְׁנֵי מִינֵי יָמִים: יָמֵי טוֹב וְיָמֵי רָע, פִּי, לְשׁוֹנוֹת הַגּוֹיִים וְגִשְׁמִיּוּתָם - הֵן בְּחִינַת 'מִי רָע', וְהַקְדוּשָׁה שִׁישְׁנָה בְּעוֹלָם הַיָּמִים טוֹב, וְהָאָדָם צָרִיךְ לְגַלוֹת אֶת בְּחִינַת הַיָּמִים טוֹב, הַמִּסְתַּתֵּר בְּתוֹךְ הַיָּמִים רָע, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קהלת ג' ט"ז): "בְּיוֹם טוֹבָה הָיָה כְּטוֹב, וּבְיוֹם רָעָה רָאָה"⁴⁰, "רָאָה" - הֵינּוּ שְׁצָרִיף לְאָדָם לְהִסְתַּכֵּל שֵׁם - בְּיָמֵי הָרָעָה הַיֵּטִב הַיֵּטִב, כִּי כְּפֹדָאֵי יִמְצָא שֵׁם יָמֵי טוֹב' - הֵינּוּ

מְקוּרוֹת וְעִוּוִים

בְּחִינַת צְמִצּוּם הָאוֹר, שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת 'מִפִּי הַגְּבוּרָה' (ערויני נד'), כִּי גְבוּרָה הִיא בְּחִינַת צְמִצּוּם, כִּי הַתּוֹרָה הִיא כְּלָה מְדוּתִיּוֹ שֶׁל הַקֶּבֶ"ה, וְאֵי אֶפְשֶׁר שִׁתְּגַלֶּה הַמְדוּת שֶׁהֵם כָּל כָּל הַתּוֹרָה כִּי אִם עַל יְדֵי צְמִצּוּם הָאוֹר. אֵף עַל פִּי כֵן בְּכָל דּוֹר וְדוֹר אֲנִי צָרִיכִין לְצַמְצֵם הָאוֹר כְּכַוֵּן כָּל אָדָם לְפִי בְּחִינַתוֹ, כִּי זֶה כָּל גְּדוּל, שֶׁהִמְדַּרְגָּה הָעֲלִיּוֹנָה אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא בְּחִינַת צְמִצּוּם לְגַבֵּי מַה שֶׁלְּמַעְלָה הֵימְנָה, אֵף עַל פִּי כֵן הָאוֹר שֶׁל הַמְדַּרְגָּה שֶׁל מַעְלָה, הוּא בְּחִינַת אֵין סוֹף לְגַבֵּי מְדַרְגָּה הַתְּחִתּוֹנָה, וְצָרִיכִין אַחֵר כֵּף עוֹד צְמִצּוּמִים אַחֲרֵים, בְּאֶפֶן שֶׁגַם מְדַרְגָּה הַתְּחִתּוֹנָה תוּכַל לְקַבֵּל הָאוֹר, כִּי אוֹרוֹ הַגְּדוּל יִתְבָּרַךְ שׁוֹפֵעַ מִרוּם כָּל דְּרָגָיִן (לְמַעְלָה מִכָּל הַמְדַּרְגּוֹת), אֵף כָּל מַה שֶׁהִמְדַּרְגָּה קִטְנָה וְנִמְוָכָה יוֹתֵר, צָרִיכִין שֵׁם צְמִצּוּמִים רַבִּים יוֹתֵר, כִּי הַצְּמִצּוּם שֶׁל הַמְדַּרְגָּה הָעֲלִיּוֹנָה, הוּא עֲדִין בְּחִינַת אֵין סוֹף לְגַבֵּי מְדַרְגָּה הַתְּחִתּוֹנָה, וְצָרִיכִין שֵׁם בְּמְדַרְגָּה הַתְּחִתּוֹנָה עוֹד צְמִצּוּמִים יוֹתֵר.

40. כַּפְשֵׁט הַפְּסוּק פִּירָשׁוֹ: "בְּיוֹם טוֹבָה הָיָה כְּטוֹב - בְּיוֹם שִׁישׁ בִּידֶךָ לְעִשׂוֹת טוֹבָה הִיָּה בְּעוֹשֵׁי הַטוֹבָה. וּבְיוֹם רָעָה רָאָה" - כַּשְׂתּוּבָה הָרָעָה עַל הַרְשָׁעִים אַתָּה

מֵהָעֵלֶם אֶל הַגְּלוֹי - לְגַלוֹת אֱלֻקוֹתוֹ וּמְלֻכוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּעוֹלָם עַד שִׁיתְקַיֵּם: וְיִדַּע כָּל פְּעוּל כִּי אַתָּה פְּעַלְתוֹ וְכוּ'. אֵף צָרִיכִין לָזֶה יִגִּיעַ גְּדוּלָה וְעִבּוּדוֹת הַרְבֵּה לְגַלוֹת הַהֶעְלָמָה, כִּי זֶה כָּל עִבּוּדַת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם. וּמַגְדֵּל וְעֵצֶם הַהֶעְלָמָה - לֹא כָּל אָדָם זוֹכֵה לָזֶה, לְגַלוֹת הַהֶעְלָמָה כִּי אִם גְּדוּלֵי הַצְּדִיקִים הַחֲכָמִים הָאֱמִתִּיִּים שֶׁבְּחֻמָּתָם הַעֲמָקָה מְאֹד מְאֹד, הֵם מְמַשִּׁיכִים שְׂכָלֵיִם נִפְלְאִים מְאֹד, שֶׁעַל יָדָם הֵם מְגַלִּים הַהֶעְלָמָה וּמוֹדִיעִים אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּעוֹלָם, וּמְגַלִּין הָאֱמֶת שֶׁכָּל הָעוֹלָם הִכָּל הַכְּלִים, צַל עוֹבֵר, הִכָּל נִדָּף. וְנוֹתְנִים עֲצוֹת וְדַרְכִים יִשְׂרָאֵל לְכָל אָחָד וְאָחָד לְפִי מְדַרְגָּתוֹ בְּאֶפֶן שֶׁיִּכָּל לְהִצִּיל נַפְשׁוֹ מִטְּעוֹת הָעוֹלָם, שֶׁבָּא עַל יְדֵי גְדֵל הַהֶעְלָמָה שֶׁבְּעוֹלָם. וְשִׁישְׁתַּדֵּל כָּל יָמָיו עַל הָאֲחֵרִית וְהַסּוֹף שֶׁיִּצְלַח מִשְׁאוֹל תְּחִתּוֹת, וְיִזְכֶּה לְחַיִּים נְצִחִים לְהַפִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶהוּ עֵקֶר הַתְּקִלִּית.

39. כְּבִיאור הָעֵנִין שֶׁכָּל מְדַרְגָּה שֶׁגְבוּוּהָ יוֹתֵר, שֵׁם הַצְּמִצּוּם פְּחוֹת וְכוּ', כַּתָּב בְּלִקוּטֵי הַלְכוֹת (י"ד ח"ב הַלְכוֹת נִדְרִים ג' ד), וְז"ל: אֵף עַל פִּי שֶׁמִּשָּׁה קָבַל הַתּוֹרָה מִפִּי הַגְּבוּרָה וּמִסְרָה לָנוּ, וְקִבְּלַת הַתּוֹרָה הָיָה עַל יְדֵי

הֵינּוּ תוֹרָה. וְהַיְמִים נִקְרָאִים 'מִדּוֹת', כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים לט, ה) "וּמִדַּת יָמֵי". וְהַמִּדּוֹת הֵם הַתּוֹרָה, כִּי אוֹרֵייתָא פְּלָה הֵם מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כִּי הַתּוֹרָה מְדַבֵּרַת מֵאַהֲבָה וְיִרְאָה וּשְׂאֵר הַמִּדּוֹת. וְכֵן בְּרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲלָמִין, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי ח, ל) "וְאַהֲיָה אֶצְלוֹ אֲמוּן", אֵל תִּקְרִי אֲמוּן אֶלָּא אֲמוּן (בְּרֵאשִׁית בָּה א, א. וְהָר שְׁמִינִי לַה: וְח"ב דף קסא).

עוֹטָה אוֹר

'תּוֹרָה' הַנִּקְרָאת 'טוֹב' (ברכות ה),⁴¹ כַּמְבוֹאֵר לְעֵיל, שֶׁגַם בְּתוֹךְ לְשׁוֹנוֹת הַגּוֹיִים וּגְשָׁמִיוֹת, שֶׁהֵן בְּחִינַת 'יְמֵי רַע', גַּם שֵׁם נִמְצָאת אֱלוּקוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁנִּמְצָא בְּתִיבַת "לְטוֹטְפוֹת", שֶׁהִיא לְשׁוֹנוֹת הָעֵכוֹם, וְהִיא בְּעִצְמָה תּוֹרָה, בְּחִינַת 'יְמֵי טוֹב'. נִמְצָא, כִּי 'יְמֵי טוֹב', הֵם יָמִים שֶׁבָּהֶם רֹאִים בְּקִלּוֹת אֶת הַשְּׂגָחַת ה' לְטוֹבָה. וְיְמֵי רַע, הֵם יָמִים שֶׁבָּהֶם נִדְרַשְׁתָּ הַתְּבוֹנָנוֹת עִמּוּקָה, כְּדִי לִרְאוֹת אֶת 'יְמֵי הַטוֹבָה' - שֶׁהִיא הַתּוֹרָה, הַמְּלוּבֶשֶׁת בְּהֵם. וְהַיְמִים נִקְרָאִים 'מִדּוֹת', כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים לט, ה): "וּמִדַּת יָמֵי"⁴², שֶׁהַיְמִים הֵם בְּחִינַת 'מִדּוֹת' - כְּגוֹן, סְפִירוֹת הַחֶסֶד וְהַגְּבוּרָה, שֶׁבָּהֵן מִנְהִיג הַקַּב"ה אֶת הָעוֹלָם, וְהַמִּדּוֹת הֵם הַתּוֹרָה, כִּי אוֹרֵייתָא פְּלָה - הַתּוֹרָה כּוֹלֵה הֵם מִדּוֹתָיו⁴³ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,⁴⁴ כִּי הַתּוֹרָה מְדַבֵּרַת מֵאַהֲבָה וְיִרְאָה וּשְׂאֵר הַמִּדּוֹת, וְהַיְמִים נִקְרָאִים מִדּוֹת, נִמְצָא, שֶׁ'יְמֵי טוֹב' רִמּוּזִים עַל הַתּוֹרָה. וְכֵן בְּרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲלָמִין - אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב עַל הַתּוֹרָה (משלי ח, ל): "וְאַהֲיָה אֶצְלוֹ אֲמוּן", וּדְרָשׁוּ בַּמִּדְרָשׁ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה א, א.)⁴⁴ וְבוֹדֵר (תְּרוּמָה ח"ב קסא).⁴⁵ 'אֵל תִּקְרִי אֲמוּן, אֶלָּא אֲמוּן' - הַתּוֹרָה הִיא כְּלֵי אוֹמְנוֹתוֹ שֶׁל הַקַּב"ה, שֶׁהִסְתַּכַּל בָּהּ וְעַל פִּיהָ בְּרָא אֶת הָעוֹלָם, כְּמוֹ אוֹמֵן שֶׁמִּסְתַּכַּל בְּצִיּוֹר (הַתְּשִׁירֵט וְהַתְּכִנִּית) שֶׁלִּפְנֵי, וְבוֹנֵה לְפָנָיו אֶת הַבֵּינִן.

מְקוֹרוֹת וְעִיּוּנִים

וּמִמְשִׁיכֵיךָ אֶת הַחַיּוֹת לְתוֹךְ הַמִּדּוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת יָמִים. וְזֶה שֶׁכָּתוּב (תהלים לט, ה) "וּמִדַּת יָמֵי מַה הִיא", הֵינּוּ שֶׁהַתּוֹרָה שֶׁהִיא בְּחִינַת 'מַה', כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ו, כ) "מַה" - הַעֲדוֹת וְהַחֲקִיקִים וְהַמְשַׁפְּטִים", הִיא בְּחִינַת מִדּוֹת וְיָמִים, ע"כ. אֲכַן, כֹּאן נִרְאֵה שֶׁמִּפְרָשׁ אֶת הַמִּדּוֹת וְהַיְמִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת הַסְּפִירוֹת.

44. וז"ל: "וְאַהֲיָה אֶצְלוֹ אֲמוּן" וכו', דְּבַר אַחַר אֲמוּן אוֹמֵן, הַתּוֹרָה אוֹמֵרַת אֲנִי הֵייתִי כְּלֵי אוֹמְנוֹתוֹ שֶׁל הַקַּב"ה, בְּנוֹהֵג שֶׁבְּעוֹלָם מֶלֶךְ בָּשָׂר וְדָם בּוֹנֵה פְּלִטִין, אֵינוֹ בּוֹנֵה אוֹתָהּ מִדַּעַת עֲצָמוֹ אֶלָּא מִדַּעַת אוֹמֵן, וְהַאוֹמֵן אֵינוֹ בּוֹנֵה אוֹתָהּ מִדַּעַת עֲצָמוֹ, אֶלָּא דִּיפְתָרָאוֹת, וּפִינְקִסָאוֹת יֵשׁ לוֹ (שְׁבַחֵם יֵשׁ תּוֹכְנִיּוֹת), לְדַעַת הַיֶּאֱכָר הוּא עוֹשֶׂה חֲדָרִים, הַיֶּאֱכָר הוּא עוֹשֶׂה פִּשְׁפִּשִׁין, כִּךְ הִיא הַקַּב"ה מְבִיט בְּתוֹרָה, וְבוֹרָא אֶת הָעוֹלָם, ע"כ.

45. וז"ל: וְאֵינִי אֵינּוֹן כָּל אֵינּוֹן דְּמִשְׁתַּדְּלִי בְּאוֹרֵייתָא, וּבְגִין דְּכַד בְּרָא קוּב"ה עֲלָמָא, אֶסְתַּפְּל כֵּה בְּאוֹרֵייתָא, וּבְרָא עֲלָמָא, וּבְאוֹרֵייתָא אֶתְבְּרִי עֲלָמָא, כְּמָה דְּאוֹקְמוּהָ, דְּכָתִיב "וְאַהֲיָה אֶצְלוֹ אֲמוּן", אֵל תִּקְרִי אֲמוּן אֶלָּא אוֹמֵן. [אֲשִׁרְיָהֶם כָּל אֱלוֹי שְׁמִשְׁתַּדְּלִים בְּתוֹרָה, וּבְגִלְלֵי שֶׁשְׁבָרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הַתְּבוֹנֵן

תְּהִיָּה מִן הַרְוָאִים (בְּעוֹנֶשֶׁס) שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה טו, כד) "וְיִצְאוּ וְיִרְאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפְּשָׁעִים בִּי כִּי תוֹלְעֶתְם לֹא תָמוֹת וְאִשֶׁם לֹא תִכָּבֵד וְהָיָה דְרָאוֹן לְכָל בָּשָׂר".

41. שֵׁם בְּגַמ' מוֹבָא: אֵין טוֹב אֶלָּא תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ד, ב): "כִּי לִקַּח טוֹב נִתְתִּי לְכֶם תּוֹרַתִי אֵל תַּעֲזוּבוּ". וְכֵן הוּא בְּמִשְׁנֵה בַּבּוֹת (ו, א).

42. פִּשְׁטַּת הַפְּסוּק מְדַבֵּר בְּבִקְשַׁת דוֹד הַמֶּלֶךְ לְדַעַת אֶת קִיצוֹ, וְכַמָּה יָמִים נוֹתָרוֹ לוֹ לְחַיּוֹת בְּעוֹלָם. אֲמַנְס, מִזֶּה שְׁדוּד שׁוֹאֵל בְּלִשׁוֹן "וּמִדַּת יָמֵי", הוּא מוֹרָה שִׁישׁ לַיְמִים מִיֵּדָה, הֵינּוּ, שֶׁהַיְמִים עֲצָמָם הֵם בְּחִינַת מִדּוֹת - מִדּוֹת חַיִּים.

42.* הַסְּפִירוֹת שֶׁבָּהֶם מִתְּלַבֵּשׁ אוֹר הָאֵין סוּף שֶׁל הַקַּב"ה בְּשִׁבְלִי לְהַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם בְּמִידָה וְצִמְצוּם, כִּפִּי אֵיךְ שֶׁצְרִיךְ לְהַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם בְּאוֹתָהּ שַׁעָה.

43. לְקַמֵּן (תּוֹרָה נו, א), כְּתַב רַבִּינוּ וז"ל: הַתּוֹרָה הִיא בְּחִינַת מִדּוֹת, כִּי יֵשׁ בְּהַתּוֹרָה אוֹתִיּוֹת וְתִבּוֹת וּפְסוּקִים וּפְרָשִׁיּוֹת וּסְדָרִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת מִדּוֹת, שֶׁבָּהֶם נִגְבַּל הַחַיּוֹת בְּמִדָּה. וְעַל כֵּן עַל יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁהוּא שְׁמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא בְּחִינַת מִדּוֹת, יְכוּלִים לְקַבֵּל אֶת הַחַיּוֹת. כִּי עַל יְדֵי הַתּוֹרָה קוֹרִים אֶת הַחַיִּים,

ואותיות התורה הם המחיין את כל דבר ודבר, אלא כל מה שהמדרגה היא למטה, שם הם אותיות התורה בצמצום יותר ממה שהיו במדרגה יותר עליונה, ואינם מאירים כל כך כמו למעלה במדרגה עליונה, כדי שלא להשפיע אור וחיותה יותר מהראוי:

נמצא אפלו במדור הקלפות, הינו בימי רע, שהם מדות רעות ולשונות עפויים, [ס] שם יכולין למצא אותיות התורה. אבל מחמת רבוי הלבושים וגדל הצמצום, אינם נראים אותיות התורה, הינו ימי טוב, על ידי ימי רע והחשף השורה עליהם.

עוטה אור

ואותיות התורה, שהן בשורשן ספירות עליונות רוחניות, הם המחיין את כל דבר ודבר שנמצא בעולם.⁴⁶ אלא כל מה שהמדרגה היא למטה, שם הם אותיות התורה בצמצום יותר ממה שהיו במדרגה יותר עליונה, ואינם מאירים כל כך כמו למעלה במדרגה עליונה, כדי שלא להשפיע שם אור וחיותה של הקדושה יותר מהראוי.⁴⁷

נמצא אפלו במדור הקלפות, הינו בימי רע, שהם מדות רעות ולשונות עפויים - הגויים, שם יכולין למצא אותיות התורה. אבל מחמת רבוי הלבושים של החומר הגשמי של העולם וגדל הצמצום עד שמגיע אור אותיות התורה אל העולם הזה, שכן הוא מצטמצם מעולם לעולם וכו' כנ"ל, לכן אינם נראים אותיות התורה - הינו ימי טוב, על ידי הכיסוי של ימי רע והחשף השורה עליהם.⁴⁸

מקורות ועיונים

וירד דרך הפה ונתעבה יותר, ונתקרב המקיף בפנימי, ויצא בסוד קול ודיבור, ושם היכו האורות זה בזה, ויצאו כ"ב אותיות, כי ס"ג וכ"ב בגי' פ"ה, וזווג אריך אנפין בפה, באותיות ה' מוצאות, שהם אהה"ע בומ"ף גיכ"ק דטלנ"ת זסר"ץ, ושם נמתקין בחיך ובגרון וכו'. "ויש כ"ב (וישכב) במקום ההוא" (בראשית כה, יא). וזה שאמר בספר יצירה (ב, ג): 'חקוקות בקול, חצובות ברוח, קבועות בפה, בחמשה מקומות אהה"ע בומ"ף' וכו'. ומחכמה באו לז"א, נובלות חכמה, ונכללו כולם ביסוד, ונבלעו ברמ"ח איברים שלו, וכשיצאו לעלמא דפרודא, קראם ספר יצירה כ"ב אותיות.

48. ביאר בבעש"ט על התורה (בראשית אות י"א), וז"ל: כמו שיש עשרים ושתיים אותיות בדיבורי תורה ותפילה, כך יש בכל ענייני החומר והגשמי שבעולם גם כן עשרים ושתיים אותיות, שבהם נברא העולם וכל אשר בו, וכמו שאמרו בש"ס דברכות (דף נה.) 'ודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ' וכו', רק שהאותיות מלוכש בחומר ענייני העולם, בכמה כיוון ולבושין וקליפות, ובתוך האותיות שורה רוחניות הקב"ה, הרי שכבודו יתברך מלא כל

פתורה וברא את העולם, ובתורה נברא העולם, כמו שבאריה, שכתוב 'ואהיה אצלו אמן', אל תקרי אמן אלא אמן. וע"ש עוד אריכות בענין זה. [וכן מופיע בעוד כמה מקומות בזוהר, ע' זוהר תולדות (ח"א סוף דף קלד.). ובזוהר שמיני (ח"ג דף לה.): ובזוהר קרח (ח"ג דף קעת.) ועוד].

46. ע' לעיל (תורה לא, יב), וז"ל: אותיות התורה הם פועלים, כי הם החיות של כל דבר, כמו שכתוב (תפילה יצר) 'ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית', 'איין טוב אלא תורה' (ברכות ה.), פי הם מנהיגין את כל העולם.

47. כמה מהעניינים כאן נתבארו בספר הלקוטים להאריז"ל (פרשת עקב פרק ח'), וז"ל: מקום תוצאות נשמותיהם של ישראל מלמעלה, ממקום שעלו במחשבה, וב"בראשית" - יש אותיות ישר"א מישראל. וג"כ התורה היתה שם קודם הבריאה אלפים שנה, והיתה אצלו אמן, והיה משתעשע בה ובורא את העולם, וקדמה לשמים ולארץ, דכתיב "את השמים ואת הארץ", אותיות כ"ב מא' עד ת'. וכבר ידעת בדרוש אדם קדמון, כי בהתרחק האור

אבל מו' שבוּפָה אֶת יִצְרוֹ הֲרַע, הִינּוּ הַיָּמִי רַע, הִינּוּ הַמְדוּת רַעוּת, אָזִי הֲרַע נִתְבַּלְבַּל [נִתְבַּטַּל] לְגַמְרֵי נִגְדַי יָמֵי הַטּוֹב שִׁבְחָהֶם, אָזִי אוֹתִיּוֹת בּוֹלְטוֹת וְנִתְרָאִים וּמְאִירִים בְּיוֹתֵר. כִּי מִתְחַלֵּה לֹא הָיוּ מְאִירִין כָּל כֶּה, כִּי לֹא קִבְּלוּ אוֹר מִלְּמַעְלָה, בְּדֵי שְׁלֵא יִקְבְּלוּ הַיָּמִי רַע יוֹתֵר מִבְּדֵי הַיּוֹנוֹ. וְעִכְשָׁיו שֶׁנִּתְבַּטַּל הֲרַע, וְנִשְׁאַרְיִן אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה לְבָה, אָזִי מִקְבְּלִין אוֹר רַב מִלְּמַעְלָה: נִמְצָא, זֶה שִׁבְּוֹפָה אֶת יִצְרוֹ, הִינּוּ שִׁבְּוֹפָה אֶת 'יָמֵי רַע', בְּשִׁהוּא מְדַבֵּר עִם הָעִבּוּרִים אוֹ שְׂרֹאָה מְדוּתֵיהֶם, אָזִי תִּכַּף הֲרַע שְׁשׁוֹכֵן עַל הַטּוֹב הִינּוּ אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה, נִתְבַּטַּל וְנוֹפֵל, וְאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה בּוֹלְטִין, אָזִי הוּא יוֹדֵעַ הַתּוֹרָה שֶׁבְּאוֹתוֹ הַדְּבָר:

עוֹשֶׂה אוֹר

אבל מו' שבוּפָה אֶת יִצְרוֹ הֲרַע, הִינּוּ הַיָּמִי רַע, הִינּוּ הַמְדוּת רַעוּת כְּגוֹן, אֲהַבָה נְפוּלָה שֶׁל עֲרִיּוֹת, וִירָאָה נְפוּלָה - לִירָא מְדַבֵּר אַחַר מְבַלְעֵי ה', שֶׁהֵן מִידוֹת חֶסֶד וּגְבוּרָה דִּסְטְרָא אַחֲרָא, אָזִי הֲרַע נִתְבַּלְבַּל [צָרִיךְ לומר: נִתְבַּטַּל]⁴⁹ לְגַמְרֵי נִגְדַי יָמֵי הַטּוֹב שִׁבְחָהֶם - שֶׁהִיא חֵיוֹת הַתּוֹרָה הַמְחִיָּה כָּל דְּבָר, אָזִי אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה בּוֹלְטוֹת וְנִתְרָאִים וּמְאִירִים בְּיוֹתֵר. כִּי מִתְחַלֵּה לֹא הָיוּ מְאִירִין כָּל כֶּה⁵⁰, כִּי לֹא קִבְּלוּ אוֹר מִלְּמַעְלָה, בְּדֵי שְׁלֵא יִקְבְּלוּ הַיָּמִי רַע יוֹתֵר מִבְּדֵי הַיּוֹנוֹ, פִּי, הֵיוֹת שְׂאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה מְחִיוֹת כָּל דְּבָר, לְכֵן, אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה הַמְלוּבְשׁוֹת שֵׁם (כִּימֵי רַע, שֶׁהֵם הַמִּידוֹת דִּסְטְרָא אַחֲרָא), מִקְבְּלוֹת אוֹר בְּצַמְצוּם וְאִינֵן מְאִירוֹת, כְּדֵי שֶׁהִסְטְרָא אַחֲרָא לֹא תִקְבַּל יוֹתֵר מִכְּדֵי חֵיוֹתָהּ, וְעִכְשָׁיו שֶׁנִּתְבַּטַּל הֲרַע, וְנִשְׁאַרְיִן אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה לְבָה, אָזִי מִקְבְּלִין אוֹר רַב מִלְּמַעְלָה.

נִמְצָא, זֶה שִׁבְּוֹפָה אֶת יִצְרוֹ - מִתְאוֹוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה, הֵן שֶׁל הֵיטֵר וְהֵן שֶׁל אִיסוּר, שֶׁהֵן גְּשִׁמְיוֹת וְעִבּוּיֹת הָעוֹלָם, הִינּוּ שִׁבְּוֹפָה אֶת 'יָמֵי רַע' - הַמְכַסֶּה עַל אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה, בְּשִׁהוּא מְדַבֵּר עִם הָעִבּוּרִים - הַגּוֹיִים, בְּשַׁעַת שֶׁהוּא עוֹשֶׂה מִשָּׂא וּמִתֵּן אֲתָם (כִּנִּיל בְּאוֹת ב'), אוֹ שְׂרֹאָה מְדוּתֵיהֶם, אָזִי תִּכַּף הֲרַע שְׁשׁוֹכֵן עַל הַטּוֹב, הִינּוּ עַל אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה, נִתְבַּטַּל וְנוֹפֵל, וְאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה בּוֹלְטִין⁵¹, אָזִי הוּא יוֹדֵעַ הַתּוֹרָה שֶׁבְּאוֹתוֹ הַדְּבָר. וְלִכֵּן, זֶה שְׁעוֹסֵק עִם הַגּוֹיִים, כְּשִׁיכַפֵּה אֶת יִצְרוֹ הֲרַע, אָזִי יוֹכֵה לְרֵאוֹת אֶת אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה הַנִּמְצָאוֹת בְּאוֹתוֹ הַעֶסֶק, וְעַכְפִּי יִצַּל מֵהַעֲבִיּוֹת וְהַחֲשֻׁכוֹת, הַנוֹפְלוֹת עַל מִי שְׁעוֹסֵק עִם הַגּוֹיִים⁵².

מִקּוֹרוֹת וְעִיּוּנִים

שׁוֹאֵל בְּאוֹרִים וּבְתוֹמִים, הֵיוּ הָאוֹתִיּוֹת הַכְּתוּבוֹת עַל הָאֲבִינִים בּוֹלְטוֹת, בְּהִתְאֵם לְתוֹבָה, וְכִן יָדַע לְקַרְוֵא אוֹתָן. וְכַמְבּוֹאֵר לְקַמֵּן (תּוֹרָה רַפ"א), וְז"ל: אֶפְלוּ אֶדָּם פָּשׁוּט אִם יֹשֵׁב עֲצָמוֹ עַל הַסֶּפֶר, וְיִסְתַּכַּל עַל אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה, יְכוֹל לְרֵאוֹת תְּדֻשׁוֹת וְנִפְלְאוֹת. הִינּוּ שְׁעַל יָדֵי הַסֶּפֶר לְחַיָּוֹת הַיָּטִב הַיָּטִב עַל אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה - יִתְחַיְלוּ הָאוֹתִיּוֹת לְהָאִיר וְלְהַצְטַרֵּף, בְּכַחֲיַנְתָּ אוֹתִיּוֹת בּוֹלְטוֹת וּמִצְטַרְפוֹת שְׁאֲמְרוּ רְבוּתֵינוּ וְזָרוֹנֵנוּ לְבְּרָכָה (יִמָּא עג:).
52. כֹּתֵב בְּלִקוּטֵי הַלְכוֹת עַל תּוֹרָה דִּידֵן (פּוּרִים ד, א), וְז"ל: הַתּוֹרָה הִזְהִירָה אוֹתֵנוּ שְׁלֵא לִילָף בְּחֻקוֹת הָעִבּוּרִים וְלְהִתְרַחֵק מֵהֶם בְּמִתְקָלִית הַרְחוּק וְשְׁלֵא לְהִתְדַמּוֹת לָהֶם וְכו' (וְכַמְבָּר בְּיִזְרָה דְּעָה בְּהַלְכוֹת חֻקַּת הָעִבּוּרִים, עֵין פֶּס). כִּי בְּאֵמַת, אֵף עַל פִּי שֶׁבְּאֵמַת לְאֵמַתוֹ, יְכוֹלִין לְמַצָּא אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבַּרֵּךְ אֶפְלוּ בְּלִשׁוֹנוֹת הָעִבּוּרִים,

הָאֵרֶץ וְכֹל אֲשֶׁר בָּהּ, לִית אֲתֵר פְּנוּי מִינִיָּה, כַּמְבּוֹאֵר בְּתִיקוּנִים (תִּיקוּן נ"ז דף צ"א:). רַק שֶׁהוּא בְּהִסְתַּרְהָ. וְכַאֲשֶׁר אֲנִשִּׁי הַדַּעַת יוֹדְעִים מִזֶּה הַהִסְתַּרְהָ, אִינּוּ אֲצִלֵּם הַסְתַּרְהָ וְשִׁינּוּי, וְזֶהוּ שֶׁאֲמַר בְּתִיקוּנֵי הַנִּל (תִּיקוּן כ"ו דף ע"א:), אֲבָל אִינּוּן דְּתִלְיִין מִהַקְב"ה, לֹא אִישְׁתַּנִּי מֵהֶם.
49. בְּלוֹחַ הַתִּיקוּן שֶׁל דְּפוּס תְּרַל"ד כֹּתֵב: נִתְבַּטַּל. וְכֵן בְּרוּב הַדְּפוּסִים הַכְּנִיסוֹ תִּיבָה זֹו בְּסוּגָרִים מְרובְעוֹת, כְּדֵי לְהוֹרוֹת שֶׁכֵּךְ צָרִיךְ לְקַרְוֵא. וְכֵן מִשְׁמַע מֵהַמִּשְׁךְ הַלְשׁוֹן שֶׁכֹּתֵב 'וְעִכְשָׁיו שֶׁנִּתְבַּטַּל הֲרַע'.
50. עַל פִּי הַפְּסוּק (אִיּוֹב ל"ח, טו) "וְיִמְנַע מִן־שַׁעֲרֵי אוֹרְם" - הִינּוּ, שֶׁהֲרַע אִינּוּ מִקְבַּל אֶת אוֹר הַחֵיוֹת שְׁלוֹ, אֲלֵא בְּצַמְצוּם.
51. כַּמוֹ שֶׁמִּצַּיְנוּ גְּבֵי הָאוֹרִים וְתוֹמִים בְּגַמ' בְּיוֹמָא (דף עג:), שֶׁאֲמַר ר' יוֹחָנָן כִּי כַּאֲשֶׁר הִיָּה הַכֶּהֵן הַגְּדוּל

זוה שפנתוב ביהר הקדוש (לך לך דף צ) "ברכו ה' מלאכיו גברי כח עשי דברו" (תהלים קג, כ) אליו אננו דמתגברין על יצריהון, אננו דמנון למלאכין ממש. "עשי דברו" - דעבדין להאי דבר, "לשמע בקול דברו" - אננו זכין למשמע קליו מלעלא. פי התורה נקראת 'דבר', כמו שפנתוב (תהלים קה, ח) "דבר צנה לאלף דור". וכל מה שאותיות התורה נתצמצם ונתלבשים בצמצומים ובלבושים יתרים, התורה הוא בהעלם ובאתפסוי יותר. ומי שמפשיט את האותיות התורה מהלבושים, הוא דומה כמי שבונה את התורה.

עוטה אור

זוה שפנתוב ביהר הקדוש פרשת לך לך (ח"א בסתרי תורה דף צ) ⁵³ על הפסוק (תהלים קג, כ): "ברכו ה' מלאכיו גברי כח עשי דברו" - אליו אננו דמתגברין על יצריהון, אננו דמנון למלאכין ממש - אלו הם המתגברים על יצרם, הם דומים למלאכים ממש. "עשי דברו" - דעבדין להאי דבר ⁵⁴ - שעושים לזה הדבר, "לשמע בקול דברו" - אננו זכין למשמע קליו מלעלא - הם זוכים לשמוע קולות מלמעלה ⁵⁵. פי התורה נקראת 'דבר', כמו שפנתוב על התורה (תהלים קה, ח): "דבר צנה לאלף דור" - 'דבר' הוא דיבור התורה שציוה לנו ⁵⁶, וכל מה שאותיות התורה נתצמצם ונתלבשים בצמצומים ובלבושים יתרים, כי הן יורדות להחיות את המקומות הנמוכים והמגושמים ביותר, אזי התורה הוא בהעלם ובאתפסוי יותר - בהעלם ובכיסוי יותר, ומי שמפשיט את האותיות התורה מהלבושים - ע"י שכופה את יצרו הרע ומכניע את ה'ימי רע' וכנ"ל, הוא דומה כמי שבונה את התורה.

מקורות ועיונים

בקול דברו" - דזכאן בכל יומא למשמע קלא מלעילא, בשעתא דאצטרביכו. [תרגום: "ברכו ה' מלאכיו" - אלו אותם הצדיקים בארץ שהם חשובים לפני הקב"ה כמלאכים העליונים ברקיע, משום שהם "גבורי כח" - שמתגברים על יצרם כגבור טוב שמתגבר על שונאו. "לשמע בקול דברו" - שזוכים בכל יום לשמוע קול מלמעלה בשעה שמצטרבים].
54. דרשה זו "עשי דברו" - דעבדין להאי דבר, אינה מלשון הזוהר בפרשת לך לך, אלא מהזוהר פרשת בלק (ח"ג דף קצא, א), וז"ל: ועל דא כתיב "גבורי כח עשי דברו", "עשי דברו" ודאי, דמתקנין ליה להאי דבר, ומתקנין ליה לדייקנא קדמאה. [תרגום: ועל זה כתוב "גברי כח עשי דברו" עשי דברו בנדאי, שמתקנים את ה'דבר' ומתקנים אותו לדמות ראשונה].
55. פשוט הזוהר מדבר על אותם הצדיקים המתגברים על יצרם, ולכן הם זוכים לשמוע קול מלמעלה כשהם צריכים, ורבינו ילביש בדברי הזוהר האלו, את ההשגה של תורה דידן.

פי איהו מחיה את כלם, וכמבאר היטב (בתורה דידן), אף על פי כן אסור לנכנס לשם, פי יוכל להתפס שם מחמת רבוי הקלפות שהם רבים על הטוב, והטוב מתעלם שם בתכלית ההעלם, על כן יוכל לתפס ביניהם חס ושלום, ועקר אזהרה הנהירה אותנו התורה - שלא ללכת בתקותיהם דיקא, כמו שפנתוב (ויקרא יח, ג): "בחקתיהם לא תלכו", עכ"ל. ולכן כתבנו בלשון זו, שע"י שכופה את יצרו עכ"פ ינצל מעביות והחושך שלהם, כי לזכות ממש לראות ולגלות את אור אותיות התורה המלוכש בימי רע, זו מדרגה גבוהה מאוד. [וע"ש עוד כמה שהעמיק בענין שני סוגי מדות דסטרא אחרא, שבאחד יש בו ניצוצות דקדושה, ובאחר, דהיינו בשורש הסטרא אחרא, אין בו שום שכל ושום ניצוץ דקדושה, והוא בחינת 'חוקות העכו"ם', שהיא כחוקה בלי טעם, אע"פ שגם בה ישנה חיות אותיות של קדושה, אבל היא סתומה מאוד ולא מוצאים אותה].

56. פירש"י: התורה אשר צוה להודיעה בעולם לאחר אלף דור, כשראה שאין העולם מתקיים בלא תורה, העביר מהם תשע מאות ושבעים וארבעה

53. וז"ל הזוהר: "ברכו ה' מלאכיו" - אליו איננו צדיקנא בארעא, דאינון חשובין קמי קוב"ה, כמלאכי עלאי ברקיעא. בגין, דאינון "גבורי כח" - דמתגברי על יצריהון כגבר טוב דמתגבר על שנאיה. "לשמע

לְמַשָּׁל אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁהֵיוּ מְפֹרָדִין וּמְפֹרָדִין בְּלִשְׁנוֹת הַעֲבוּרִים, וְלֹא הָיָה שׁוּם אָדָם יוֹדֵעַ מֵהֵם, מִחֲמַת הַיָּמִי רַע שֶׁהַחֲשִׁיד עֲלֵיהֶם וְהִלְבִּישׁ אוֹתָם. וּבְשֵׁבַע זֶה הָאָדָם, שֶׁהוּא דוֹמָה לְמֵלֶאךָ ה' צְבָאוֹת, עַל יְדֵי שְׂבוּפָה אֶת יִצְרוֹ – הֵינּוּ הַיָּמִי רַע, אֲזִי הָרַע – הֵינּוּ לְשׁוֹנוֹת הַעֲבוּרִים, נִכְפְּפִין וְנִתְבַּטְּלִין בְּגִנְדוֹ, וְאִזּוֹ נִשְׁאַרִין אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה בּוֹלְטִין. וּבְשֵׁנִי שְׂטִיּוֹן מִהִלְבּוּשִׁים הַגְּשָׁמִיּוֹם, הֵינּוּ מְלִשְׁנוֹת הַעֲבוּרִים הֵינּוּ מְמֹדוֹת רְעוּת, הֵינּוּ מִיָּמִי רַע, אֲזִי מְקַבְּלִין אֵלֶּי אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה אוֹר רַב יוֹתֵר מִמּוֹה שֶׁהָיוּ מְקַבְּלִין מִתְחִלָּה. כִּי מִתְחִלָּה לֹא הָיוּ מְקַבְּלִין אֲלֵּא בְּדֵי חַיּוֹת הַרְּאוּי לְאוֹתוֹ מְקוֹם, בְּדֵי שְׁלֵא לְהַשְׁפִּיעַ יוֹתֵר מִהַרְּאוּי לָהֶם.

כִּמּוֹ שֶׁכְּתוּב בְּכַתְּבֵי הָאֲרָרִי 'עַד דְּלֹא יָדַע בֵּין אֲרוּרָה הֶמֶן לְבְּרוּךְ מְרַדְּכִי' (מגילה ט:), הֵינּוּ שִׁימְשִׁיד

עוֹטָה אוֹר

לְמַשָּׁל, אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁהֵיוּ מְפֹרָדִין וּמְפֹרָדִין בְּלִשְׁנוֹת הַעֲבוּרִים, כַּמּוּבָר לְעִיל (אות ב), בַּעֲנִין תִּיבוֹת 'שט' ו'פת', שֶׁהֵיוּ מְלוּבְּשׁוֹת תְּחִילָה בְּלִשְׁנוֹת הַגּוֹיִים, וְלֹא הָיָה שׁוּם אָדָם יוֹדֵעַ מֵהֵם⁵⁷, מִחֲמַת הַיָּמִי רַע שֶׁהַחֲשִׁיד עֲלֵיהֶם וְהִלְבִּישׁ אוֹתָם – כִּיסָה אוֹתָם עַד שֶׁהַחֲשִׁיכִים. וּבְשֵׁבַע זֶה הָאָדָם – הַצַּדִּיק הַלּוֹמֵד תּוֹרָה, שֶׁהוּא דוֹמָה לְמֵלֶאךָ ה' צְבָאוֹת⁵⁸, עַל יְדֵי שְׂבוּפָה אֶת יִצְרוֹ שֶׁאֵינוֹ הוּא בְּכַחֲנֵת מֵלֶאךָ, שֶׁאֵין לוֹ יִצֵר הָרַע⁵⁹, הֵינּוּ שְׂבוּפָה הַיָּמִי רַע, אֲזִי הָרַע – הֵינּוּ לְשׁוֹנוֹת הַעֲבוּרִים, נִכְפְּפִין וְנִתְבַּטְּלִין בְּגִנְדוֹ⁶⁰, וְאִזּוֹ נִשְׁאַרִין אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁהָיוּ שֵׁם אֶת 'מִי רַע', וְהָיוּ בְּתַחֲלִיל מְכוּסוֹת בְּרַע, עֵתָה הֵן בּוֹלְטִין. וּבְשֵׁנִי שְׂטִיּוֹן מִהִלְבּוּשִׁים הַגְּשָׁמִיּוֹם, הֵינּוּ מְלִשְׁנוֹת הַעֲבוּרִים – הַגּוֹיִים, הֵינּוּ מְמֹדוֹת רְעוּת, הֵינּוּ מִיָּמִי רַע, אֲזִי מְקַבְּלִין אֵלֶּי אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה אוֹר רַב יוֹתֵר מִמּוֹה שֶׁהָיוּ מְקַבְּלִין מִתְחִלָּה, כִּי מִתְחִלָּה לֹא הָיוּ מְקַבְּלִין אֲלֵּא בְּדֵי חַיּוֹת הַרְּאוּי לְאוֹתוֹ מְקוֹם, בְּדֵי שְׁלֵא לְהַשְׁפִּיעַ יוֹתֵר מִהַרְּאוּי לָהֶם.

כִּמּוֹ שֶׁכְּתוּב בְּכַתְּבֵי הָאֲרָרִי (מובא בסמוך), עַל הַגְּמָרָא (מגילה דף ט:): 'חַיִּיב אֵינִישׁ לְבַסּוּמִי בְּפוּרִיא עַד דְּלֹא יָדַע בֵּין אֲרוּרָה הֶמֶן לְבְּרוּךְ מְרַדְּכִי' – חַיִּיב אָדָם לְשַׁתּוֹת יִין וְלִהְשַׁתְּכָר⁶¹ בְּפוּרִים, עַד שֶׁלֹּא יָדַע לְהַבְדִּיל

מְקוֹרוֹת וְעִוּוִים

- דוֹרוֹת, וְנִתְנָה אַחַר עֶשְׂרִים וְשֵׁשׁ דוֹרוֹת, (מִשֶּׁה הוּא הָדוּר הָעֶשְׂרִים וְשֵׁשׁ לְאָדָם הָרִאשׁוֹן).
57. נִרְאֶה לְפָרֵשׁ, שֶׁגַּם יִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ יוֹדְעִים שְׂתִיבוֹת אֵלֶּי, שְׂבַלְשׁוֹנוֹת הָעֲכוּרִים, הֵן אוֹתִיּוֹת תּוֹרָה, וְכֵן שָׁכַן, שֶׁהַגּוֹיִים הַמְּדַבְּרִים שְׂפוֹת אֵלֶּי אֵינֶם יוֹדְעִים שֶׁהֵן אוֹתִיּוֹת תּוֹרָה, וְלִכֵּן נִקְטַרְבֵינוּ, בְּלִשׁוֹן יִלְאָה הָיָה שׁוּם אָדָם (בֵּין יִשְׂרָאֵל וּבֵין גּוֹי) יוֹדֵעַ מֵהֵם'.
58. עַל פִּי הַפְּסוּק (מְלָאכִי ב, ז) "כִּי שְׂפָתַי כִּהֵן יִשְׁמְרוּ יְדַעַת וְתוֹרָה יִבְקָשׁוּ מִפִּיהוּ כִּי מֵלֶאךָ ה' צְבָאוֹת הוּא".
59. כַּמּוּבָר בְּמַדְרַשׁ עַל הַפְּסוּק (בְּרַאשִׁית יח, ה): "וְאֶקְחָה פֶת לְחֵם וְסַעְדוּ לְבָכְס", אִמַר ר' אַחָא וְסַעְדוּ לְבַכְסָם (בְּלִשׁוֹן רַבִּים – שְׁנֵי לְבַבּוֹת) אֵינֶן כְּתוּבִים כַּאֲן, אֵלֶּא "וְסַעְדוּ לְבָכְס" – הַדָּא אִמַרְתָּ (מַכְאֵן לְמַדּוּנָה) אֵינֶן יִצֵר הָרַע שׁוֹלֵט בְּמֵלָאכִים (וְלִכֵּן נִחְשָׁב שֵׁשׁ לָהֶם רַק לֵב אַחַד, וְעַי בְּרִכּוֹת [דף נד.] שְׁבַנֵי אָדָם נִאֲמַר בְּהֵם "לְבַכְסָם" כִּי יֵשׁ לָהֶם גַּם יִצֵר הָרַע).
60. כַּתְּבַּת בְּכַתְּבֵי הָאֲרָרִי: עַיִן מִנְחוֹת (דף לד:): שֶׁר' עֲקִיבָא דִּיִּקָא גִילָה ד' וְהָיוּ לְטַפְּתָהּ הֵינּוּ טַט בְּכַתְּפֵי שְׂתִים וּפֶת בְּאִפְרִיקֵי שְׂתִים, כִּי הוּא לֹא טַעַה בְּמֵלָאךְ ה' צְבָאוֹת, כַּנּוֹכַח לְעִיל (תּוֹרָה לֹא, אוֹת יג).
61. בְּשִׁיחַ קוֹדֵשׁ (ח"ב אוֹת תַּקְעָה), מוּבָא: מוֹהֲרַנ"ת הָיָה נוֹהֵג בְּפוּרִים לְשַׁתּוֹת לְשִׁכְרָה, וְהָיָה מְקַיֵם בְּפִשְׁטוּת צְוִי חֲקִמֵינוּ וְזָרוּנָם לְבִרְכָה שְׂאֲמָרוּ (מְגִילָה ז:): "חַיִּיב אָדָם לְבַסּוּמִי בְּפוּרִיא עַד דְּלֹא יָדַע בֵּין אֲרוּרָה הֶמֶן לְבְּרוּךְ מְרַדְּכִי". וּבְכּוֹכְבֵי אוֹר (שְׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה ב, ב) כַּתְּבַר אַבְרָהָם בֶּן נַחְמָן, וּז"ל: בְּפוּרִים מְצֻה לְקַיֵם מְאֵר חֲקִמֵינוּ וְזָרוּנָם לְבִרְכָה (מְגִילָה ז:): שְׂתִיבָא אָדָם לְבַסּוּמִי וְכוּ' פְּשׁוּטוֹ, כֵּן שְׂמַעְתִּי מְאָבִי הַרְּיִנִי פְּפֶרֶת מְשֻׁכָּב בְּשֵׁם אֲדָמוֹר וְזָרוּנוֹ לְבִרְכָה וּבְשֵׁם שְׂאָר צַדִּיקֵי אָמֶת, שְׁלֵא כְּדַעַת הַמְּפָרְשִׁים בְּזָה בְּעֵנֵן אַחַר.

שָׁפַע לְהַקְלִיפוֹת בְּרֵי חַיִּינוּ וְלֹא יוֹתַר. (עין בפרי עין חיים בכננות פורים פרק ו', מבאר שם שצריכין להמשיך חיות להקדושה הנעלמת בחוף

הקלפות. אבל צריכין להמשיך החיות בצמצום גדול, שזהו סוד כננות השכרות של פורים עין שם.)

אָבֵל בְּשֹׁנְפִשְׁטוֹן הָאוֹתִיּוֹת מִתְקַלְפוֹת, אָזִי מִקְבְּלִין אֹרֶר רַב מִלְּעֵילָא. וְזָהוּ "עָשִׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעַנְךָ בְּקוֹל דְּבָרוֹ", בְּשִׁעוּשׁוֹי וּבִזְנוּי לְהַתּוֹרָה שֶׁהִיא מִתְחַלֶּה מִפְּזָרִין וּמִפְּרָדִין בְּלִשׁוֹנוֹת הַעֲבוּרִים וּבְמַדוֹת רָעוֹת וּבִימֵי רַע, אָזִי "לְשִׁמְעַנְךָ בְּקוֹל דְּבָרוֹ", וְזוֹכִין לְמִשְׁמַע קָלִין מִלְּעֵילָא. חַיִּנוּ שְׁחִדְבְּרִי, חַיִּנוּ הַתּוֹרָה, מִקְבְּלִין אֹרֶר רַב מִלְּמַעְלָה, וְזָה שְׁמִיעַת הַתּוֹרָה:

עוֹטָה אֹרֶר

בין 'ארור המן' ל'ברוך מרדכי', כלומר, שיאמר בשכרותו תיבת 'ברוך' על הצד הרע⁶², חינו שמישיך שפע לקלפות רק מעט ברי חינו ולא יותר. (עין⁶³ ב"פרי עין חיים" בכננות פורים פרק ו'⁶⁴, מבואר שם שצריכין להמשיך חיות לקדושה הנעלמת בתורה הקלפות, אבל צריכין להמשיך החיות בצמצום גדול, שזהו סוד כננות השכרות של פורים, עין שם, שכשהאדם אומר בשעת השכרות 'ברוך המן' הוא ממשיך חיות לקדושה הנעלמת בין הקליפות, אך כיון שהוא אומר זאת מתוך שכרות ולא בדעת, הוא ממשיך חיות בצמצום גדול בלבד, כדי שלא יגיע הארה גם לקליפה עצמה, חס ושלום).

אָבֵל בְּשֹׁנְפִשְׁטוֹן הָאוֹתִיּוֹת מִתְקַלְפוֹת ע"י הַכְּנַעַת ה'ימי הרע', וזאת כשכופין את היצר הרע, אָזִי מִקְבְּלִין אֹרֶר רַב מִלְּעֵילָא - מִלְּמַעְלָה. וְזָהוּ: "עָשִׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעַנְךָ בְּקוֹל דְּבָרוֹ", בְּשִׁעוּשׁוֹי וּבִזְנוּי לְהַתּוֹרָה שֶׁהִיא מִתְחַלֶּה אוֹתוֹתֵיהֶן מִפְּזָרִין וּמִפְּרָדִין בְּלִשׁוֹנוֹת הַעֲבוּרִים, וּבְמַדוֹת רָעוֹת וּבִימֵי רַע, אָזִי מִתְקִיִּים: "לְשִׁמְעַנְךָ בְּקוֹל דְּבָרוֹ", וְזוֹכִין לְמִשְׁמַע קָלִין מִלְּעֵילָא - לְשִׁמְעוֹת קוֹלוֹת מִלְּמַעְלָה, חַיִּנו שְׁחִדְבְּרִי, חַיִּנו הַתּוֹרָה, מִקְבְּלִין אֹרֶר רַב מִלְּמַעְלָה, כִּי כִּבְרֵי אֵין פְּחוּד, ש'ימי רע' אלו יינקו מאותיות התורה, שכן הם מתבטלים, וְזָה שְׁמִיעַת הַתּוֹרָה - שֶׁהַתּוֹרָה בְּעֲצָמָה שׁוֹמַעַת קוֹלוֹת מִלְּמַעְלָה, הַמְּאִירִים מִלְּמַעְלָה אֶת אוֹתוֹתֶיהָ בְּאוֹר רַב⁶⁵.

מקורות ועיונים

יגיע לו חיות לעצמו, מזה ההארה, אבל לא שיגיע כל כך להאיר לקליפה. ולזה צריך שישתכר האדם ביום הזה, עד שלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, אולי ישגה ויתן ברכה לאותו ניצוץ שבקליפה ויתברך גם הוא, אבל לא תהיה ברכה בכוונה שלימה, שאם יהיה כן, יגיע לו הרבה, ותתברך גם הקליפה. [נוסחא אחרת: ולכן צריך לומר ברוך המן, להמשיך אור גם לניצוץ ההוא, לכן צריך לאמרו שלא בכוונה, רק אחר שהוא שיכור וכבר יצא מדעתו, ואם היה בכוונה ח"ו, יאיר גם אל הקליפה (ולא רק לניצוץ הקדוש המחיה אותה)].

65. כתב בפרפראות לחכמה (אות א'), "ו"ל: רוצה לומר, על פי מה שמבואר לקמן (באותיות ד' ה'), שבכל המדות שורה בהם אהבתו יתברך (ספירת החסד), ויש עוד אהבה למעלה מזו שהוא בחינת 'אהבה שבדעת', והנה בהמדות שהם בחינת 'מים' (שהן שבע הספירות מחסד עד מלכות, שהן כנגד שבעת ימי השבוע), יש כנגדם

62. בעומק ענין זה על פי המשך התורה כאן, כתב בלקוטי הלכות (פורים ד, ה), "ו"ל: נעל בן חייב לבסומי בפוריאי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, כי שם הוא למעלה מהדעת, ושם אין שייך לומר ארור המן וכי, כי שם הוא פלו טוב למעלה מהמדות, למעלה מימי טוב וימי רע פנ"ל. וזה בחינת סוד פרה אדמה, שהוא בחינת חקה למעלה מהדעת, והוא מטמא טהורים ומטהר טמאים, שאי אפשר להבין זה הסוד עד לעתיד שיתגלה התורה הגנוזה.

63. סוגרים אלו הוסיף מוהרנ"ת במהדורת תקפ"א.

64. "ו"ל: מה שאמרו רז"ל שצריך איניש לבסומי בפוריאי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, הכוונה היא: כי ידוע שיש ניצוץ של קדושה בכל קליפה המחיה אותה, ואם יסתלקו ממנו, לא ישאר לו חיות ויתבטל לגמרי מיד. והנה ביום הגדול הזה, שיש אותו הארה גדולה, אנו רוצין שגם לזאת הנצוץ

וְזֶה בְּחִינַת (שמות כז, ז) "נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע", שְׁמֵתְחִלָּה עוֹשִׂין וּבִזְמַן לְאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה, שִׁיְהֵא אוֹתִיּוֹת בּוֹלְטוֹת וּמְצַטְרְפוֹת (יזקא עג.) * וְאַחַר כֵּן נִשְׁמָע, וְכֵן לְמִשְׁמַע קָלִין מְלַעֲלֵא. הֵינּוּ שְׂאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה מְקַבְּלִין חַיּוֹת וְאוֹר רַב, יוֹתֵר מִמָּה שֶׁקִּבְּלוּ מִתְחִלָּה, כִּשְׁחִיּו מְלַבְּשִׁין בְּלִשׁוֹנוֹת הַגּוֹיִם וּבִימֵי רַע: ד וְזֶה יְדוּעַ, שֶׁהַתּוֹרָה הֵינּוּ הַמְדוּת, הֵינּוּ הַיָּמִים, שׁוֹרָה בָּהֶם אֲהַבְתּוּ יִתְבַּרְךָ שְׁמוֹ. כִּמּוּ שְׁפַתּוֹב בְּזַהַר הַקְּדוֹשׁ (בְּלֶק ח"ג דף קצא.. בְּרַאשִׁית מו.) "יּוֹמָם יִצְנָה ה' חֲסִדוֹ" (תהלים מב, ט), שֶׁחֲסִדוֹ הֵינּוּ הָאֲהָבָה, כִּמּוּ שְׁפַתּוֹב

עוֹטָה אֹד

וְזֶה בְּחִינַת (שמות כז, ז) "נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע", שְׁמֵתְחִלָּה עוֹשִׂין וּבִזְמַן לְאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה, שִׁיְהֵא אוֹתִיּוֹת בּוֹלְטוֹת וּמְצַטְרְפוֹת (יזקא עג.) * וְאַחַר כֵּן: "נִשְׁמָע" – זְכִין לְמִשְׁמַע קָלִין מְלַעֲלֵא – זוֹכִים לְשִׁמּוֹעַ קוֹלוֹת מִלְּמַעְלָה. הֵינּוּ שְׂאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה מְקַבְּלִין חַיּוֹת וְאוֹר רַב יוֹתֵר מִמָּה שֶׁקִּבְּלוּ מִתְחִלָּה, כִּשְׁחִיּו מְלַבְּשִׁין בְּלִשׁוֹנוֹת הַגּוֹיִם וּבִימֵי רַע.

לאחר שביאה, שצריך תמיד לבקש שלום, שלום בין ישראל ושלום ואהבה לאבינו שבשמים, ודבר זה נעשה ע"י התורה והצדיקים, כי כשהצדיקים כופין את יצרם, אזי מתגלה אור אותיות התורה המלוכשות ב'ימי רע', שכן מתבטל הרע, ואפשר לראות את הטוב שהוא אותיות התורה בכל דבר, ובוזה נעשה שלום ואהבה בין ישראל לאביהם שבשמים. יבאר עתה, שתי מדרגות של אהבת ה', המלוכשות בשתי בחינות של התורה – נגלה ונסתה.

ד. וְזֶה יְדוּעַ, שֶׁהַתּוֹרָה, הֵינּוּ הַמְדוּת, הֵינּוּ הַיָּמִים – שְׁבַע הַסְּפִירוֹת, שֶׁכַּנְגַּד שְׁבַעַת יְמֵי הַשְּׁבוּעַ, שׁוֹרָה בָּהֶם – בְּכָל אַחַת מֵהַסְּפִירוֹת מְחַסֵּד עַד מַלְכוּת – אֲהַבְתּוּ יִתְבַּרְךָ שְׁמוֹ, כִּמּוּ שְׁפַתּוֹב בְּזַהַר הַקְּדוֹשׁ (בְּלֶק ח"ג דף קצא: 67. בְּרַאשִׁית ח"א דף מו. 68.) עַל הַפְּסוּק (תהלים מב, ט): "יּוֹמָם יִצְנָה ה' חֲסִדוֹ", שֶׁחֲסִדוֹ –

מְקוֹרוֹת וְעִוּוִים

לג, כה) "אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה". (ומקשה מדוע נקרא בשני פסוקים אלו בשם 'יומם' ולא יום) יוֹמָא דְקָל יוֹמִין קְלִינָן בִּיָּה (ומשיב כי ספירת החסד היא יום, שכל הימים כלולים בו). יוֹמָא דְשָׁאָר יוֹמִין, אִיהוּ שָׁאָר כָּל יוֹמִין וְנָדָא. וְעַל דָּא אֶקְרִי "יוֹמָם", וְלֹא יוֹם. [תרגום: יום שְׁקָל הַיָּמִים כְּלוּלִים בּוֹ, יוֹם שֶׁל שָׁאָר הַיָּמִים, הוּא שָׁאָר כָּל הַיָּמִים בְּנִדְאִי, וְעַל זֶה נִקְרָא יוֹמָם וְלֹא יוֹם]. כִּי, סְפִירַת הַחֲסִד מִתְּפַשֵּׁטת בְּכָל שְׁבַע הַסְּפִירוֹת שֶׁמְחַסֵּד וְעַד מַלְכוּת, וּבְכָל אַחַת מִסְּפִירוֹת אֵלוּ, יֵשׁ בָּהּ סְפִירַת חֲסִד.

68. וז"ל: אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הֵהוּא יוֹם דְּנִפְק אֹר קְדָמָא אֲתַפְּשֵׁט בְּכָלְהוּ יוֹמִי, דְּכְתִיב בְּכָלְהוּ יוֹם. אָמַר רַבִּי אֲלֵעָזָר מִשְׁמַע דְּכְתִיב בְּכָלְהוּ בְּקָר', וְלֹא בְּקָר אֲלֵא מִסְּטָרָא דְאֹר קְדָמָא. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר יוֹמָא קְדָמָא (סְפִירַת הַחֲסִד) אֲזִיל עִם כָּלְהוּ וְכָלְהוּ בִּיָּה, בְּגִין לְאַחְזָאָה דְלֵאוּ בְּהוּ פִירוּדָא וְכָלְא חֲד. [תרגום: אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁיֵּצֵא אֹר רֵאשׁוֹן, הַתְּפִשֵּׁט בְּכָל הַיָּמִים, שְׁפַתּוֹב בְּכָלֵם יוֹם. אָמַר רַבִּי אֲלֵעָזָר, מִשְׁמַע שְׁפַתּוֹב בְּכָלֵם בְּקָר', וְאִין בְּקָר אֲלֵא מִצַּד שֶׁל אֹר רֵאשׁוֹן. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, יוֹם רֵאשׁוֹן הוֹלֵךְ עִם כָּלֵם, וְכָלֵם בּוֹ, כְּדִי לְהִרְאוֹת שְׁאִין בָּהֶם פִּירוּד וְהַכַּל אֲחַד].

(בסטרא אחרא) בחינת 'ימי רע' שהם מדות רעות, שזה בחינת יום ולילה אור וחשך שיש בכל יום. אבל ספירת ה'דעת', הוא למעלה מהמדות, ושם אין שום אחיזה להרע כלל, בחינת (ישעיה יא, ט) "לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ וְגו' כִּי מְלֶאכֶה הָאֲרֶץ דְּעָה", כִּי שֵׁם (תהלים קלט, יב) "גַּם חֲשֹׁךְ לֹא יַחְשִׁיךְ מִמֶּךָ וְלַיְלָה כִּיּוֹם יֵאִיר כַּחֲשִׁיכָה כְּאוֹרָה", כִּי הוּא בְּחִינַת (זכוריה יד, ז) "וְהָיָה יוֹם אֲחָד הוּא יוֹדַע לְה' לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה וְהָיָה לְעַת עָרַב יְהִי אֹר", כִּמְבוֹאֵר לְקַמֵּן (אות ה'). אַךְ כֹּל זְמַן שֶׁהַיָּמִי טוֹב מְלוּבְשִׁין בְּיָמֵי רַע, אִזִּי אִי אִפְשָׁר לָהֶם לְקַבֵּל אֹר מִלְּמַעְלָה, הֵינּוּ מְבַחֲשִׁין 'אֹר הָאֲהָבָה שְׁבַדְעַת', בְּכַדִּי שֶׁלֹא יִקְבְּלוּ הַיָּמִי רַע עַל יְדֵי זֶה יוֹתֵר מְכַדִּי חַיּוֹנו, אֲבָל כִּשְׁמַלְקִטִּין וּמְבַרְרִין הָאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁהִיוּ מְלוּבְשִׁין בְּהַיָּמִי רַע, וּמַעֲלִין אוֹתָם מִשֵּׁם, אִז נִמְשַׁךְ עֲלֵיהֶם אֹר רַב מִלְּמַעְלָה, הֵינּוּ שִׁיכוּלִין לְקַבֵּל אִיזָה הָאִירָה וְהַתְּנוּצָצוֹת מֵאוֹר הָאֲהָבָה שְׁבַדְעַת, שֶׁזֶה בְּחִינַת זְכִיין לְמִשְׁמַע קָלִין מְלַעֲלֵא.

66. הוּבָא לְעִיל בְּהַעֲרוֹת, כְּעִנְיַן הָאוֹתִיּוֹת הַבּוֹלְטוֹת בְּאֲבְנֵי הַחֹשׁוֹן.

67. וז"ל: כְּתִיב "יּוֹמָם יִצְנָה ה' חֲסִדוֹ", וְכְתִיב (ירמיה

"אֶהְבֶּת עוֹלָם אֶהְבֶּתֶיךָ [עַל בֵּן מִשְׁכֶּתֶיךָ חֶסֶד]" וכו', הוא יומא דאזל עם בלהו יומיו, הינו המדות. כי המדות הם צמצומים לאלקותו, כדי שנוכל להשיג אותו על ידי מדותיו, כמו שכתוב בזהר הקדוש (פרשת בא מב): 'בגין דישתמודעין ליה, כי בלא מדותיו אי אפשר להשיג אותו. ומחמת האהבה שאהב את ישראל, ורצה שידבקו בו ויאהבו אותו עמו מזה העולם הגשמי, הלביש את אלקותו במדות התורה.

וזה בחינות של תרי"ג מצוות, כי השם יתברך שער בדעתו שעל ידי המצוה הזאת נוכל

עושה אור

הינו האהבה, כמו שכתוב (ירמיה לא, ב): "אֶהְבֶּת עוֹלָם אֶהְבֶּתֶיךָ [עַל בֵּן מִשְׁכֶּתֶיךָ חֶסֶד]"⁶⁹ וכו', הרי שהחסד והאהבה הם בחינה אחת, והחסד הוא יומא דאזל עם בלהו יומיו⁷⁰ - יום ראשון (ספירת החסד), הולך עם כל אחד מהמים - הינו המדות, דהיינו, שבחינת ה'חסדים' העליונה משיעיה חסדים בכל שבע הספירות: 'חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות'. כי המדות - הספירות, הם צמצומים לאלקותו, כדי שנוכל להשיג אותו על ידי מדותיו, כמו שכתוב בזהר הקדוש בפרשת בא (ח"ב דף מב):⁷¹ שהקב"ה צמצם את עצמו במדות 'בגין דישתמודעין ליה' - כדי שיוכלו להכירו כביכול, כי בלא מדותיו אי אפשר להשיג אותו, אך על ידי שהקב"ה מנהיג את העולם בעשר ספירות: חסד, גבורה, תפארת וכו', אנו משיגים אותו דרך המידות והנהגות שלו. ומחמת האהבה שאהב את ישראל, ורצה שידבקו בו ויאהבו אותו עמו מזה העולם הגשמי, הלביש את אלקותו במדות התורה, כי התורה היא בחינת מידות ושיעורים (כמו שיתבאר), ובהם מצומצמות מידותיו של הקב"ה: חסד וגבורה וכו'. וע"י ששיגו את התורה, ישיגו כביכול את מדותיו ית', שבכולן מלוּבש החסד עם אהבתו ית', ונוכל לאהוב אותו ית' מתוך העולם הגשמי הזה.

וזה בחינות של תרי"ג מצוות⁷² (מכות סוף דף כג), כי השם יתברך שער בדעתו, שעל ידי המצוה

מקורות ועיונים

עלמא, בחס"ד וברניא, כפום עובדיהון דבני נשא, דאי לא תפשט נהוריה על כל ברנין, איך ישתמודעון ליה, ואיך יתקנים (ישעיה נ, ג) "מלא כל הארץ כבודו". [תרגום: אחר שעשה דיוקן זה של המרפכה של אדם עליון, נרד לשם, ונקרא באותו דיוקן יהנ"ה, כדי שידעו אותו במדות שלו בכל מדה ומדה, ונקרא: אל, אלהים, שדי, צבאות, אה"ה. כדי שידעו אותו בכל מדה ומדה איך יתנהג העולם, בחס"ד וברנין, כפי מעשי בני האדם, שאם לא תפשט אורו על כל הבריות, איך ידעו אותו ואיך יתקנים? "מלא כל הארץ כבודו"].

72. כלומר, שכל בחינת תרי"ג מצוות הם צמצומים, שבתוכם הלביש הקב"ה את אהבתו לישראל. ובה תומתק דרשתו של ר' עקיבא (בראשית רבה כד, ז. ירושלמי נדרים ט, ד דף ל:), על הפסוק (ויקרא יט, יח): "ואהבת לרעך כמוך אני ה'". - זהו כלל גדול בתורה. כי באמת

69. סוגרים אלו הוסיף מוהר"ן במהדרות תקפ"א, כדי להדגיש את הקשר בין החסד לאהבה.

70. כתב בפרי עץ חיים (שער חג הסוכות פרק א'), וז"ל: ביום הראשון של סוכות, נכנס בחי' חסד שבחסד, לכן אז אנו עושין יום טוב, כי אז נכנס החסד הגדול שבכולן, כי הוא נקרא 'יומא', כי הוא 'יומא דאזיל עם כולהו יומין, והרי נשלמו לכנוס בה כל החסדים הפנימיים. ביום א' דסוכות, יכון שנכנס חסד, הנקרא יומא דכולהו, שהוא הוי"ה דיודין, בניקוד סגו"ל כל אות, ועיקרו בחסד, לפי שהוא יומא דכולהו יומין.

71. וז"ל: בפר דעבד האי דיוקנא דמרפכה דאדם עלאה, נחית תמן, ואתקרי בההוא דיוקנא יהו"ה, בגין דישתמודעון ליה במדות דיליה (שבע הספירות מחסד עד מלכות), בכל מדה ומדה, ונקרא: אל (חסד), אלהים (גבורה), שדי (יסוד), צבאות (נצח הוד), אה"ה (בינה). בגין דישתמודעון ליה, בכל מדה ומדה, איך יתנהג

לְהַשִּׁיג אוֹתוֹ, וְעַל יְדֵי זֶה צִמְצַם אֶת אֱלֻקוֹתוֹ דְּוָקָא בְּאֵלוֹ הַתְּרִי"ג מִצְוֹת. לְמִשְׁלַל שְׁשַׁעַר בְּדַעְתּוֹ מִצְוֹת תְּפִלִּין, שֶׁהַמִּצְוָה הַזֹּאת צָרִיף לְהִיּוֹת כִּף, הֵינּוּ אַרְבַּע פְּרָשִׁיּוֹת, וְאַרְבַּע בַּתִּים שֶׁל עוֹר בְּתוֹכֵם, וְרִצְעוֹת שֶׁל עוֹר. כִּי כִּף שְׁעַר בְּדַעְתּוֹ, שְׁעַל יְדֵי הַצִּמְצוּם הַזֶּה נֹכַח לְהַשִּׁיג אוֹתוֹ וּלְעַבְדּוֹ, וְלִכֵּן לֹא צָוָה שְׂיִהְיֶה אַרְבַּע בַּתִּים שֶׁל כִּסֵּף וְזָהָב, כִּי כִּן שְׁעַר וּמִדָּד עַל יְדֵי אֲהַבְתּוֹ. נִמְצָא שְׁעַל יְדֵי אֲהַבְתּוֹ שְׂאֵהָב אֶת יִשְׂרָאֵל, הִלְבִּישׁ אֶת עֲצָמוֹ בְּמִדּוֹת הַתּוֹרָה. נִמְצָא, שְׁכָבֵל מִדָּה וּמִדָּה יֵשׁ שֵׁם אֲהַבְתּוֹ, שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹהֵב אֶת עֲצָמוֹ עִם יִשְׂרָאֵל: נִמְצָא מִי שְׁמַפְשִׁיט אֶת הַתּוֹרָה מִלְּבוּשֵׁי הַקְּלָפוֹת, עַל יְדֵי כִפִּית הַיְצָה, אִזִּי הוּא מְקַרֵּב אֶל הַשְּׁלוֹם, כִּמּוֹ שְׁפָתוֹב

(מְשַׁלֵּי ג, יז): "וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם":

עוֹטָה אוֹר

הַזֹּאת נֹכַח לְהַשִּׁיג אוֹתוֹ וְלִכֵּן צִוּוּה אוֹתֵנוּ אֵת זוֹ הַמִּצְוָה, שֶׁכֵּן בְּקִיּוּמָה מְשִׁיגִים הַשְּׁגוֹת רֹחַנִיּוֹת שֶׁל אֱלֻקוֹתוֹ ית', וְעַל יְדֵי זֶה הַשִּׁיעוֹר שֶׁל הַמִּצְוָה, צִמְצַם אֶת אֱלֻקוֹתוֹ דְּוָקָא בְּאֵלוֹ הַתְּרִי"ג מִצְוֹת. לְמִשְׁלַל⁷³, שְׁשַׁעַר בְּדַעְתּוֹ מִצְוֹת תְּפִלִּין, שֶׁהַמִּצְוָה הַזֹּאת צָרִיף לְהִיּוֹת כִּף, הֵינּוּ אַרְבַּע פְּרָשִׁיּוֹת, וְאַרְבַּע בַּתִּים שֶׁל עוֹר בְּתוֹכֵם⁷⁴, וְרִצְעוֹת שֶׁל עוֹר, כִּי כִּף שְׁעַר בְּדַעְתּוֹ, שְׁעַל יְדֵי הַצִּמְצוּם הַזֶּה נֹכַח לְהַשִּׁיג אוֹתוֹ וּלְעַבְדּוֹ⁷⁵. וְלִכֵּן לֹא צָוָה שְׂיִהְיֶה אַרְבַּע בַּתִּים שֶׁל כִּסֵּף וְזָהָב, אֵלָּא, שִׁיְהִיו מְעוֹר צְבוּעַ בַּשְּׁחוֹר, כִּי כִּן שְׁעַר וּמִדָּד עַל יְדֵי אֲהַבְתּוֹ, שְׁדוּקָא אִם נַעֲשֶׂה אֶת הַמִּצְוָה בְּאוֹפֵן זֶה, נֹכַח לְהַשִּׁיג אֶת אֲהַבְתּוֹ⁷⁶. נִמְצָא שְׁעַל יְדֵי אֲהַבְתּוֹ שְׂאֵהָב אֶת יִשְׂרָאֵל, הִלְבִּישׁ אֶת עֲצָמוֹ בְּמִדּוֹת הַתּוֹרָה, וְכִמּוֹ שְׁנַתְּבָאָר לְעִיל, שְׁכָבֵל שְׁבַע הַמִּידוֹת, שְׁהֵן שְׁבַעַת הַיָּמִים, עִם כּוֹלֵם הוֹלֵךְ מִידַת הַחֶסֶד וְהָאֲהַבָּה. נִמְצָא שְׁכָבֵל מִדָּה וּמִדָּה יֵשׁ שֵׁם אֲהַבְתּוֹ, שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹהֵב אֶת עֲצָמוֹ עִם יִשְׂרָאֵל.

נִמְצָא, מִי שְׁמַפְשִׁיט אֶת הַתּוֹרָה מִלְּבוּשֵׁי הַקְּלָפוֹת, עַל יְדֵי כִפִּית הַיְצָה, זוֹכֵה לְגַלוֹת אֶת אוֹתוֹת הַתּוֹרָה הַמְּלוּבֶשֶׁת בְּקִלְפוֹת וְהַיָּמִי רַע', וְאִזִּי הוּא מְקַרֵּב אֶל הַשְּׁלוֹם, כִּמּוֹ שְׁפָתוֹב עַל הַתּוֹרָה: "וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם", הֵינּוּ, שְׁכָבֵל מִידוֹתֶיהָ יֵשׁ בְּהֵן שְׁלוֹם. כִּי בְּאֵמַת כָּל מִידוֹתֶיהָ שֶׁל הַתּוֹרָה, בֵּין בְּטוֹב וּבֵין

מְקוֹרוֹת וְעִיּוּנִים

שְׁהֵם שְׁמוֹת הַקְדוֹשִׁים וְהַנּוֹרָאִים מ"ב אֲזַכְרֹת וְכוּ' עַל גְּבֵי עוֹר גְּשָׁמִי שֶׁל בְּהֵמָה, כִּי אֲנִי מִמְשִׁכִּין הָאוֹר מִגְּבֵה מְעַל גְּבֵה עַד תְּכִלִּית גְּשָׁמִיּוֹת הַכְּלִים שְׁהֵם בְּכַחֲנִית חֲצוֹנִיּוֹת דְּחֲצוֹנִיּוֹת, הוּא כַחֲנִיַת הָעוֹר, וְעַל יְדֵי זֶה דִּיקָא אֲנִי יְכוֹלִים לְקַבֵּל אוֹר הַשְּׁגַת אֱלֻקוֹת בְּהַדְרָגָה וּבְמִדָּה עַל יְדֵי שְׁנַתְּפַקֵּן כַחֲנִיַת חֲצוֹנִיּוֹת דְּחֲצוֹנִיּוֹת, שֶׁהוּא כַחֲנִיַת הַמִּדָּה הַגְּשָׁמִי שְׁיִוְכְלוּ לְהַכְנִיס גַּם בּוֹ אֲמוּנָה שְׁלָמָה, ע"כ"ל.

76. כִּי אִם יִהְיוּ הַבַּתִּים שֶׁל כִּסֵּף, שֶׁהוּא מִידַת הַחֶסֶד, תְּבוּא אֲהַבְתּוֹ בְּרִיבּוּי אוֹר כֹּל כֵּךְ, בְּאוֹפֵן שֶׁלֹּא נֹכַח לְקַבֵּל אֶת אוֹר אֲהַבְתּוֹ. וְאִם הִיוּ שֶׁל זָהָב, יִהְיֶה צִמְצוּם גָּדוֹל מְדִי, כִּי הַזָּהָב הוּא גְבוּרָה, וְלִכֵּן, אִי אִפְשָׁר לַעֲשׂוֹת אוֹתָם לֹא בְּכִסֵּף וְלֹא בְּזָהָב, אֵלָּא דוּקָא בְּעוֹר הַצְּבוּעַ שְׁחוֹר, הַמְרַמֵּז עַל סְפִירַת הַמַּלְכוּת, שְׁדַרְכָּה נֹכַח לְקַבֵּל אֶת אוֹר הַשְּׁגַת אֱלֻקוֹת בְּהַדְרָגָה וּבְמִידָה.

כֹּל הַתּוֹרָה כּוֹלָה הִיא בַחֲנִיַת אֲהַבְתּוֹ יִשְׂרָאֵל, כִּי הַקַּב"ה הִלְבִּישׁ אֶת אֲהַבְתּוֹ לְיִשְׂרָאֵל בְּמִצְוֹת הַתּוֹרָה, וּמִמִּילָא, הַמִּצְוָה הַזֹּאת עֲצָמָה שֶׁל אֲהַבְתּוֹ יִשְׂרָאֵל - לְאֲהוֹב כֹּל אֶחָד וְאֶחָד, הִיא בּוֹדָאִי כֹלֵל גָּדוֹל בְּתוֹרָה, כִּי זֶה עֲנִין כֹּל הַמִּצְוֹת.

73. כִּכְר הַבְּאֵנוּ בְּתַחֲלִית תּוֹרָה זוֹ, שְׁרִבֵּינוּ הַזְכִּיר שְׁתוֹרָה זוֹ שְׁמַדְבַּרַת בְּהַעֲלֵם עַל כּוֹנוֹת תְּפִלִּין, וְלִכֵּן הַזְכִּיר כֵּאֵן כְּדוּגְמָא אֶת מִצְוֹת תְּפִלִּין בְּדוּקָא.

74. יִתְכֵן שֶׁהַכּוֹנֵה ב'אַרְבַּע בַּתִּים שֶׁל עוֹר כְּתוּבִים', הֵינּוּ, שְׁבַתְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ שִׁישׁ בּוֹ אַרְבַּע בַּתִּים, כְּתוּבִים עֲלֵיו שִׁינִין, שִׁין שֶׁל אַרְבַּע רֹאשִׁים וְשִׁין שֶׁל שְׁלוֹשׁ רֹאשִׁים. [נְאוּלִי בְּמִקּוֹם תִּיבַת 'כְּתוּבִים' צ"ל 'שְׁחֹרִים'].

75. כְּתַב בְּלִקוּטֵי הַלְכוֹת (תְּפִלִּין ה, סוּף אוֹת לַד), וז"ל: וְעַל כֵּן אֲנִי כּוֹתֵבִין פְּרָשִׁיּוֹת הַקְדוֹשׁוֹת שֶׁל הַתְּפִלִּין

וְהַתּוֹרָה, יֵשׁ בָּהּ שְׁנֵי בְּחִינּוֹת. בְּחִינּוֹת נִגְלָה, וּבְחִינּוֹת נִסְתָּר. וְהַנִּסְתָּר הַזֶּה, הוּא אֲוִרֵיתָא דְעֵתִיקָא סְתִימָאָה דְעֵתִידָא לְאַתְגְּלִיא לְעֵתִיד לְבוֹא (עין זוהר בהעלותך קנב). וְאִזּוּ כְּשֵׁיִתְגַּלֶּה הַתּוֹרָה הַזֹּאת דְעֵתִיקָא סְתִימָאָה, אִזּוּ יִהְיֶה הַשְּׁלוֹם נִפְלָא בְּעוֹלָם. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה יא, ט) "וְיָרַד זָאב עִם כֹּבֵשׁ

עוֹטָה אֹר

בצער הנעשים לאדם, יש שם אהבת ה', שהיא מידת החסד ההולכת עם כל המידות וכנ"ל, אלא, שכל זמן שאותיות התורה אינן מאירות כדבעי, מחמת שהן מלוכשות ב'מי רע', שלכן הן צריכות להיות בצמצום, כדי שה'מי רע' לא ינקו מהן יותר מכדי חיותם והכרחם, אולם עתה, כשכפה את יצרו והפשיט את התורה מלוכוש הקליפות, אזי, אותיות התורה יכולות לקבל אור מלמעלה ולהאיר היטב, ומיד מתגלה אור אהבתו ית' המלוכש בתורה, שהוא מידת החסד הנמצאת עם כל המידות, ונעשה לו שלום ואהבה עם ה' ית' בכל מידה שמודד לו, כי רואה שהכל הוא חסד, ומשם מגיע גם לשלום ואהבה עם כל ישראל.

לאחר שביאר את האהבה והחסד שישנם במידות, ושהאהבה והחסד מלוכשים בכל המידות. יבאר עתה, מידה גבוהה יותר של אהבה, שהיא אהבה שבדעת, הגנוזה בתורה דעתיקא סתימאָה, והיא מתגלה ע"י מה שנתבאר לעיל, שע"י כפיית יצר הרע, מתבטל הרע ומתגלה האור הגנוז בתוך אותיות התורה⁷⁷.

וְהַתּוֹרָה יֵשׁ בָּהּ שְׁנֵי בְּחִינּוֹת: בְּחִינּוֹת נִגְלָה, וּבְחִינּוֹת נִסְתָּר. וְהַנִּסְתָּר הַזֶּה, הוּא אֲוִרֵיתָא דְעֵתִיקָא סְתִימָאָה – הַתּוֹרָה שֶׁבְּבַחֲבִינַת 'עֵתִיק', שֶׁהִיא סְתוּמָה וְנִעְלָמָה, כְּמִבּוֹאֵר בְּזוּהַר (בהעלותך ח"ג דף קנב)⁷⁸ דְעֵתִידָא לְאַתְגְּלִיא לְעֵתִיד לְבוֹא – זֹאת הַתּוֹרָה עֵתִידָה לְהִתְגַּלּוֹת לְעֵתִיד לְבוֹא. וְאִזּוּ כְּשֵׁיִתְגַּלֶּה הַתּוֹרָה הַזֹּאת דְעֵתִיקָא סְתִימָאָה – שֶׁל 'עֵתִיק' הַסְתוּם וְנִעְלָם, אִזּוּ יִהְיֶה הַשְּׁלוֹם נִפְלָא בְּעוֹלָם אִפְּלוּ בֵּין הַמִּינִים, שֶׁעַל פִּי הַטְּבַע אֵין שְׁלוֹם בֵּינֵיהֶם⁷⁹, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה יא, ט) "וְיָרַד זָאב עִם כֹּבֵשׁ וְנִמְוֵר

מְקוּרוֹת וְעִיּוּנִים

שבתורה), וְלֹא יִדְעֵי יִתִּיר (ואינם יודעים יותר), וְלֹא מְסַתְּפְלֵי בְּמָה דְאִיהוּ תַּחוֹת הַהוּא לְבוּשָׁא (ואינם מסתכלים במה שיש תחת זה הלבוש). אֵינּוּן דְּיִדְעִין יִתִּיר (אלו שיוודעים יותר), לֹא מְסַתְּפְלֵן בְּלְבוּשָׁא, אֲלֵא בְּגוּפָא, דְאִיהוּ תַּחוֹת הַהוּא לְבוּשָׁא (אינם מסתכלים בלבוש, אלא בגוף שהוא תחת אותו הלבוש). חֲפִימִין עֲבָדֵי דְמְלָכָא עֲלָאָה – אֵינּוּן דְּקִימוּ בְּטוֹרָא דְסִינֵי (החכמים שהם עבדים של המלך העליון, אותם שעמדו על הר סיני), לֹא מְסַתְּפְלֵי אֲלֵא בְּנִשְׁמָתָא, דְאִיהִי עֲקָרָא דְכֻלָּא אֲוִרֵיתָא מְמַשׁ (אינם מסתכלים אלא בנשמת התורה, שהיא עיקר כל התורה ממש, כלומר שיוודעים שבסיפורים וגם בגופי התורה ישנה פנימיות, שהם רזי התורה והכוונות שצריך לכנין בכל מצוה ומצוה). וְלִזְמַנָּא דְאִתֵּי, זְמִינִין לְאַסְתְּפֵלָא בְּנִשְׁמָתָא דְנִשְׁמָתָא דְאֲוִרֵיתָא, (ולעתיד לבוא, עתידים להסתכל ולהתבונן בנשמה של הנשמה של התורה, כי אחר תחיית המתים, עתיד הקב"ה לדרוש תורה חדשה בסודות נעלמים), ע"כ. וְנִשְׁמָה דְנִשְׁמַת הַתּוֹרָה, זֶהוּ מַה שְׁקוּרָא רַבִּינוּ כֹּאן אֲוִרֵיתָא דְעֵתִיקָא סְתִימָאָה.

79. כְּמִבּוֹאֵר לְעֵיל (תורה כ"א אות י"ב), וז"ל: וְלְעֵתִיד לְבוֹא יִתְגַּלֶּה הַדְּעַת וְהַפֵּל יִדְעוּ אֵת ה', כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב

77. כֵּן בִּיָּאֵר בְּלִקוּטֵי הַלְכוֹת (פורים ד, ד), וז"ל: וְכִשְׁנִתְגַּלֶּה אֹר הַגְּנוּזִי, אִזּוּ נַעֲשֶׂה מִזֶּה תּוֹרָה חֲדָשָׁה, כִּי קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאֲוִרֵיתָא כְּלוּ חַד (זוהר פרשת אחרי ח"ג דף עג), וְכִשְׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִסְתָּר (בהנהגתו ונראה כאילו ישנו רע בעולם, שזה בבחינת הכיסוי של 'מי רע'), זֶה בְּחִינַת הַסְתָּרַת וְהַעֲלָמַת הַתּוֹרָה. וְכִשְׁנִתְגַּלֶּה הַהַסְתָּרָה זֶה, אִזּוּ נִתְגַּלֶּה תּוֹרָה חֲדָשָׁה וְכוּ', עַל דִּי שְׁנִתְגַּלֶּה אֹר הָאֵהָבָה שֶׁבְּדַעַת (כרבסמוך), שֶׁהוּא בְּחִינַת אֲוִרֵיתָא דְעֵתִיקָא סְתִימָאָה שֶׁמִּשָּׁם יוֹנְקַת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה שְׁלֵנוּ. וְעַל כֵּן לֹא נִתְגַּלֶּה (תורה במעמד הר סיני, וכן מגילת אסתר, שהיא ג"כ בחינת תורה חדשה, ע"ש), עַד אַחַר שֶׁבָּא עֲמֶלֶק וְהַכְּנִיעוּ אוֹתוֹ, כִּי עֲקַר הַתְּגַלּוֹת הַתּוֹרָה תְּלוּי בְּהַכְּנַעַת עֲמֶלֶק, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַקְּלִפָּה שֶׁיִּנְקָתָהּ מִהַהַסְתָּרָה הַנִּלְ, וְכִשְׁמִכְנִיעִין אוֹתוֹ אִזּוּ נִתְגַּלֶּה הַהַסְתָּרָה, וְאִזּוּ זֹכִינ׳ לְתוֹרָה. כִּי כָּל הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה יוֹנְקַת מִבְּחִינַת הָאֵהָבָה שֶׁבְּדַעַת, שֶׁהוּא אֲוִרֵיתָא דְעֵתִיקָא סְתִימָאָה.

78. וז"ל הזוהר שם: טְפָשִׁין דְעֲלָמָא, לֹא מְסַתְּפְלֵי אֲלֵא בְּהוּא לְבוּשָׁא, דְאִיהוּ סְפוּר דְאֲוִרֵיתָא (הטפשים שבעולם אינם מסתכלים, אלא בזה הלבוש, שהוא הסיפורים

וְנָמַר עִם גְּדֵי וְכוּ', לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בְּכָל הַר קְדָשֵׁי, כִּי מְלֹאָה הָאָרֶץ דְּעָה אֶת ה' /, כִּי אֲזִי וְתִגְלָה הָאֲהָבָה שְׂבָדְעָתוֹ:

ה' כִּי יֵשׁ שְׁנֵי מִיָּנִי אֲהַבּוֹת, אַחַת שֶׁהִיא אֲהָבָה שְׂבִימִים, כְּמוֹ שְׂמוּבָא לְעִיל "יוֹמָם יִצְנָה ה' חֲסֵדוֹ" – יוֹמָא דְאֵזֵל עִם פְּלָהוּ יוֹמִין. שְׂבָבֵל יוֹם, הֵינּוּ שְׂבָבֵל מְדָה וּמְדָה, יֵשׁ שֵׁם אֲהַבְתּוֹ שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִם יִשְׂרָאֵל, וְזֶה שְׂבָפְעֵל. וְיֵשׁ אֲהָבָה שֶׁהִיא בְּכַח, הֵינּוּ הָאֲהָבָה שֶׁהִיא בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאֲבִיהֶם שְׂבָשְׂמִים קֹדֶם הַבְּרִיאָה, שֶׁהִיוּ יִשְׂרָאֵל עֲדוּן בְּדַעְתּוֹ וּבְמַחֲוֹ, (ע' בְּרֵאשִׁית רַבָּה א, ד.)

לְמוֹשֶׁל, יֵשׁ אֲהָבָה שֶׁהָאֵב אוֹהֵב אֶת בְּנוֹ, שְׂבָבֵל אָדָם יְכוֹל לְחַשׂוֹג וְזֹאת הָאֲהָבָה. וְהַתְקַשְּׁרוֹת וְהַתְקַשְּׁרוֹת שֵׁיִשׁ בֵּין הַבֵּן וּבֵין הָאֵב כְּשֶׁעֲדוּן הַבֵּן כְּמוֹת הָאֵב קֹדֶם הַחֲלוּדָה, זֶה הַתְקַשְּׁרוֹת

עוֹטָה אוֹר

עִם גְּדֵי וְכוּ', לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בְּכָל הַר קְדָשֵׁי, כִּי מְלֹאָה הָאָרֶץ דְּעָה אֶת ה' /, כִּי אֲזִי וְתִגְלָה הָאֲהָבָה שְׂבָדְעָתוֹ שֶׁל הַקַּב"ה, וְכִמוֹ שְׂבִיבָר עֵתָה בְּסִמּוּךְ.

ה'. כִּי יֵשׁ שְׁנֵי מִיָּנִי אֲהַבּוֹת בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאֲבִיהֶם שְׂבָשְׂמִים: אַחַת, שֶׁהִיא אֲהָבָה שְׂבִימִים – פִּי, אֲהַבָּה שֶׁהִיא בְּסִפִּירַת הַחֲסֵד, הַהוֹלֶכֶת עִם כָּל הַסִּפִּירוֹת מִחֲסֵד עַד מַלְכוּת, שֶׁהֵן כְּנֶגֶד 'שְׁבַעַת יְמֵי הַשְּׁבִיעִי, כְּמוֹ שְׂמוּבָא לְעִיל (אות ד'), עַל הַפְּסוּק (תְּהִלִּים מִב, ט): "יוֹמָם יִצְנָה ה' חֲסֵדוֹ", יוֹמָא דְאֵזֵל עִם פְּלָהוּ יוֹמִין – יוֹם הַהוֹלֵךְ עִם כָּל הַיָּמִים, שְׂבָבֵל יוֹם, הֵינּוּ שְׂבָבֵל מְדָה וּמְדָה, יֵשׁ שֵׁם אֲהַבְתּוֹ שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִם יִשְׂרָאֵל, וְזֶה הוּא הָאֲהָבָה שְׂבָפְעֵל, שְׁעֵלִיה נִתְבָּאָר, שֶׁהִיא מְלוּבֶשֶׁת בְּמִידוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה דִּידָן. וְיֵשׁ אֲהָבָה שֶׁהִיא בְּכַח, הֵינּוּ הָאֲהָבָה שֶׁהִיא בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאֲבִיהֶם שְׂבָשְׂמִים קֹדֶם הַבְּרִיאָה, שֶׁהִיוּ יִשְׂרָאֵל עֲדוּן בְּדַעְתּוֹ וּבְמַחֲוֹ⁸¹, קֹדֶם יְצִיאַת הַבְּרִיאָה לְפִועֵל, וְקֹדֶם לִידַת יִשְׂרָאֵל בְּעוֹלָם, כִּי יִשְׂרָאֵל שׁוֹרְשָׁם בְּמַחֲשֶׁבֶת הַקְּדוּמָה, שׁוֹז בְּחִינַת 'בְּכַח', וְאֲהַבָּה שֶׁאֲהַב אוֹתוֹנוּ הַקַּב"ה בְּשַׁעָה הַהִיא נִקְרָאת 'אֲהַבָּה בְּכַח'.

לְמוֹשֶׁל, יֵשׁ אֲהָבָה שֶׁהָאֵב אוֹהֵב אֶת בְּנוֹ, שְׂבָבֵל אָדָם יְכוֹל לְחַשׂוֹג וְזֹאת הָאֲהָבָה, כִּי הִיא אֲהַבָּה טְבִיעִית לְדַבֵּר שֶׁכְּבָר נוֹלַד וְקִיִּים בְּגִשְׂמִיּוֹת. וְהַתְקַשְּׁרוֹת וְהַתְקַשְּׁרוֹת – פִּי, אֲבָל אֲהַבָּה שֶׁאִינָה לְדַבֵּר גִּשְׂמִי וּמוֹחֲשִׁי, וְהִיא רַק בְּחִינַת הַתְקַשְּׁרוֹת שֶׁל אֲהַבָּה⁸² שֵׁיִשׁ בֵּין הַבֵּן וּבֵין הָאֵב כְּשֶׁעֲדוּן הַבֵּן כְּמוֹת הָאֵב קֹדֶם הַחֲלוּדָה שֶׁהֵבֵן אֵז רַק בְּכַח', זֶה הַתְקַשְּׁרוֹת וְהַתְקַשְּׁרוֹת הַרוּחָנִית, אֵינּוּ אֲנִי יְכוֹלִין לְחַשׂוֹג עֲכָשְׁיוֹ,

מְקוֹרוֹת וְעִיּוֹנִים

81. כְּמוֹבָאֵר בְּמִדְרַשׁ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה א, ד): 'מַחֲשַׁבְתֵּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל קְדָמָה לְכָל דְּבָר', עוֹד מוֹבָאֵר בְּמִדְרַשׁ (שֵׁם ח, ז), שֶׁהַקַּב"ה נִמְלֵךְ בְּנַפְשוֹתֵן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וּמִכָּל זֶה מְבוֹאֵר, שֶׁבְּחִינַת יִשְׂרָאֵל הִיא קֹדֶם הַבְּרִיאָה בְּבִחִינַת 'רֵאשִׁית הַמַּחֲשָׁבָה' (כְּנִ"ל בְּאוֹת ב'), וְיִשְׂרָאֵל הִיוּ כְּכִיכּוֹל בְּסִפִּירַת הַחֲכָמָה וְהַמוֹחַ שֶׁל מַעֲלָה.

82. רַבִּינוּ הוֹסִיף כֵּן אֶת תִּיבַת 'הַתְקַשְּׁרוֹת', כִּי אִינָה רִגְשׁ אֲהַבָּה רִגִּיל, שֶׁאֲפָשֶׁר לְבִטָּא אוֹתוֹ בְּחוּשִׁים הַגִּשְׂמִיִּים, כְּמוֹ אֲהַבָּת אֵב לְבֵן וְאֵשׁ לְבַעֲלָהּ וְכוּ'. אֲלֵא, הִיא אֲהַבָּה שֶׁל הַתְקַשְּׁרוֹת, כְּמוֹ שֶׁאֲדָם אוֹהֵב אֶת אֲבִירָיו, שֶׁאִינוּ מְרִגִּישׁ רִגְשׁ אֲהַבָּה גִשְׂמִי, אֲבָל מַצַּד שְׁנֵי הוּא קְשׁוֹר אֲלֵיהֶם וּמִגֵּן וְשׁוֹמֵר עֲלֵיהֶם מְאֹד.

(יִשְׁעִיָּה יא, ט) "כִּי מְלֹאָה הָאָרֶץ דְּעָה אֶת ה' /, וְעַל בֵּן אֲזִי וְתִבְטֵל הַפְּעֵס, כְּמוֹ שְׂכָתוּב (שֵׁם, ט-ו) "וְגַר זָאֵב עִם כְּבֶשׂ וְנָמַר עִם גְּדֵי וְכוּ' וּפְרָהּ רֹדֵב וְכוּ', לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ וְכוּ', כִּי מְלֹאָה הָאָרֶץ דְּעָה אֶת ה' /, כִּי עֲכָשְׁיוֹ אֵי אֲפָשֶׁר לְהֵם לְגוֹר יְחַד זָאֵב עִם כְּבֶשׂ וְכוּ', מְחַמַּת מְדַת הַפְּעֵס, אֲכָל לְעֵתִיד יִכְלֹו לְדוֹר יְחַד, מְחַמַּת שִׁיתְבְּטֵל הַפְּעֵס עַל יְדֵי הַדַּעַת שִׁיתְגַּלָּה אֲזִי.

80. מְבוֹאֵר בְּמִדְרַשׁ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה צה, א), שֶׁהַסִּיכָה שְׁכַעַת יֵשׁ לְחִיוֹת הַרְעוֹת מִזֶּה שֶׁל כַּעַס וְהֵן צְרִיכוֹת לְטְרוּף כְּדִי לֵאכּוֹל, הוּא מַחֲמַת חֲטָא הַנַּחֲשׁ, שֶׁהַקַּב"ה הִכָּה אֶת הָעוֹלָם וְקִלְקְלוּ מַחֲמַת חֲטָא, אֲבָל לְעֵתִיד לְכוּא יִתְרַפְּאוּ כּוֹלֵן (מְלַבֵּד הַנַּחֲשׁ), וְלֹא יִצְטָרְכוּ לְטְרוּף כְּדִי לֵאכּוֹל.

וְהֶאֱהָבָה אִין אָנוּ יְכוּלִין לְחַשׂוֹן עֲבָשׁוּ בִי אִין מִשְׁיָגִין עֲבָשׁוּ, בִּי אִם בְּזִמְנֵן וּבְמִדּוֹת, וְאֶהְבָּה שְׂבָדְעָתוֹ וּבְמִחוּ, הִיא לְמַעַלָּה מִחֻזְמֵן וְהַמְדוֹת, וְאִינוּ מְלַבֵּשׁ בְּשׂוּם לְבוּשׁ.

וְלַעֲתִיד לְבוֹא שְׂיִתְגַּלֶּה אֲרִיִּתָא דְעֵתִיקָא סְתִימָאָה, וְאִזּוּ יִתְקַיֵּם מֵאֲמַר חֲכָמֵינוּ זְכָרָנָם לְבָרְכָה (פְּעֻנֵת לֵא). עֲתִידִים צְדִיקִים לְהִרְאוֹת בְּאַצְבָּע, כְּמוֹ שְׂבָתוֹב (ישעיה כה, ט) "זֶה ה' קָוִינוּ לוֹ". בִּי אִזּוּ יִפְשֹׁט הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת לְבוּשָׁיו, "וַיִּמְלֵא הָאָרֶץ דְּעָה אֶת ה' בְּמִיּוֹם לַיּוֹם מְכַסִּים" (ע"פ ישעיה לא, ט). וְיִתְגַּלֶּה הָאֶהְבָּה שְׂהִיא בְּדַעַת, שְׂהִיא פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה, הִינּוּ אֶלְקוֹתוֹ הַשּׁוֹכֵן בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה וְהַמְדוֹת. בִּי עֲבָשׁוּ הַלְבוּשׁ הַזֶּה הוּא מְכַסֶּה עַל אֶלְקוֹתוֹ, הִינּוּ עַל פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה. וּבְשְׂיִתְגַּלֶּה

עוֹטָה אֹר

בִּי אִין מִשְׁיָגִין עֲבָשׁוּ בִּי אִם דְּבָרִים הַמְּלוּבָשִׁים בְּזִמְנֵן וּבְמִדּוֹת⁸³. וְאֶהְבָּה שְׂבָדְעָתוֹ וּבְמִחוּ⁸⁴, הִיא לְמַעַלָּה מִחֻזְמֵן וְהַמְדוֹת, וְאִינוּ מְלַבֵּשׁ בְּשׂוּם לְבוּשׁ, וְלֹכֵן אִי אִפְשֵׁר עֲבָשׁוּ לְהַשִּׁיגָה. וְכֵן, לֵא נִיתָן לְהַשִּׁיג אֶת הָאֶהְבָּה שֶׁל הַקַּב"ה לְיִשְׂרָאֵל, שְׂהִיא מַעַל לְשִׁבְעַת הַסְּפִירוֹת (שְׁהֵן בְּחִינַת הַמִּידוֹת וְהַיּוֹמִים, כְּנ"ל), כִּי אִי אִפְשֵׁר עֵתָה לְהַשִּׁיג אֶת הָאֶהְבָּה שְׂבָדְעָתוֹ, שְׂהַקַּב"ה אוֹהֵב בַּה אֶת יִשְׂרָאֵל.

וְלַעֲתִיד לְבוֹא⁸⁴ שְׂיִתְגַּלֶּה אֲרִיִּתָא דְעֵתִיקָא סְתִימָאָה - הַתּוֹרָה שֶׁל 'עֵתִיק' הַסְּתוּם וְנִעְלָם, וְאִזּוּ יִתְקַיֵּם מֵאֲמַר חֲכָמֵינוּ זְכָרָנָם לְבָרְכָה (תַּעֲנִית לֵא)⁸⁵: 'עֲתִידִים צְדִיקִים לְהִרְאוֹת בְּאַצְבָּע עַל הַקַּב"ה, כְּמוֹ שְׂבָתוֹב (ישעיה כה, ט): "זֶה ה' קָוִינוּ לוֹ", בִּי אִזּוּ יִפְשֹׁט הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת לְבוּשָׁיו⁸⁶ - שְׂהֵם ז' הַמִּידוֹת מִחֻסָּד וְעַד מַלְכוּת, שְׂבָהֵן מְנַהֵג אֶת הַקַּב"ה אֶת הָעוֹלָם, וַיִּמְלֵא הָאָרֶץ דְּעָה אֶת ה' בְּמִיּוֹם לַיּוֹם מְכַסִּים (ע"פ ישעיה לא, ט), כִּי תִתְגַּלֶּה הַדַּעַת בַּעֲצָמָה - וְיִתְגַּלֶּה הָאֶהְבָּה שְׂהִיא בְּדַעַת⁸⁷, שְׂהִיא פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה, הִינּוּ אֶלְקוֹתוֹ הַשּׁוֹכֵן בְּתוֹךְ הַלְבוּשׁ שֶׁל הַתּוֹרָה וְהַמְדוֹת. בִּי עֲבָשׁוּ הַלְבוּשׁ הַזֶּה שֶׁל הַתּוֹרָה וְהַמְצוּוֹת הַמַּעֲשִׂיּוֹת, הוּא מְכַסֶּה עַל אֶלְקוֹתוֹ, הִינּוּ עַל פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה. וּבְשְׂיִתְגַּלֶּה

מְקוֹרוֹת וְעִיּוֹנִים

הַנָּה אֶלְהִינּוּ זֶה קָוִינוּ לוֹ וַיִּוְשְׁעֵנוּ זֶה ה' קָוִינוּ לוֹ נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בִּישׁוּעָתוֹ".

86. כְּמוֹ שְׂכַתוֹב (ישעיה ל, כ) "לֹא יִכְנֹף עוֹד מוֹרִיךְ וְהָיָה עֵינֶיךָ רְאוּת אֶת מוֹרִיךְ", וּפִרְשֵׁי: "וְלֹא יִכְנֹף - לֹא יִתְכַסֶּה מִמֶּךָ בְּכַנֵּף בְּגָדֶיךָ, כְּלוּמַר לֹא יִסְתִּיר מִמֶּךָ פָּנָיו, עַכ"ל. (וְע"ע לְעֵיל תּוֹרָה יֵא, ו. תּוֹרָה לֵא, ט). וְבִיאָר בַּעַל הַתּוֹלְדוֹת (פִּרְשֵׁי שְׁלַח), וז"ל: "חַטָּא אָדָם הִרְאוּ שׁוֹן גֵּרָם 'כְּתוּבוֹת עוֹר', מִשָּׂא"כ קוֹדֵם לְזֶה הִיָּה 'כְּתוּבוֹת אֹר' כְּמוֹ שְׂכַתוֹב בְּתוֹרָתוֹ שֶׁל רַבִּי מֵאִיר (כְּמוֹבֵא בְּבִרְאשִׁית רַבָּה כ, ב), בְּאוֹפֵן שְׂהִיָּה (קוֹדֵם חֲטָא) רַק חֶלֶק פְּנִימִי מִהַתּוֹרָה וְסוּד ה' בְּלִי לְבוּשׁ, כְּמוֹ שְׂהִיָּה אַחֵר בִּיאַת מִשִּׁיחַ "וְלֹא יִכְנֹף עוֹד מוֹרִיךְ", דֹּאשְׁתַּלִּיל מְלַבְּשִׁיָּה (שִׁישְׁלוֹל אֶת עֲצָמוֹ מְלַבְּשִׁי וְכִסּוּיֹו כְּבִיכּוֹל), עַכ"ל.

87. וְבִיאָר בְּפִרְפֵּרָאוֹת לְחֻכְמָה (אוֹת א'), שְׂאֶהְבָּה זֶה הִיא הַבְּחִינָה שֶׁל הָאוֹר מְלַמְעֵלָה (כְּמִבּוֹאָר בְּאוֹת ג'), שְׂהוּא הָאוֹר שֶׁל הַתּוֹרָה שְׂאוֹתִיוֹת הַתּוֹרָה מְקַבְּלוֹת אוֹתוֹ כְּשֶׁהֵן פּוֹשְׁטוֹת אֶת הַלְבוּשִׁים שֶׁל 'יְמֵי רַע'.

83. בַּעֲלוֹם הַגִּשְׁמִי אֲנַחְנוּ יְכוּלִים לְהַשִּׁיג רַק דְּבָרִים שִׁישׁ לְהֵם גְּבוּל, אֲבָל דְּבַר שְׂהוּא מַעַל הַזִּמְנֵן, כְּמוֹ דְּבַר שְׂהוּא רַק בְּכַח' וְעֵדִיין לֹא נוֹלַד, שְׂעֵדִיין לֹא הַחֵל בּוֹ הַזִּמְנֵן שֶׁל תְּחִילָה וְסוּף, וְאִין לוֹ גְּבוּל בְּמִידוֹת וְהַגְּדוּרוֹת גִּשְׁמִיּוֹת, אֲלוֹ הֵם דְּבָרִים שְׂאִין אֲנַחְנוּ יְכוּלִים לְהַשִּׁיג.

84. בִּיאָר בְּלִקוּטֵי הַלְכוּת (סְפִירַת הָעוֹמֵר ב, ו), וז"ל: דַּעַת תְּלוּי בְּאַהְבָּה, בִּי 'מְסַטְרָא דִּימִינָא מְחָא חֲוֹרָא כְּכִסְפָּא' (תְּקוּנֵי זוֹהַר תִּיקוּן ע' דף קכט), עַכ"ל. פִּי, מַצַּד הַחֲסָד שְׂהוּא אֶהְבָּה, הוּא בְּחִינַת הַמוּחַ הַלְבָּן כְּכִסְפָּא.

84*. לַעֲתִיד לְבוֹא לֹא נִהְיָה מוּגְבָלִים תּוֹךְ גּוֹף גִּשְׁמִי שְׂאִינוּ יְכוּלִים לְהַשִּׁיג אֶת הַדַּעַת בְּלִי לְבוּשִׁים (כְּגוֹן שֶׁל הַתּוֹרָה וְהַמְצוּוֹת), אִזּוּ נוֹכַח לְהַשִּׁיג אֶת הַדַּעַת בַּעֲצָמָה נִשְׁמַת הַתּוֹרָה, תּוֹרָה דַּעַתִּיקָא סְתִימָאָה בְּלִי לְבוּשׁ.

85. שֵׁם בְּגַמ' מוּבָא: אֲמַר עוֹלָא בִירָאָה אֲמַר רַבִּי אֲלַעְזַר, עֵתִיד הַקַּב"ה לַעֲשׂוֹת מַחוּל לְצַדִּיקִים וְהוּא יוֹשֵׁב בְּבִינֵיהֶם בְּגַן עֵדֵן, וְכֵל אַחַד וְאֶחָד (מִהַצְדִּיקִים) מֵרָאָה (עַל הַקַּב"ה) בְּאַצְבָּעוֹ, שְׂנֵאמַר "וַיִּזְכֹּר ה' אֶת הָאֵלֹהִים

הפְּנִימִיּוּת, הִינּוּ אֱלֻקוּתוֹ, אֲזִי יתְרַבֵּחַ הַשְּׁלוֹם. כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב (שם יא, ט): "לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בְּכָל הַר קָדְשִׁי, כִּי מִלְאָה הָאָרֶץ דַּעַה", שִׁיתְגַּלָּה הָאֱהָבָה שְׂבֻדַּעַת:

וְזָחוּ (זכריה יד, ז) "וְהָיָה יוֹם אֶחָד וְיִדְעֵ לְה'", שִׁיתְגַּלָּה הָאֱהָבָה הַנִּקְרָא 'יוֹם', כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב: "יוֹמָם יִצְנָה ה' חֲסֵדוֹ". הִינּוּ הַתּוֹרָה הַפְּנִימִיּוּת שֶׁהִיְתָה צְפוּנָה, כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב (בְּרֵאשִׁית א, ד) "וַיִּרְא אֱלֻקִּים אֶת הָאָדָם כִּי טוֹב", וְאָמְרוּ רַ"ל (תְּנִינָה יב) "כִּי טוֹב לְגַנוֹז", כִּי אֹרֵחַ הַתּוֹרָה הַזֹּאת אֵין הַעוֹלָם בְּדָאֵי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ. וְהַתּוֹרָה נִקְרָא 'טוֹב', שֶׁנֶּאֱמָר (מְשָׁלֵי ה, ד) "כִּי לָקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם" (בְּרֵכּוֹת ה, עֲבוּדָה וְנָה יט):
וְנִקְרָא 'אֹרֵחַ', כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב (מְשָׁלֵי ו, כג) "וְתוֹרָה אֹרֵחַ":

עוֹטָה אֹרֵחַ

הַפְּנִימִיּוּת, הִינּוּ אֱלֻקוּתוֹ, שֶׁהִיא אֱהָבָה שְׂבֻדַּעַת, שֶׁהִיא הַאֱלֻקוּת שְׂבֻדַּעַת הַמִּידוּת, אֲזִי יתְרַבֵּחַ הַשְּׁלוֹם גַּם בַּדְּבָרִים שֶׁעַל פִּי טֵבַע הֵם הַפֶּךְ הַשְּׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב: "וְגַר זָאֵב עִם כְּבֶשׂ וְנִמְרָ עִם גְּדִי וְכוּ', לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בְּכָל הַר קָדְשִׁי, כִּי מִלְאָה הָאָרֶץ דַּעַה"⁸⁸ – שִׁיתְגַּלָּה הָאֱהָבָה שְׂבֻדַּעַת.⁸⁹
וְזָחוּ שְׂכַתוּב לַעֲתִיד לְבוֹא (זכריה יד, ז): "וְהָיָה יוֹם אֶחָד וְיִדְעֵ לְה'", לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה⁹⁰, שִׁיתְגַּלָּה הָאֱהָבָה, הַנִּקְרָא 'יוֹם', כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב: "יוֹמָם יִצְנָה ה' חֲסֵדוֹ", שֶׁהִיא אֱהָבָה שֶׁהִיא חֲסֵד הִיא בַּחֲנִינָת 'יוֹם', הִינּוּ שְׂאֵז תַּתְּגַלָּה הַתּוֹרָה הַפְּנִימִיּוּת שֶׁהִיְתָה צְפוּנָה, שֶׁהִיא הַתּוֹרָה שֶׁל בַּחֲנִינָת 'עֵתִיק', כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב (בְּרֵאשִׁית א, ד):
"וַיִּרְא אֱלֻקִּים אֶת הָאָדָם כִּי טוֹב", וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוּם לְבִרְכָּה (תְּנִינָה יב. וְזוֹהַר בְּרֵאשִׁית ח"א דף מה:):
'כִּי טוֹב לְגַנוֹז', שֶׁהִקְב"ה גָּנָז אֶת הָאֹרֵחַ הַזֶּה וְהוּא יִתְגַלֵּה רַק לַעֲתִיד לְבוֹא, וְאֹרֵחַ זֶה הוּא 'הַתּוֹרָה הַפְּנִימִיּוּת' מַבְּחִינָת 'עֵתִיק', כִּי אֹרֵחַ הַתּוֹרָה הַזֹּאת אֵין הַעוֹלָם בְּדָאֵי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ. וְהַתּוֹרָה נִקְרָא 'טוֹב', שֶׁנֶּאֱמָר (מְשָׁלֵי ה, ב): "כִּי לָקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם" (כְּמוֹב בְּבְרֵכּוֹת ה, ע"א יט), וְנִקְרָא 'אֹרֵחַ', כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב (מְשָׁלֵי ו, כג): "וְתוֹרָה אֹרֵחַ", וְאֵם כֵּן, הַכְּתוּב "וַיִּרְא אֱלֻקִּים אֶת הָאָדָם כִּי טוֹב" – וְדָרְשׁוּ 'כִּי טוֹב לְגַנוֹז', רוֹמֵז עַל 'הַתּוֹרָה הַצְּפוּנָה'.

מְקוֹרוֹת וְעִיּוּנִים

הַקְּב"ה הַמְּלוּבֵשׁ בְּאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה, וַיְכוּל לְהֵאֱמִין שְׂכַל מַה שֶׁה' עוֹשֶׂה הַכֹּל לְטוֹבָה, גַּם אִם בְּעִינַיִם גִּשְׁמִיּוֹת רּוֹאִים שֶׁהוּא רַע. אֹלָם לַעֲתִיד לְבוֹא, לֹא יִהְיֶה רַע בְּכֻלּוֹ, כִּי תַתְּגַלֵּה הָאֱהָבָה שְׂבֻדַּעַת וּמִמִּילָא תִהְיֶה בַּחֲנִינָת "לֹא יִרְעוּ", וְזוֹ שְׂלֵמוֹת הָאֱהָבָה וְהַשְּׁלוֹם, כִּי לֹא רַק שְׂנֵאֱמִין שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָה, אֲלֵא שְׂבֵאֱמַת גַּם לֹא נִרְאָה שׁוֹם רַע.

90. "וְהָיָה יוֹם אֶחָד וְיִדְעֵ לְה'" לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה וְהָיָה לַעֲתֵ עֶרֶב יְהִי אֹרֵחַ", וּבִפְשֻׁט הַפְּסוּק פִּירְשׁוּ: "וְהָיָה יוֹם אֶחָד" – יוֹם אֶחָד מִיּוֹמוֹ שֶׁל הַקְּב"ה, הוּא הַיּוֹם הַיְדוּעַ שֶׁהוּא לְהַכְנִיַת יִשְׁעוֹ שֶׁל הַקְּב"ה. "לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה" – לֹא (יִהְיֶה עֲדִיין) אֹרֵחַ נּוֹגֵה בְּאֹרֵחַ שֶׁל עוֹלָם הַבַּא שְׂנֵאֱמָר בּוֹ (יִשְׁעִיה ל, כו) "וְאֹרֵחַ הַחֲמָה יְהִיָּה שְׂבֻעֲתֵיִם כְּאֹרֵחַ שְׂבֻעֲתֵי הַיָּמִים" (זֶה עֲדִיין לֹא יִהְיֶה, אֲבֵל גַּם) "וְלֹא לַיְלָה" – וְלֹא עַת צָרָה כְּצָרַת שִׁיעֲבוּד גְּלוּיֹת שְׂמֻקּוֹדֵם שִׁימִי מִשִּׁיחְנוּ יִהְיוּ וְאֵין בָּהֶם שִׁיעֲבוּד. "וְהָיָה

88. בִּיאָר בְּפִרְפּוּרָאוֹת לְחֲכֵמָה (שם), וּז"ל: וְהִנֵּה בְּהַמִּדּוֹת שֶׁהֵם בַּחֲנִינָת 'יָמִים' (הַשְּׂבֻעֹת הַסְּפִירוֹת מַחֲסֵד עַד מַלְכוּת, שֶׁהֵן כְּנֶגֶד שְׂבֻעַת יְמֵי הַשְּׂבֻעַת), יֵשׁ כְּנֶגֶדֵם (בְּסִטְרָא אַחֲרָא) בַּחֲנִינָת 'יָמֵי רַע' שֶׁהֵם מִדּוֹת רַעוּת, שְׂזֶה בַּחֲנִינָת יוֹם וְלַיְלָה אֹרֵחַ וְחוֹשֶׁךְ שִׁישׁ בְּכָל יוֹם, אֲבֵל סְפִירַת הַיְדֻעַת הוּא לְמַעֲלָה מִהַמִּדּוֹת, וְשֵׁם אֵין שׁוֹם אַחִיזָה לְהִרְעַ כְּלָל, בַּחֲנִינָת (יִשְׁעִיה יא, ט) "לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ וְגו' כִּי מִלְאָה הָאָרֶץ דַּעַה", כִּי שֵׁם (תַּהֲלִים קֶלֶט, יב) "גַּם חֲשֵׁף לֹא יִחְשֵׁף מִמֶּךָ וְלַיְלָה כִּיּוֹם יֵאִיר כְּחֵשֶׁכָה כְּאֹרֵחַ", כִּי הוּא בַּחֲנִינָת (זְכוּרִיה יד, ז) "וְהָיָה יוֹם אֶחָד הוּא יִדְעֵ לְה'" לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה וְהָיָה לַעֲתֵ עֶרֶב יְהִיָּה אֹרֵחַ.

89. וּבִיאָר הַחִלּוּק בֵּין אֱהָבָה שְׂבֻדַּעַת, לְבֵין אֱהָבָה שְׂבֻדַּעַת הַמְּתַלְבֶּשֶׁת בְּכָל סְפִירָה וּסְפִירָה, הוּא: כִּי בְּאֱהָבָה שְׂבֻדַּעַת מִיּוֹמָם, כְּשׂוֹכָה לְכַפּוֹת אֶת הַיְצֵר וְלְהַכְנִיעַ הַיָּמִי רַע, זּוֹכֵה לְרֵאוֹת אֶת הַטוֹב שֶׁל

וַיֵּשׁ גַם בֵּן צַדִּיקִים שֶׁהֵם צַפּוֹנִים וּמִסְתָּרִים, שְׁאִין הַעוֹלָם כְּדָאֵי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם. וְצַדִּיק נִקְרָא טוֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ג, י) "אֲמַרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב" (תנינה שם) וְנִקְרָא אֹרֵר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים צו, יא) "אֹרֵר זְרוּעַ לְצַדִּיק". וּבְשִׁיתְגַּלּוּ הַצַּדִּיקִים הַצַּפּוֹנִים, וְהַתּוֹרָה הַצַּפּוֹנָה, אָזִי יִתְגַּלֶּה שְׁלוֹם רַב בְּעוֹלָם. שְׁוִיתְחַבְּרוּ כָּל הַפְּכִים יַחַד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה יא, י) "וְגַר זָאֵב עִם כְּבִשׂ", כִּי אִזּוֹ יִתְגַּלֶּה הָאֲהָבָה שֶׁבְדַעַת, הַנִּקְרָא "יוֹם אֶחָד וְיָדַע לֵחַ" – הֵינּוּ הָאֲהָבָה שֶׁבְדַעַת, אֲשֶׁר הוּא "לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָח" – הֵינּוּ שֶׁהָאֲהָבָה הַזֹּאת הִיא לְמַעַלְה מִחֻזְמֵן וּלְמַעַלְה מִהַמְדוּת:

וּ וְאֶפְלוּ בַּמְדוּת עֲצָמָן, כָּל אֶחָד לְפִי בַּחֲיִנְתּוֹ, הוּא בַּחֲיִנְתּוֹ דְּעַת' לְבַחֲיִנְה שְׁתַּחֲתִיָּה. כְּמוֹ שֶׁאֲמַרוּ חֲז"ל (ירושלמי שבת פ"א ה"ג) "מַה שֶׁעָשְׂתָה חֲכָמָה עֲטָרָה לְרֵאשָׁה, עָשְׂתָה עֲנָה עָקֵב לְסִלּוּתָא'

(C.A. Ullmann)

עוֹטָה אֹרֵר

וַיֵּשׁ גַם בֵּן צַדִּיקִים שֶׁהֵם צַפּוֹנִים וּמִסְתָּרִים, שְׁאִין הַעוֹלָם כְּדָאֵי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם. וְצַדִּיק נִקְרָא טוֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ג, י) "אֲמַרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב" (כמבואר ביומא לח: וחיגה יב). וְנִקְרָא צַדִּיק אֹרֵר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים צו, יא): "אֹרֵר זְרוּעַ לְצַדִּיק", ואם כן, הכתוב "וירא אלקים את האור כי טוב" - ודרשו 'כי טוב לגנוז, רומז גם על הצדיקים הצפונים והמוסתרים.

וּבְשִׁיתְגַּלּוּ הַצַּדִּיקִים הַצַּפּוֹנִים, וְהַתּוֹרָה הַצַּפּוֹנָה, אָזִי יִתְגַּלֶּה שְׁלוֹם רַב⁹¹ בְּעוֹלָם - שְׁוִיהַ שְׁלוֹם שִׁיחָה לַעֲתִיד לְבוֹא הַנֵּל, שְׁוִיתְחַבְּרוּ כָּל הַפְּכִים יַחַד⁹² - הֵינּוּ, גַם אִלוֹ שְׁאִין טַבְעָם לַחֲיִית בְּשְׁלוֹם זֶה עִם זֶה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה יא, י): "וְגַר זָאֵב עִם כְּבִשׂ", כִּי אִזּוֹ יִתְגַּלֶּה הָאֲהָבָה שֶׁבְדַעַת כְּדַכְתִּיב: "ומלאה הארץ דעה את ה'", וְזוֹ הָאֲהָבָה הַנִּקְרָא: "יוֹם אֶחָד וְיָדַע לֵחַ" - שְׁנַתְבָּאָר כִּי "יוֹם" הוּא חֶסֶד, וְ"יָדַע" זֶה דַעַת, הֵינּוּ הָאֲהָבָה שֶׁבְדַעַת, אֲשֶׁר הוּא "לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָח", הֵינּוּ שֶׁהָאֲהָבָה הַזֹּאת הִיא לְמַעַלְה מִחֻזְמֵן וּלְמַעַלְה מִהַמְדוּת⁹³.

לאחר שביאר, ששלמות האהבה שבדעת, תהיה רק לעתיד לבוא כשתגלה התורה הצפונה, יבאר עתה, שגם בזמן הזה ישנה בחינת 'דעת', לעומת המדרגות הנמוכות יותר.

ו. וְאֶפְלוּ הָאֲהָבָה שֶׁבַּמְדוּת עֲצָמָן, כָּל אֶחָד לְפִי בַּחֲיִנְתּוֹ, הוּא בַּחֲיִנְתּוֹ דְּעַת' לְבַחֲיִנְה שְׁתַּחֲתִיָּה, כְּמוֹ שֶׁאֲמַרוּ חֲכָמֵינוּ וְכָרוֹנָם לְבַרְכָּה (ירושלמי שבת א, ג, סוף דף ח:)⁹⁴: "מַה שֶׁעָשְׂתָה חֲכָמָה עֲטָרָה לְרֵאשָׁה, עָשְׂתָה עֲנָה עָקֵב לְסִלּוּתָא" - יֵרֵאת הַעוֹנֵשׁ, שֶׁהִיא הַעֲטָרָה וְהַכֶּתֶר שֶׁל מִידַת הַחֲכָמָה, (כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "ראשית

מקורות ועיונים

זֶה עִם זֶה, וְכֵמוֹ שְׁנַתְבָּאָר, שְׁכַל הַמַּחְלֻקוֹת וְהִיפֵךְ הַשְׁלוֹם הוּא רַק מַחְסְרוֹן הַדַעַת, אֲבַל כְּשֶׁהַדַעַת שְׁלָמָה, שִׁיּוּדַעִים הַכֹּל אֶת טוֹבוֹ שֶׁל הַקַּב"ה, אִין שׁוּם כַּעַס וּמַחְלֻקוֹת.
94. וז"ל: ענוה (מביאה) לידי יראת חטא דכתיב (משלי כב, ד) "עֲקֵב עֲנָנָה יִרְאֵת ה'". אמר ר' יצחק בר אלעזר מה שעשת חכמה עטרה לראשה, עשת ענוה עקב לסולייסה (סולייטה, פי', לתחתית שלה), דכתיב (תהלים קיא, י) "יֵרֵאֵת חֲכָמָה יִרְאֵת ה'". וְכַתִּיב "עֲקֵב עֲנָנָה יִרְאֵת ה'". והובא גם במדרש (שיר רבה א, ט), וכן בתוס' ביבמות (דף קג: ד"ה המסוליים).

לַעֲת עָרֵב יִהְיֶה אֹרֵר" - קוֹדֵם שִׁיגְמוֹר אֵלֶּף שְׁנֵה יִהְיֶה אֹרֵר הַנוֹגֵה וְכֹל הַטוֹב הָאֲמוֹר עַל יִשְׂרָאֵל.
91. עַל פִּי הַפְּסוּק (תהלים קיט, קסה) "שְׁלוֹם רַב לְאַהֲבֵי תוֹרְתְךָ וְאִין לְמוֹ מְכֻשׁוֹל", וּפְסוּק זֶה רּוֹמֵז הֵן עַל הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בּוֹ בְּפִירוּשׁ, וְהֵן עַל הַצַּדִּיקִים, כְּמוֹ שֶׁהִגַּם בְּבִרְכוֹת (דף סד). דוֹרֶשֶׁת מִפְּסוּק זֶה עַל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁמְרַבִּים שְׁלוֹם בְּעוֹלָם. וְאִלוֹ הֵן שְׁתֵּי הַבַּחֲיִנוֹת הַנּוֹכְרוֹת כָּאן, תּוֹרָה וְצַדִּיקִים.
92. ע' לַקְמֵן (תוֹרָה פ'), שׁוֹז תַּכְלִית הַשְׁלוֹם.
93. וְעַל יַדֵּי שִׁפְעַת הָאֲהָבָה שֶׁבְדַעַת זֶה, תִּהְיֶה דַעַת גְּדוּלָה כֹּל כֵּךְ בְּעוֹלָם, עַד שְׁכַל הַהַפְּכִים יַעֲשׂוּ שְׁלוֹם

מִדָּוָשׁ רָבָה שִׁיר הַשִּׁירִים, הוֹכֵא בְתוֹסֳפוֹת וּבְמֹת קָג: דְּבִיּוֹר הַמַּתְחִיל הַמְּסֻלָּם) **נִמְצָא שֶׁהַמְּדַרְגָּה הַפְּחוּתָהּ שֶׁל עוֹלָם הַיְצִירָה, הוּא בְּחִינַת דַּעַת לְעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה שֶׁתְּחַתּוּי. נִמְצָא שְׂוִישׁ אָדָם שֶׁאֵהָבְתוֹ שְׂוִישׁ לוֹ עִם הַשֵּׁם וְתִבְרָךְ בְּמַדּוּתוֹ וּבְזִמּוֹ, הוּא בְּחִינַת אֲהָבָה שֶׁבְדַעַת שְׁלֹמְעֵלָה מַחְזִימֵ, לְהָאָדָם שֶׁהוּא בְּמַדְרָגָה פְּחוּתָה מִזִּמּוֹ:**

זֶה שֶׁאָמְרוּ רַז"ל (מוֹעֵד קָטָן יז) "כִּי שִׁפְתֵי כַהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְתוֹרָה יִבְקְשׁוּ מִפִּיהוּ" (מְלָאכִי ב, ז) – אִם הֵרַב דוּמָה לְמִלָּאָה ה' צְבָאוֹת, הִינֵנו שְׂבֹפָה אֶת יְצִירוֹ, אֲזִי הוּא דוּמָה לְמִלָּאָה ה' צְבָאוֹת, כְּמוֹ שִׁפְתוֹב בְּזַחַר (לֶךְ לֶךְ ח"א דף צ) "בְּרָכּוֹ ה' מְלָאכֵיו גְּבוּרֵי כַח" (תְּהִלִּים קג, כ) – אֲלֵינִי אֲנִי דִמְתַּגְּבְּרִין עַל יְצִירָהוֹן וְכוּ'. כִּי עַל יְדֵי זֶה שְׂבֹפָה אֶת יְצִירוֹ, אֲזִי אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה בּוֹלְטִין וּמְצַטְרְפִין. אֲזִי הוּא

עוֹטָה אוֹר

חֲכָמָה יֵרָאֵת ה'), הִיא הַעֶקֶב וְהַסַּנְדַּל שֶׁל מִידַת הָעֲנוּה, כִּי ע"י עֲנוּה זוֹכֵה לְמַדְרָגָה גְּבוּהָה יוֹתֵר – לִירֵאֵת הַרוֹמָמוֹת, וְלִכֵּן, יֵרָאֵת הָעוֹנֵשׁ שֶׁהִיא עֲטָרָה שֶׁל הַחֲכָמָה, הִיא אֲצֵל הָעֲנוּה רַק עֶקֶב וְסַנְדַּל⁹⁵. הָרִי, שֶׁאֵף שֶׁהִירָאָה הִיא מַדְרָגָה גְּבוּהָה בִּיחַס לְחַכְמָה, מְכַל מְקוֹם בִּיחַס לְעֲנוּה, הִיא מַדְרִיגָה נְמוּכָה מִמֶּנָּה⁹⁶, כִּי הָעֲנוּה גְּדוּלָה מִמֶּנָּה. **נִמְצָא שֶׁהַמְּדַרְגָּה הַפְּחוּתָהּ שֶׁל עוֹלָם הַיְצִירָה, פִּי, עוֹלָם הַיְצִירָה כּוֹלוֹ גְּבוּהָה יוֹתֵר מֵעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה, וְלִכֵּן, סְפִירַת הַמַּלְכוּת דִּיצִירָה שֶׁהִיא הַמַּדְרָגָה הַפְּחוּתָהּ שָׁבוּ, הוּא בְּחִינַת דַּעַת לְעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה שֶׁתְּחַתּוּי, כִּי מַלְכוּת דִּיצִירָה מְתַלְבֶּשֶׁת בְּתוֹךְ הַמוֹחִין שֶׁל עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה⁹⁷. נִמְצָא שְׂוִישׁ אָדָם שֶׁאֵהָבְתוֹ שְׂוִישׁ לוֹ עִם הַשֵּׁם וְתִבְרָךְ בְּמַדּוּתוֹ וּבְזִמּוֹ, הִינֵנו, אֲהָבָה שֶׁבְמִידַת הַחֲסֵד הַמְתַּלְבֶּשֶׁת בְּכָל שֶׁבַע הַסְּפִירוֹת הַתְּחַתּוֹנוֹת, שֶׁהִיא בְּחִינַת אֲהָבָה שֶׁל הַתּוֹרָה הַנְּגִלִית, הוּא בְּחִינַת אֲהָבָה שֶׁבְדַעַת שְׁלֹמְעֵלָה מַחְזִימֵ – לְעוֹמַת הָאָדָם שֶׁהוּא בְּמַדְרָגָה פְּחוּתָה מִזִּמּוֹ.**

זֶה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָכוֹרָם לְבְרָכָה (מוֹעֵד קָטָן יז) עַל הַפְּסוּק (מְלָאכִי ב, ז): "כִּי שִׁפְתֵי כַהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְתוֹרָה יִבְקְשׁוּ מִפִּיהוּ" כִּי מִלָּאָךְ ה' צְבָאוֹת הוּא – "אִם הֵרַב דוּמָה לְמִלָּאָה ה' צְבָאוֹת תּוֹרָה יִבְקְשׁוּ מִפִּיהוּ, הִינֵנו שְׂבֹפָה אֶת יְצִירוֹ, אֲזִי הוּא דוּמָה לְמִלָּאָה ה' צְבָאוֹת, כְּמוֹ שִׁפְתוֹב בְּזַחַר (לֶךְ לֶךְ דף צ. הַמּוֹבָא לְעִיל בְּאוֹת ג) עַל הַפְּסוּק: "בְּרָכּוֹ ה' מְלָאכֵיו גְּבוּרֵי כַח" – אֲלֵינִי אֲנִי דִמְתַּגְּבְּרִין עַל יְצִירָהוֹן וְכוּ' – אֵלוֹ הֵם אוֹתָם שֶׁמְתַגְּבְּרִים עַל יְצִירָה. וְבִיאור הָעֲנִין: כִּי עַל יְדֵי זֶה שְׂבֹפָה אֶת יְצִירוֹ, אֲזִי אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁהִיוּ מוֹסְתָרוֹת בִּימֵי רַע"ה⁹⁸, הֵן בּוֹלְטִין וּמְצַטְרְפִין. אֲזִי הוּא בְּחִינַת (שְׁמוֹת כה, ז)

מְקוֹרוֹת וְעִיּוּנִים

96. וְמָה שֶׁאָמְרוּ בְּגִמ' בְּעַבּוּדָה זָרָה (דף כ:): שֶׁעֲנוּה מְבִיאָה לִידֵי יֵרָאֵת חֲטָא, הַכוּוּנָה לִירֵאֵת חֲטָא מְצַד שֶׁהִשִּׁיג אֶת רוֹמָמוֹת הָאֵל, אוֹלָם יֵרָאֵת הָעוֹנֵשׁ, הִיא נְמוּכָה מִמֶּנָּה.

97. כְּמַבּוּאֵר בְּפָרִי עֵץ חַיִּים (שַׁעַר הַתְּפִילָה פָּרָק ה'), שֶׁמַּלְכוּת דִּיצִירָה מְתַלְבֶּשֶׁת בְּתוֹךְ חֲב"ד דְּעֲשִׂיָּה, ע"כ. נִמְצָא, שֶׁמַּלְכוּת דִּיצִירָה מְלַבֶּשֶׁת מִלְּבִישָׁה עַד הַדַּעַת דְּעֲשִׂיָּה, וְלִכֵּן אָמַר, שֶׁהַמַּדְרָגָה הַתְּחַתּוֹנָה שֶׁל יְצִירָה (מַלְכוּת) – הִיא בְּחִינַת דַּעַת שֶׁל עֲשִׂיָּה.

98. וְכִמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעִיל, שֶׁכַּדִּי שֶׁלֹא תִינֵק הַסְּטָרָא אַחֲרָא יוֹתֵר מְכַדִּי חִיּוּתָהּ וְהַכְּרָחָה, נִתֵּן הָאוֹר לְאוֹתִיּוֹת

95. כֵּן בִּיאֵר בְּפָנֵי מִשָּׁה, וְכַתֵּב: "יֵרָאֵת הָעוֹנֵשׁ אֲצֵל הַחֲכָמָה הִיא עֲטָרָה לְרֵאשָׁה, כְּדַכְּתִיב "רֵאשִׁית חֲכָמָה יִרְאֵת ה'" – שֶׁהִיא רֵאשִׁית לְהַחֲכָמָה, כִּי אִם 'אֵינִי יֵרָאֵה אֵינִי חֲכָמָה', כִּי מָה תּוֹעֵלַת מִהַחֲכָמָה שֶׁלּוֹ אִם אֵינִי לוֹ יֵרָאֵה. וְעַכ"ז, כֹּל אוֹתָהּ הִירָאָה, עֲשֵׂתָה הָעֲנוּה עֶקֶב לְסוּלִיתָה כְּדַכְּתִיב "עֶקֶב עֲנָנָה יִרְאֵת ה'", כְּלוֹמֵר יֵרָאֵת ה' הָאֲמוּרָה אֲצֵל הַחֲכָמָה וְהִיא רֵאשִׁית לְחַכְמָה, אַעֲפ"כִּי יֵרָאֵה זֶה אֵינָה אֵלָא עֶקֶב אֲצֵל הָעֲנוּה, כִּי אִם מִתְּרַגֵּל הָאָדָם בְּעֲנוּה, מִתּוֹךְ שֶׁהוּא חוֹשֵׁב תְּמִיד מָה אֲנִי וְמָה חַיִּי, יְבוֹא לִידֵי 'יֵרָאֵת הַרוֹמָמוֹת', וְלִכֵּן 'יֵרָאֵת הָעוֹנֵשׁ' הִיא רַק עֶקֶב אֲצֵל הָעֲנוּה.

בחינות "נעשה ונשמע", בי עושה ובונה אותיות התורה, וזוכה למשמע קול התורה מלעלא. בוראי מזה הרב "תורה יבקשו מפייהו", בי בוראי יודע הוא את התורה, אפלו מדברים גשמיים הוא מלקט אותיות התורה. וזה בי "שפתי כהן ישמרו דעת", "בהן" - הוא בחינות הסוד. "ישמרו דעת" - הינו שיתגלה על ידי הרב הזה האהבה שבדעת, שהוא לפי מדרגתו אהבה שהוא למעלה מחזמן, שהוא "יום אחד יודע לה" וכו'.

עושה אור

"נעשה ונשמע", בי עושה ובונה אותיות התורה, וזוכה למשמע - לשמוע את קול התורה מלעלא - מלמעלה, כי אז האותיות הללו, שהן בחינת האהבה שבמידות מקבלות אור רב מלמעלה, והאור הרב הזה הוא הארה מבחינת האהבה שבדעת. ולכן בוראי מזה הרב: "תורה יבקשו מפייהו", בי בוראי יודע הוא את התורה, כי אפלו מדברים גשמיים הוא מלקט אותיות התורה⁹⁹. כמו שנתבאר לעיל (אות ב), שאפילו בלשונות העכו"ם, ישנן תיבות של תורה, ובכל המשא ומתן שעוסק עם העכו"ם - בכל אלו הדברים הגשמיים, יש בהם אלוקות המחיה את אותו דבר, והחיות היא אותיות התורה. והרב שכופה את יצרו הרע, מכניע את הרע של העכו"ם ושל הגשמיים, שהוא בחינת 'מי רע', המלביש ומכסה את אותיות התורה, ואזי אותיות התורה הנמצאות שם מאירות ומתבלטות, והוא יכול ללקט אותן. וזה "בי שפתי כהן ישמרו דעת", "בהן" - הוא בחינות 'הסוד', ו'חסד' הוא בחינת אהבה, "ישמרו דעת" - הינו שיתגלה על ידי הרב הזה האהבה שבדעת, שהוא לפי מדרגתו - היינו, כלפי מדרגת התלמיד של הרב הזה, זוהי אהבה שהוא למעלה מחזמן, שהוא בחינת הכתוב (זכריה יד, ג, המובא

מקורות ועיונים

מתגבר שיהיה לבו ברשותו ואינו מקשר לבו לדעתו, ואזי הוא, חס ושלום, בחינת (משלי טז, כח): "נרנן מפריד אלוף", ונפרד חס ושלום האהבה שבגמים - בחינת הימי טוב, מהאהבה שבדעת, ואזי חס ושלום מתגברין הימי רע ויונקים מהם ומכסים עליהם. אכל הצדיק שפפה את יצרו, וזכה שיתקשרו ויכללו הימי טוב, בחינת אהבה שבגמים, לבחינת אהבה שבדעת, כי לבו ברשותו, על פן אין להרע שום שליטה נגדו, על פן נופל ונתבטל הרע נגדו, כי אין להימי רע שום שליטה ואחיה כלל בבחינת אהבה שבדעת. ואפלו בבחינת האהבה שבגמים - אין להם שום שליטה כשהיא מקשרת ונכללת עם האהבה שבדעת. ועל פן תקף כשהצדיק האמת מכניע אצל הרשעים הימי רע בכחו הגדול, ומגלה בחינת הימי טוב, נתוסף בהם מיד אור רב מלעלא, וזהו בעצמו בחינת אור האהבה שבדעת שנתגלה על ידי הצדיק האמת שהוא אור רב מלעלא, כי משם עקר האור, כי תקף כשהצדיק מכניע הימי רע ומגלה הימי טוב, אזי נתקשר תקף הטוב, שהיא בחינת האהבה שבגמים, עם שרשו

התורה בצמצום, אבל כשכופה את יצרו, וזכה מפיל ומכניע את הימי רע והמידות הרעות, אזי נתבטל הרע כנגד הטוב שבאותיות התורה, והאותיות יכולות לקבל אור רב מלמעלה (זהו מה שמבואר שם בוהר: זכין למשמע קלין מלעלא), ועי"ז אותיות התורה בולטות ונראות. 99. וביאר בלקוטי הלכות (תנוכה ג, סוף אות א), וז"ל: כי על ידי שהצדיק הוא גבור כח שפפה את יצרו, ועל ידי זה היה לבו ברשותו וקשר לבו לדעתו, ועל ידי זה זכה שקבלו המדות שפלב אור האהבה שבדעת, ועל ידי זה זכה לאהבה שבדעת (כמבואר כאן), ומחמת זה דיקא הוא יכול להכניע ולקפות את הימי רע, שפכל מקום שהוא רואה ומסתפל - נופל הרע ונתגלה הטוב, כי הרע נתבטל נגדו. כי עקר אחיות הרע הוא רק למטה, בזמן ובמידות, ושם יש מי טוב וימי רע, ועל פן יש להם אחיה שם, אכל למעלה, בבחינת אהבה שבדעת, בחינת סתרי תורה - שם אין להם שום אחיה כלל, ועקר אחיותם למטה חס ושלום, הוא רק מחמת שאין זכין שתקשר האהבה שבגמים עם האהבה שבדעת ותקבל אור משם, על ידי שאין

ז וְיִכּוּל כָּל אָדָם לְטַעַם טַעַם אֹרֵר הָאֱהָבָה שְׁבַדְעַת, כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינַתוֹ, אֲפִלוּ עִבְשׁוּ בְּתוֹךְ הַיָּמִים, הֵינּוּ כְּשִׁיקְשָׁר אֶת לְבוֹ לְדַעְתּוֹ. כִּי כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יוֹדֵעַ שְׁיִשׁ אֱלֹקִים בְּכָלֵל, אֲבָל הַרְשָׁעִים הֵם בְּרִשׁוֹת לְפָן (בראשית רבה נח לה, ט'). וְהַמְדוּת וְהַיָּמִים הֵם נִכְלָלִין בְּלֵב, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ

עוֹטָה אוֹר

לעיל אות ה): "יום אחר יודע לה' וכו'". והיינו, שה'אהבה שבמידות' שישנה לרב, שזכה לה על ידי כפיית יצרו וביטול המדות הרעות שלו, היא בחינת 'אהבה שבדעת' לפי מדרגת התלמיד, ועוד, שהאהבה שבמידות שלו מקבלת הארה מהבחינה העליונה של ה'אהבה שבדעת'. ולכן, על ידי שמקבל התלמיד מהרב את האהבה הזו, יפלו ויתבטלו ממילא המדות הרעות שלו, ויתגלו המדות הטובות (הימי טוב) המלוכשות בהן, והן יקבלו הארה מאור האהבה של הרב, שהיא בחינת 'אהבה שבדעת' לפי מדרגת התלמיד¹⁰⁰.

לאחר שביאר, שאע"פ שיקר ענין גילוי אור האהבה שבדעת, בחינת 'תורה דעתיקה סתימא' – 'התורה הצפונה', יהיה רק לעתיד לבוא. מ"מ ישנה בחינת גילוי 'אור אהבה שבדעת' ע"י הרב הדומה למלאך ה' צבאות, כי הוא כופה את יצרו, עד שזוכה לדעת תורה, אפילו מדברים גשמיים ואפילו מלשונות העכו"ם. וכיון שהוא במדרגה למעלה מתלמידו, לכן כלפי התלמיד נחשבת השגת הרב בבחינת 'אהבה שבדעת'. עתה יבאר דרך נוספת, שבה יכול גם כל אדם (כגון התלמיד) לטעום את 'אור האהבה שבדעת'.

ז. וְיִכּוּל כָּל אָדָם לְטַעַם טַעַם אֹרֵר הָאֱהָבָה שְׁבַדְעַת, כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינַתוֹ, אֲפִלוּ עִבְשׁוּ בְּתוֹךְ הַיָּמִים – שעדיין הדעת מלוכשת, הֵינּוּ – וזה נעשה: כְּשִׁיקְשָׁר אֶת לְבוֹ לְדַעְתּוֹ¹⁰¹. כִּי כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יוֹדֵעַ בְּדַעְתּוֹ וּבְמוֹחוֹ שְׁיִשׁ אֱלֹקִים בְּכָלֵל כֹּל הַבְּרִיאָה, כִּי מֵלֵא כֹל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ¹⁰², כִּי הַדַּעַת הִיא לְמַעְלָה מֵהַמִּידוֹת, וְלֹכֵן שֶׁם אֵין לְרַע אַחִיזָה כֹּל כַּךְ¹⁰³, וְלֹכֵן יוֹדֵעַ הוּא שִׁישׁ אֱלֹהִים. אֲבָל הַרְשָׁעִים הֵם בְּרִשׁוֹת לְפָן (בראשית רבה נח לה, ט'), כִּי תֵאוֹת לִיבִם שׁוֹלְטוֹת בֵּהֶם, וְגַם בְּדַבְרִים שֶׁהֵם מְבִינִים בְּשִׁכְלָם שֶׁאֵינֶם טוֹבִים, תֵאוֹת שׁוֹלְטֵת עֲלֵיהֶם, וְהַמְדוּת וְהַיָּמִים – שֶׁהֵם שְׁבַעַת הַסְפִירוֹת וְהַחֲסָד שֶׁהוֹלֵךְ עִם

מְקוֹרוֹת וְעִיּוּנִים

אשר שם (תהלים קלט, יב) "גם חשף לא יחשיף מך", ועל כן בכל מקום שמתחלל שם, נופל הרע משם, ועי"ז יודע את התורה אפילו מדברים גשמיים, בודאי מרב כזה "תורה יבקשו מפי'הו".

101. ראה לקמן (תורה קנ"ד), וז"ל: "הַדַּעַת צָרִיף לְהִיּוֹת בְּלֵב, כִּי גַם עִפּוּסִים יֵשׁ לוֹ דַּעַת, אֲךָ הוּא בְּלֵא לֵב. אֲךָ עָקַר הַדַּעַת כְּשֶׁהוּא בְּלֵב, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (דְּבָרִים ד, לט) "וַיִּדְעַת הַיּוֹם וְהַשְּׁבוּתָ אֶל לְבָבְךָ", כְּמוֹ שְׁכָתוּב (שִׁם כט, ג) "וְלֹא נָתַן לָכֶם לֵב לְדַעַת" דִּיקָא. וְכִשְׁמַחְבֵּר הַדַּעַת שְׁבַלְבָב עִם הַיָּרָא שְׁשָׁרְשָׁה וּמְקוּמָה בְּלֵב, אֲזַי נֶאֱמַר (מְשָׁלִי ב, ה) "אֲזַ תְּכִיֵן יָרְאֵת ה' וְדַעַת אֱלֹקִים תִּמְצָא".

102. כן מתבאר בשורות הבאות, וענין זה מבואר בתחילת תורה זו (אות ב), שצריך למצוא את ה' ית' בכל דבר, אפילו בדברים גשמיים ואפילו בלשונות העכו"ם, כי מכיון ש"מלא כל הארץ כבודו", הרי שכבודו ית' הוא חיות כל דבר שנברא. 103. כן ביאר בפרפראות לחכמה (אות ג).

שְׁהוּא הָאֱהָבָה שְׁבַדְעַת, שְׁעַל יְדֵי זֶה נִתְבַּטְּלָה אַחֲזִיזַת הַחֲצִיּוֹנִים לְגַמְרִי, וְזֶה כְּעִצְמוֹ בְּחִינַת אוֹר רַב מְלַעֲלָא. 100. כמבואר כל זה בפרפראות לחכמה (אות ב), וז"ל: רוצה לומר, כי מי שזוכה שכפה את יצרו וביטל הימי רע שלו לגמרי, אז הימי טוב שלו לבד - היינו האהבה שיש לו עם השם יתברך בזמן ובמדות, הוא בחינת אהבה שבדעת לפי מדרגתך, וגם כי על ידי זה הימי טוב שלו מקבלין מאור האהבה שבדעת כנ"ל, ועי"ז שתקבל ממנו הארת אהבה שבדעת, עי"ז ממילא יתבטלו ויפלו המדות רעות שלך, ויעלו מהם הימי טוב המלוכשים בהם, ויקבלו גם כן התנוצצות מאור האהבה הזו שהוא בחינת אהבה שבדעת לפי מדרגתך, שזה בחינת "כִּי שְׁפָתַי כִּהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת", היינו מה שהוא יכול להוציא מכת אל הפועל ולהביאו לבחינת דיבור, הוא לפי מדרגתך בחינת דעת שהוא למעלה מהזמן והמדות, וגם כי מאחר שכפה את יצרו ועי"ז מקבלין הימי טוב שלו מאור האהבה שבדעת,

זכרונם לברכה (זהר תרומה קסב; וצו סנהדרין קו) ירחמנא לבא בעי, ובלבד שיכוון את לבו לשמים (ברכות ה:), כי עקרן של המדות הוא הלב. נמצא פשטקשר את לבו לדעתו, שיודע שיש אלהים, וידע בכלל שמלא כל הארץ כבודו, וידע בידיעות התורה. ובשפופה את לבו לדעתו הזה, הינו

עוטה אור

כל ספירה וספירה, הם נכללין בלב, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (זהר תרומה ח"ב דף קסב: ¹⁰⁴ ועין סנהדרין קו: ¹⁰⁵): ירחמנא לבא בעי - הקב"ה רוצה את הלב של האדם, ועוד אמרו (ברכות ה:): ובלבד שיכוון את לבו לשמים ¹⁰⁶, כי עקרן של המדות הוא הלב ¹⁰⁷.

נמצא פשטקשר את לבו לדעתו, שיודע שיש אלהים גם בהרגשת לבו, דהיינו, שהידיעה שיש אלהים משפיעה על מדותיו ותאוותיו שבלבו, או יודע בכלל שמלא כל הארץ כבודו, פי', כשיודע שיש אלהים גם בהרגשת הלב, ידיעה זו גורמת לו למצוא את הקב"ה גם בכל דבר גשמי, ואפילו בימי רע, כי יודע שגם בתוך המידות הרעות שבלבו, ישנה שם אלוקותו יתברך שמחיה אותן ¹⁰⁸, וידיעה זו נותנת לו כח גדול לכפות את יצרו ¹⁰⁹, ואז נראות אותיות התורה שבכל דבר, ויודע בכלל שמלא כל הארץ כבודו, וידע בידיעות התורה, כי אותיות התורה מאירות ובלטות (כנ"ל אות ג).

מקורות ועיונים

אפשת (אי משום שלא למדת תורה הרבה כרצונך), שנינו 'אחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוין לבו לשמים'.
 107. כתב בלוקטי הלכות (מצרנות ד, ט), וז"ל: בענין המדות הנמשכין מהארבעה יסודות שכלם נמשכין ונתפרדין מהלב שהוא מקור כל המדות לטוב ולרע, כי עקר כל המדות בלב (כמבואר כאן), והעקר להמשיך שורש החכמה שבפמח להחיות ולהשקות את הלב, שזה עקר חייתו וקיומו בגשמיות ורוחניות. כי עצם החכמה שבפמח, רחוק מאד מכל התאוות והמדות רעות, ועקר המלחמה, היא לקשר החכמה שבפמח עם הלב בכחינת (דברים ד, ט) "וידעת היום והשבות אל לבבך" שלא יהיה ברשות לבו, רק יהיה לבו ברשותו.
 108. על פי דברי הפרפראות לחכמה (אות ג), וז"ל: ועל כן יודע שיש אלקים, וגם יודע ש"מלא כל הארץ כבודו", היינו שאפילו בתוך הימי רע בעצמן יש שם גם כן אלקותו יתברך ואותיות התורה שהם בחינת ימי טוב. אך הרשעים הם ברשות לבם, היינו שהימי רע שהם המדות רעות שבלב מתגברין כל כך, עד שאין הלב יכול לקבל אור הדעת הזה ואינו מרגיש אותו כראוי. ועל כן כשמקשר את לבו לדעתו וכופה את לבו להדעת הזה שהוא בעצמו יודע, ולבו ברשותו, אזי מקבלין המדות שבלבו בחינת 'אור האהבה שברדע', ורואה ומשיג אור הגנוז לפי בחינתו וכו', עכ"ל.
 109. פי', הידיעה שגם בתאוות הרעות שיש לי

104. וז"ל הזהר: רבי יצחק הנה שכיח קמיה דרבי אלעזר, אמר ליה, ודאי רחמיו דקודשא בריך הוא דבר נש רחים ליה, לא אתער אלא מלבא, בגין דלבא איהו אתערותא לאתערא לגביה רחמיו, ורחמנא לבא בעי. אי הכי, אמאי פתיב "בכל לבבך", ולבתר "ויבכל נפשך". דמשמע דתרין גוונין אינון, חד לבא, וחד נפשא, אי לבא הוא עקרא, מאי בעי נפשא. אמר ליה, ודאי לבא ונפשא תרין אינון, ואתאחדן לחד. דהא לבא ונפשא ומנוא (דבכל מאור), פלהו אתאחדן דא ברא, ולבא איהו עקרא ויסודא דכלא. [תרגום: רבי יצחק היה מצוי לפני רבי אלעזר, אמר לו, ודאי שאהבת הקדוש ברוך הוא שאדם אוהב אותו לא מתעוררת אלא מהלב, משום שלב הוא התעוררות להעיר אליו אהבה, והקדוש ברוך הוא רוצה את הלב. אם כך, למה פתיב "בכל לבבך" ואתר כן "בכל נפשך", שמשמע שהם שני גוונים, אחד הלב ואחד הנפש? אם הלב עקר - מה צריך נפש? אמר לו, ודאי שלב ונפש הם שנים, ומתאחדים לאחד. שהרי לב ונפש ומנוא, כלם אחוים זה בזה, והלב הוא עקר ויסוד הכל].

105. הקדוש ברוך הוא ליבא בעי, דכתיב (שמואל א' טז, ז): "וה' יראה ללבב".

106. שם בגמ': ר' יוחנן ראה את תלמידו ר' אלעזר בוכה, ושאלו: אמאי בכית, אי משום תורה דלא

שָׁלְבוּ בְּרִשְׁוֹתָו, אָזִי נִכְלָלִין גַּם בֵּין הַמְדוּת שֶׁבְּלִבּוֹ לְדַעְתּוֹ. וְאָזִי מִקְבְּלִין הַמְדוּת אֲזֵר הָאֲהָבָה שֶׁבְּדַעַת, וְרוֹאֶה וּמְשִׁיג אֲזֵר הַגְּנוּזֵי לְפִי בְּחִינַתּוֹ. הֵינּוּ שֶׁהַצְּדִיקִים וְהַתּוֹרָה שֶׁהִיָּה גְּנוּזֵי וְצָפוּן עַד עֵתָה מִמְּנֵה, כְּשׁוֹפֵף אֶת לְבוֹ לְהַדְרֵת, אָזִי מִקְבֵּל הַלֵּב שֶׁהוּא שׂוֹרֵשׁ לְכָל הַמְדוּת, וּמִקְבֵּל אֲזֵר הָאֲהָבָה שֶׁבְּדַעַת, הוּא הָאֲהָבָה שֶׁהִיָּה בְּכַח בֵּין הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל קִדְּם הַבְּרִיאָה:

ח וְזֶה (תהלים לה, יג) "מִי הָאִישׁ הַחֲפִיץ חַיִּים", "חֲפִיץ" – הוּא בְּחִינַת 'לֵב', שֶׁהַחֲפִיץ הוּא בְּלֵב. "חַיִּים" – הוּא בְּחִינַת 'דַּעַת', כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי טו, כב) "מִקּוֹר חַיִּים שֶׁכֵּל בְּעֵלְיוֹ". הֵינּוּ כְּשֶׁמִּקְשָׁר אֶת הַלֵּב לְהַדְרֵת, שֶׁלְבוֹ בְּרִשְׁוֹתּוֹ, שְׂוֹפֵף אֶת יְצֵרוֹ. אָזִי לְפִי בְּחִינַתּוֹ, "אֲהָב יָמִים" – הוּא

עוֹטָה אֲזֵר

וּכְשׁוֹפֵף אֶת לְבוֹ לְדַעְתּוֹ הַזֶּה, הֵינּוּ שֶׁלְבוֹ בְּרִשְׁוֹתּוֹ שׁוּוֹ בְּחִינַת כַּפִּיַת הַיֵּצֵר, שְׁאִין הַתְּאוּוֹת מוֹשְׁלוֹת בוֹ, אֵלָּא, יְדִיעַת הַמוֹחַ שׁוֹלֵטת בְּלֵב, אָזִי נִכְלָלִין גַּם בֵּין הַמְדוּת שֶׁבְּלִבּוֹ לְדַעְתּוֹ, פִּי, שְׁבַע הַסְּפִירוֹת דְּקְדוּשָׁה מִחֶסֶד עַד מַלְכוּת – הַפְּרִטוּת שֶׁלּוֹ¹¹⁰, וְאָזִי מִקְבְּלִין הַמְדוּת שֶׁבְּלִבּוֹ אֲזֵר הָאֲהָבָה שֶׁבְּדַעַת שְׁבִמּוּחוֹ, וְרוֹאֶה וּמְשִׁיג 'אֲזֵר הַגְּנוּזֵי' לְפִי בְּחִינַתּוֹ, הֵינּוּ שֶׁהַצְּדִיקִים וְהַתּוֹרָה שֶׁהִיָּה גְּנוּזֵי וְצָפוּן עַד עֵתָה מִמְּנֵה¹¹¹, כִּי הִיּוּ בַּמְּדֵרְגָה אַחַת גְּבוּהָה מִמְּנֵה, אֲבָל כְּשׁוֹפֵף אֶת לְבוֹ לְהַדְרֵת שֶׁלּוֹ, הֵינּוּ, מַה שִּׁיּוּדַע בְּכֻלּוֹת ש"מֵלָא כֹּל הָאֲרִיץ כְּבוֹדוֹ" וּכְנ"ל, וּבְכַח זֶה כּוֹפֵף אֶת יְצֵר לְבוֹ, אָזִי מִקְבֵּל הַלֵּב שֶׁלּוֹ שֶׁהוּא שׂוֹרֵשׁ לְכָל הַמְדוּת, וּמִקְבֵּל אֲזֵר הָאֲהָבָה שֶׁבְּדַעַת שֶׁלּוֹ, הוּא הָאֲהָבָה שֶׁהִיָּה בְּכַח בֵּין הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל קִדְּם הַבְּרִיאָה, שֶׁאֲהָבָה זֶה מְלוּבֶשֶׁת גַּם בְּמוֹחַ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל מֵעַצֵּם בְּרִיאַתּוֹ. אֵלָּא, שֶׁמִּקּוֹדֵם הִיא הִיתָה גְּנוּזָה בְּמוֹחוֹ, וְלִכֵּן לֹא יָכֹל לְהַשִּׁיג אֶת הַצְּדִיקִים וְאֶת הַתּוֹרָה שֶׁבְּמְדֵרְגָה שֶׁלְּמַעְלָה מִמְּנֵה, אִוֹלֵם, כְּשֶׁכֹּפֵף אֶת לְבוֹ לְדַעְתּוֹ, אָזִי הָאֲהָבָה הַנִּמְצָאָה בְּדַעְתּוֹ יוֹרֵדֵת לְלֵב, שֶׁהוּא שׁוֹרֵשׁ כֹּל הַמִּידוּת, וְזוֹכָה לְפִי בְּחִינַתּוֹ לְבַחֲנֵית אֲהָבָה שֶׁבְּדַעַת. וְעַל יְדֵי זֶה זוֹכָה לְבַחֲנֵית 'שְׁלוֹם' גְּדוּלָּה יוֹתֵר.

עֵתָה יִלְבִּישׁ אֶת הַהִשְׁגָּה שֶׁל תּוֹרָה זֶה, בְּפִסּוּק שְׁבו פִּתַח בְּתוֹרָה זֶה (תהלים לה, יג): "מִי הָאִישׁ הַחֲפִיץ חַיִּים אֲהָב יָמִים לְרֵאוֹת טוֹב".

ח. וְזֶה שְׁכָתוּב: "מִי הָאִישׁ הַחֲפִיץ חַיִּים", "חֲפִיץ" – הוּא בְּחִינַת לֵב, שֶׁהַחֲפִיץ וְהַרְצוֹן הוּא בְּלֵב. "חַיִּים" – הוּא בְּחִינַת 'דַּעַת', כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי טו, כב): "מִקּוֹר חַיִּים שֶׁכֵּל בְּעֵלְיוֹ" – הַשְּׁכֵל הוּא לְבַעֲלֵיו כְּמַעֲיִין הַנוּבַע חַיִּים' (מְצוּדַת דוּח), הֲרִי, שֶׁהַדַּעַת וְהַשְּׁכֵל הֵם בְּחִינַת 'חַיִּים'. הֵינּוּ כְּשֶׁמִּקְשָׁר אֶת הַלֵּב לְהַדְרֵת, שֶׁלְבוֹ בְּרִשְׁוֹתּוֹ, שְׂוֹפֵף אֶת יְצֵרוֹ לְדַעְתּוֹ, שְׁבִוָּה גּוֹרֵם לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַדַּעַת לְלֵב, אָזִי לְפִי בְּחִינַתּוֹ: "אֲהָב יָמִים" – הוּא מִמְּשִׁיף אֶת הָאֲהָבָה מְדַעַת שֶׁלּוֹ – הֵינּוּ, בְּחִינַת אֲהָבָה שֶׁבְּדַעַת שִׁישְׁנָה בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, מִזֶּה שֶׁהַקֵּב"ה אֲהָב כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל קוֹדֵם הַבְּרִיאָה, וְהַדַּעַת הִיא בְּחִינַת "אֲהָב",

מִקּוֹרוֹת וְעִיּוּנִים

110. כְּמִבּוֹאֵר לְקַמֵּן (תוֹרָה מַט, א), שְׁגַם בְּלֵב שֶׁל הָאָדָם יִשְׁנֵן שְׁבַע מְדוֹת וְכוּ'.

111. לְקוּטֵי הַלְכוּת (סוֹכָה ב, ה), וְז"ל: עֶקֶר הַשְּׁגָת 'אוֹרִיָּתָא סְתִימָאָה' הוּא עַל יְדֵי הַכְּנַעַת הָרַע (כְּמִבּוֹאֵר כֹּאן), שְׁעַל יְדֵי שְׁמִתְגַּבֵּר עַל יְצֵרוֹ, עַל יְדֵי זֶה מִכְּנִיעַ וּמְכַטֵּל הָרַע שֶׁשׁוֹכֵן עַל הַטּוֹב וְעַל יְדֵי זֶה נִתְגַּלָּה הַתּוֹרָה הַמְּכֻסָּה וְנַעֲלָמָת בֵּין לְשׁוֹנוֹת הָעַמִּים וְאָז עַל יְדֵי זֶה זוֹכָה לְאוֹרִיָּתָא דְּעַמִּיקָא סְתִימָאָה.

בְּלֵב, מְלוּבֶשֶׁת אוֹתִיוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁהֵן בְּחִינַת אִלוּקוֹת הַמַּחֲיָה כֹּל דְּבַר, הִיא נוֹתַנַת לְאָדָם כַּח גְּדוּל לְכַבּוּשׁ אֶת תְּאוּוֹתָיו. כְּפִי שְׁמִבּוֹאֵר לְעִיל (אוֹת ג), וְז"ל: אֶבֶל מִי שֶׁכּוֹפֵף אֶת יְצֵרוֹ הָרַע, הֵינּוּ הַיְמִי רַע, הֵינּוּ הַמְדוּת רְעוּת, אָזִי הָרַע נִתְבַטֵּל לְגַמְרֵי נֶגֶד יְמֵי הַטּוֹב שֶׁבָּהֶם, אָזִי אוֹתִיוֹת בּוֹלְטוֹת וְנִתְרָאִים וּמְאִירִים בְּיוֹתֵר, ע"כ. הֵינּוּ שִׁדְיָעָה זֶה נוֹתַנַת כַּח גְּדוּל לְכַפּוֹת אֶת הַיֵּצֵר, כְּדִי לִזְכּוֹת לְגַלוֹת אֶת אֲזֵר הָאִלְקוֹת שְׁבִאוֹתִיוֹת הַתּוֹרָה.

ממשיך את האהבה מידעת, לתוך הימים ולתוך המדות. "לראות טוב" – ורואה ומשיג את "האור פי טוב" וננוה, שמשיג האור – הינו התורה הגנוזה, והצדיקים הגנוזים:

ט. וישמעתי בשמו, שאמר שבהתורה הזאת כלולים הפנוות של לולב. ולא זכיתי לשמוע באור הענין, אף עינתי ומצאתי קצת. פי עקר הפנוות של לולב, הוא להמשיך כל החסדים עד החזה, להאירם אל המלכות. וצדיקין לנענע הנענועים, כדי להמשיך אור משרש החסדים שבדעת, אל החסדים המתפשטים בגוף, להוסיף עליהם אור גדול משרשם שבדעת וכו'. עין

עוטה אור

לתוך הימים ולתוך המדות שלו, והמידות הן בחינת "ימים". "לראות טוב" – ורואה ומשיג את "האור פי טוב" וננוה, פי, האור שעליו נאמר 'כי טוב - טוב לגנו', שמשיג האור – הינו התורה הגנוזה, והצדיקים הגנוזים, כלומר, מה שהיה למעלה מבחינתו.

עתי יבאר ר' נתן תוספת יקרה, כיצד ההשגות של תורה דידן, מלוכשות בכוונות לולב.

ט. וישמעתי בשמו של רבינו ז"ל, שאמר שבהתורה הזאת כלולים הפנוות של לולב¹¹² שגילה האר"י ז"ל¹¹³, ולא זכיתי לשמוע באור הענין, אף עינתי ומצאתי קצת. פי עקר הפנוות של לולב, הוא להמשיך כל החסדים עד החזה ששם הלב, להאירם אל המלכות¹¹⁴. וצדיקין לנענע הנענועים, כדי להמשיך אור משרש החסדים שבדעת, אל החסדים המתפשטים בגוף, להוסיף עליהם אור גדול משרשם שבדעת וכו'. עין שם ב"פרי עין חיים" בשער הלולב (פרק ג)¹¹⁵. וגם

מקורות ועיונים

112. וז"ל: ועתי נבאר, למה צריך כל אותן הנענועין. והענין, כי הלא הם ששה נענועים לד' קצוות ומעלה ומטה. ובכל נענוע והולכה מאלו הששה, אנו מחזירין ומביאין אל המלכות העומדת בחזה דז"א כנ"ל. אמנם נענועין עצמם, הלא ביארנו כי כוונת הנענועים הוא, להמשיך הארה מן הדעת דז"א, אל החסדים המתפשטים בז"א. וכבר ביארנו, כי כמו שאנו אומרים שהחסדים המתפשטים (בחמש ספירות) הם חמשה חסדים מחסד עד הוד, אחר כך יש בחינה אחרת שהוא כללות הארת החמשה חסדים אלו המתקבצין ביסוד, והנה הם ששה בחינות. כך ממש למעלה בדעת דז"א, כי יש שם ה' חסדים, ועוד יש תחתיהן הבחינה הכוללת את כולם. כי אם לא היה כך בשורשם למעלה במקום הדעת, האיך היה למטה ביסוד ז"א, כללות הארת החמשה חסדים.

נמצא, כי ששה בחינות החסדים הם בדעת דז"א, והם סוד ששה קצוות העליונים שיש בדעת דז"א, ונודע כי שורש הששה קצוות, הם כולם למעלה בדעת, וזה שאמרו בתיקונים (תיקון כ"א דף מט.), כי הדעת הוא נשמת התפארת וכו'. והנה נמצא, כי הששה נענועין

112. כלומר, מלבד שתורה זו נאמרה על כוונות תפילין, שגם שם ישנה בחינת הארה מתפילין של ראש - שכנגד המוחין והדעת, אל הלב - שהוא בחינת תפילין של יד, נרמז בתורה זו גם כוונות הלולב.

113. בפרי עץ חיים (שער הלולב פרק ג), כתב וז"ל: סוד הנענועים הוא, שתחילה תנענע ג' נענועים נגד דרום, ותכוין בג' הולכות הנענועים ההם, להמשיך מבחינת הדרום שבדעת, שהוא מבחינת חסד וכו'. אח"כ תולין אל צפון, ותעשה ג' הולכות וג' הובאות, כנ"ל גבי דרום, ותכוין להמשיך מג' מוחין הכוללים בגבורה שבדעת, להמשיך אל נוקבא בחזה וכו'. [והיא בחינת פרצוף רחלי', שמתחיל כנגד החזה של פרצוף זעיר אנפין, ולכן נענועים אנו מביאים את הד' מינים אל החזה, כדי להמשיך את אור החסדים משש הספירות אל המלכות, שהיא כנגד החזה].

114. כתב בפרי עץ חיים (שם פרק ב'), וז"ל: לפי שכל כוונת הלולב, היא להמשיך החסדים לצורך הנוקבא (ספירת המלכות). עוד שם (פרק ג'), וז"ל: ובכל נענוע והולכה מאלו הששה (צדדים), אנו מחזירין ומביאין אל המלכות העומדת בחזה דז"א.

שם בפרי עין חיים בשער הלולב (פ"א). וגם מבאר שם, שהפננה בענין הכתוב (תהלים מב, ט) "יומם יצוה ה' חסדו", ולא אמר 'יום' אלא 'יומם', שהוא הולך עם בלם, עין שם.

ובל זה מבאר בהתורה הנ"ל, על פי דרכו הנורא של רבנו זכרנו לברכה. פי מבאר שם (באות ט) שעל ידי כפית היצר - זוכה לגלות האהבה, שהוא החסד, שהוא יומא דאזל עם פלהו יומיו, דהינו שהאהבה שהוא החסד מלבש בכל המדות וכו'. ומבאר שם שיש אהבה שבדעת, שהיא למעלה מהזמן והמדות. ועל ידי שמקשר לבו לדעתו, שלבו ברשותו וכו', אזי מקבלין המדות אור האהבה שבדעת וכו' כנ"ל. ובל זה הוא סוד פננות לולב הנ"ל, שהוא להמשיך

עושה אור

מבואר שם, שהפננה בענין הכתוב (תהלים מב, ט): "יומם יצוה ה' חסדו", ולא אמר 'יום' אלא "יומם", שהוא הולך עם בלם, עין שם¹¹⁶.

ובל זה מבואר בהתורה הנ"ל, על פי דרכו הנורא של רבנו ז"ל, פי מבואר שם בתורה דידן לעיל (אות ג), שעל ידי כפית היצר, זוכה לגלות האהבה, שהוא ספירת החסד, שהוא יומא דאזל עם פלהו יומיו - יום שהולך עם כל הימים. דהינו שהאהבה, שהוא החסד, מלבש בכל המדות וכו' מתגלה ע"י כפיית הימין רע', שהם בחינת הסטרא אחרא, והם מתבטלים ע"י כפיית היצר, ואז אותיות התורה שמלוכשות בכל דבר, מקבלות אור גדול מלמעלה. ומבואר לעיל (אות ד), שבתורה שורה אהבתו וחסדו של הקב"ה, ההולכת עם כל המדות, ובוה זוכה לגלות את האלוקות המלוכשת בכל הדברים הגשמיים ואפילו בלשונות העכו"ם. ומבואר שם לעיל (אות ה) שיש עוד אהבה שבדעת, שהיא למעלה מהזמן והמדות. ומבואר (באות ז) שעל ידי שמקשר לבו לדעתו, שלבו ברשותו וכו' - שזו בחינת כפיית היצר במדרגה גבוהה יותר, עד שלבו ברשותו, שאז יכולה הדעת להאיר במידות שלב, אזי מקבלין המדות אור האהבה שבדעת שהוא בחינת האור הגנוז, שישנו בדעת של כל אחד ואחד כפי בחינתו, ממה שאהב הקב"ה כל אחד מישראל, עוד קודם בריאת העולם וכו', כנ"ל.

ובל זה הוא סוד פננות לולב הנ"ל, כי הנה עיקר הברכה היא על הלולב (ולא על האתרוג שהוא לכאורה חשוב יותר), משום שבמינו הוא גבוה מכולם (סוכה לז), והכוונה בפנימיות היא: שהיות וראש הלולב מגיע עד הדעת¹¹⁷, שהוא להמשיך הארה משורש החסדים שבדעת, שהוא בחינת אהבה שבדעת, לתוף

מקורות ועיונים

ביום ראשון להמשיך אור החסד שבו, עם כל הבחי' שלו, שהוא יומא דכולהו, דכליל לכולהו יומיו וכו'. וזהו סוד הארבעה נעושים של ההלל גימטריא ע"ב כמנין 'חסד', לרמוז לחסד הראשון שהולך ומתפשט עם כולם כל יום ויום, עכ"ל.

117. הלולב הוא כנגד ספירת היסוד, (הדסים - חסד, גבורה ותפארת, ערבות - נצח והוד, אתרוג - מלכות), אבל זה בתחתית הלולב, אולם צורת הלולב היא כנגד עמוד השדרה, שראשו מגיע עד מוח הדעת, שמשם יוצא חוט השדרה. ומצינו, שעיקר ההקפדה בכשרות הלולב, הוא בראשו, כי ראש הלולב שגבוה מכולם,

שאנו עושין, הוא נגד ששה קצוות הנ"ל שבדעת, להמשיך הארה משם, אל הלולב וארבעת מינים והששה קצוות התחתונים, עכ"ל.

116. וז"ל (שם): והכוונה בענין שאמר הכתוב (תהלים מב, ט): "יומם יצוה ה' חסדו", ולא אמר יום, אלא "יומם" (כמבואר בזהו בלק ח"ג דף קצא: והובא לעיל אות ד) שהוא (החסד) ההולך עם כולם, וזהו "יצוה", כמו שאמרו חז"ל (ברכות ו): 'כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה', שהוא לשון חיבור, שמחבר החסד ומצוה לכולם, לכן אנו מנענעים בכל יום ע"ב (כמנין חסד) נענועין בהלל, להמשיך אור החסד עם כולם, וגם

הָאָרְחָה מִשְׁרָשׁ הַחֲסִדִּים שְׂבֻדְעָתָ, שֶׁהוּא בְּחִינַת אַהֲבָה שְׂבֻדְעָתָ, לְתוֹךְ הַחֲסִדִּים שְׂבֻדְעָתָ, שֶׁהֵם בְּחִינַת כְּלִיּוֹת הַמְּדוּתָ, שֶׁכְּבָלָם מְלַבְּשִׁים חֲסִדִּים, שֶׁהֵם בְּחִינַת אַהֲבָה בְּנִי׃

וְכָל זֶה בְּדִי לְהַאִיר אֶל הַמְּלַכּוֹת שֶׁהוּא הָאֲתָרוּגָ, הֵינּוּ בְּדִי לְגַלּוֹת מְלַכּוֹתוֹ לְכָל בְּאֵי עוֹלָם, הֵינּוּ לְמַצּוֹ אֱלֻקוֹתוֹ בְּכָל לְשׁוֹנוֹת הָעֵבוֹרִים, וּבְכָל הַדְּבָרִים גְּשָׁמִיִּים, וּבְכָל מְדוּרֵי הַקְּלַפּוֹת בְּנִי׃ שְׂכָל זֶה הוּא בְּחִינַת (תהלים קג, ט) "וּמְלַכּוֹתוֹ בְּכָל מְשָׁלָה". וְכָל זֶה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי הַצְּדִיק שְׂבֻדְעָתָ יִצְרָו, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַלּוֹלֵב, שֶׁהוּא בְּחִינַת צְדִיק בְּיָדוּעַ, בְּחִינַת (שם צב, יג) "צְדִיק בְּתִמְרוֹ יִפְרָח".

עוֹטָה אוֹר

הַחֲסִדִּים שְׂבֻדְעָתָ כִּי הֵינּוּ וְהַרְגֵּלִים וְהַגּוּף וְהַבְּרִית הֵם שֶׁשָׂה קִצּוּוֹת, שֶׁהֵם שֵׁשׁ סְפִירוֹת מַחֲסָד עַד יְסוּד, שֶׁהֵם בְּחִינַת כְּלִיּוֹת הַמְּדוּתָ, שֶׁכְּבָלָם מְלַבְּשִׁים חֲסִדִּים - כְּלוּמֹר, שֵׁשׁ הַסְּפִירוֹת הַלּוֹלֵב מְקַבְּלוֹת שֶׁשָׂה חֲסִדִּים, הַנִּקְרָאִים חֲסִדִּים שְׂבֻדְעָתָ, שֶׁהֵם בְּחִינַת אַהֲבָה בְּנִי (אות ד').

וְכָל זֶה בְּדִי לְהַאִיר אֶל הַמְּלַכּוֹת, שֶׁהוּא הָאֲתָרוּגָ, הֵינּוּ בְּדִי לְגַלּוֹת מְלַכּוֹתוֹ לְכָל בְּאֵי עוֹלָם, הֵינּוּ לְמַצּוֹ אֱלֻקוֹתוֹ בְּכָל לְשׁוֹנוֹת הָעֵבוֹרִים, וּבְכָל הַדְּבָרִים גְּשָׁמִיִּים, וּבְכָל מְדוּרֵי הַקְּלַפּוֹת בְּנִי׃ שְׂכָל זֶה הוּא בְּחִינַת (תהלים קג, ט) "וּמְלַכּוֹתוֹ בְּכָל מְשָׁלָה"¹¹⁸.

וְכָל זֶה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי הַצְּדִיק שְׂבֻדְעָתָ יִצְרָו, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַלּוֹלֵב, שֶׁהוּא בְּחִינַת 'צְדִיק' סְפִירוֹת הַיְסוּד בְּיָדוּעַ (וְהוּר פִּינְחָס ח"ג דף רנח)¹¹⁹, בְּחִינַת הַכְּתוּב (תהלים צב, יג): "צְדִיק בְּתִמְרוֹ יִפְרָח"¹²⁰, וְהַלּוֹלֵב הוּא מַעֲזַן הַתְּמָרָה, הַרְיָ, שֶׁהַצְּדִיק הוּא בְּחִינַת לוֹלֵב.

מְקוּרוֹת וְעִיּוּנִים

עֲשֶׂה בְּרַכּוֹת הַתְּפִלָּה, כְּנֶגֶד שְׂמוֹנֵה עֲשָׂר שְׁמוֹת שֶׁל (תהלים כט) "הִבּוֹ לְה' בְּנֵי אֱלִים", כְּנֶגֶד שְׂמוֹנֵה עֲשָׂר שְׁמוֹת שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע. וְנַעֲנוּעַ לְשֵׁשׁ צְדָדִים, בְּחֻשְׁבוֹן ו'. וְשִׁלְשָׁה נַעֲנוּעִים בְּכָל צַד, הֵם שְׂמוֹנֵה עֲשָׂר].

120. תְּקוּנֵי זוֹהַר (תִּיקוּן י"ג דף כט), וז"ל: מֵאֵן דְּמִבְּרַךְ עֲלֶיהָ (עַל הַלּוֹלֵב דּוּקָא יוֹתָר מִשְׁאֵר הַמִּינִים) בְּיוֹמָא קְדָמָא דְּסַכּוֹת, בְּגִין דְּאִיהוּ קְשׁוּרָא וְיַחְדוּדָא דְּכָלָא, ח"י עֲלָמִין, דְּאִיהוּ לְקַבֵּל ח"י חוֹלִינִין דְּשִׁדְרָה, וּבְגִין דָּא אוֹקְמוּהוּ מֵאֲרֵי מְתַנִּיתִין, לוֹלֵב דּוּמָה לְשִׁדְרָה, וְרָזָא דְּלוֹלֵב "צְדִיק בְּתִמְרוֹ יִפְרָח", וְדָא אִיהוּ (דְּבִרֵי הַיָּמִים א' כט, יא) "כִּי כָל בְּשָׂמִים וּבְאֲרָץ", וְתַרְגּוּם אֲנָקְלוּס 'יִצְחָקִיד בְּשָׂמִיא וּבְאֲרָעָא' (פ"י, הַשְּׂמִים הֵם כְּנֶגֶד הַדַּעַת, וְהַאֲרֵץ כְּנֶגֶד הַמְּלַכּוֹת, וְהוּא סְפִירוֹת הַיְסוּד שֶׁנִּקְרָא "כָּל" שֶׁהוּא מְבִיא מֵהַשְּׂמִים - מֵהַדַּעַת, אֵת כָּל הַחֲסִדִּים עַד שְׂמִינֵי עַד הַמְּלַכּוֹת). [תַּרְגּוּם: מְבָרַךְ עֲלֵיו בְּיוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁל סַכּוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהוּא קְשׁוּר וְיַחְדוּד שֶׁל הַכָּל, ח"י הָעוֹלָמִים, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד שְׂמוֹנֵה עֲשָׂר חֲלִיּוֹת שֶׁל הַשִּׁדְרָה, וּמִשּׁוּם זֶה פְּרֻשׁוּהוּ בְּעֲלֵי הַמְּשָׁנָה, לוֹלֵב דּוּמָה לְשִׁדְרָה, וְסוּד הַלּוֹלֵב "צְדִיק בְּתִמְרוֹ יִפְרָח", וְזֶהוּ "כִּי כָל בְּשָׂמִים וּבְאֲרָץ", וְתַרְגּוּם אֲנָקְלוּס שֶׁאֲחָזוּ בְּשָׂמִים וּבְאֲרָץ].

מְגִיעַ עַד מוֹחַ הַדַּעַת, וּמִשָּׁם שׁוֹאֵב אֵת הַחֲסִדִּים שְׂבֻדְעָתָ (שׁוֹ בְּחִינַת אַהֲבָה שְׂבֻדְעָתָ הַנִּי) כְּדִי לְהַבִּיאַם לְכָל הַמְּדוּתָ, כְּלוּמֹר, בְּכָל שֵׁשׁ הַקִּצּוּוֹת (שֶׁהֵם כְּנֶגֶד הַמִּינִים וּכְנִי"ל), שֶׁהֵם הַסְּפִירוֹת מַחֲסָד עַד יְסוּד, וְהַנַּעֲנוּעִים הֵם לְהַבִּיאַם אֵת הַכָּל לְנוֹקְבָא דְּז"א, שֶׁהִיא סְפִירוֹת הַמְּלַכּוֹת הַנִּרְמָזוֹת בְּאֲתָרוּגָ.

118. כְּמַבּוּרָא בְּתִיקוּנֵי זוֹהַר (תִּיקוּן ס"ט סוף דף קח:), וז"ל: וְאֵלִין קְלִיפִין אֵינּוּן מְחִיצָה בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהָם שְׂבֻשָׁמִים, בְּאֵלִין קְלִיפִין מְתַלְבָּשׁ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְשְׂכִינְתֵיהָ, לְקִיּוּמָא בְּשְׂכִינְתֵיהָ (תהלים קג, ט) "וּמְלַכּוֹתוֹ בְּכָל מְשָׁלָה", וְלְקִיּוּמָא בֵּיהָ (שם מז, ח) "כִּי מִלֶּךְ עַל כָּל הָאָרֶץ אֱלֹהִים".

119. וז"ל: לוֹלֵב דָּא צְדִיק, דְּמִי לְחוּט הַשִּׁדְרָה, דְּבִיָּה ח"י חוֹלִינִין, לְקַבֵּל ח"י נַעֲנוּעִין דְּלוֹלֵב. וְאֵינּוּן לְקַבֵּל ח"י בְּרַכָּאן דְּצִלוֹתָא. לְקַבֵּל שְׂמֵנָה עֲשָׂר אֲזַקְרוֹת (תהלים כט) דְּ"הִבּוֹ לְה' בְּנֵי אֱלִים". לְקַבֵּל שְׂמֵנָה עֲשָׂר אֲזַקְרוֹת דְּקְרִיאַת שְׁמַע. וְנַעֲנוּעַ לְשֵׁיט סִטְרִין, בְּחוּשְׁבוֹן ו'. תִּלְתַּת נַעֲנוּעִין בְּכָל סִטְרָא, אֵינּוּן ח"י. [תַּרְגּוּם: לוֹלֵב זֶה צְדִיק, שְׂדוּמָה לְחוּט הַשִּׁדְרָה, שְׂבוֹ שְׂמוֹנֵה עֲשָׂר חֲלִיּוֹת, כְּנֶגֶד שְׂמוֹנֵה עֲשָׂר נַעֲנוּעִים שֶׁל הַלּוֹלֵב. וְהֵם כְּנֶגֶד שְׂמוֹנֵה

כי בספנות אנו עוסקין לגלות מלכותו לכל באי עולם, ואפלו לכל השבועים לשונות העבו"ם, שזהו סוד השבועים פרים שמקריבין בשבילם בספנות (ע' סוכה נה).¹²¹ וזהו שאנו אומרים אחר נטילת לולב והקפותיו: "למען דעת כל עמי הארץ כי ה' הוא האלקים אין עוד". וכל זה מבאר בהתורה הזאת במבאר לעיל באריכות. ועדין צריכין עינא רבא, לבאר כל הפונות של לולב על פי התורה הנ"ל באר היטב. וה' יאיר עינינו בתורתו, שנזכר להבין דבריו ורמיזותיו הנוראים והנפלאים:

עוטה אור

כי בספנות אנו עוסקין לגלות מלכותו של הקב"ה לכל באי עולם, ואפלו לכל השבועים לשונות העבו"ם - הגויים, שזהו סוד השבועים פרים שמקריבין בשבילם בספנות (סוכה נה).¹²¹ וזהו שאנו אומרים אחר נטילת לולב והקפותיו: "למען דעת כל עמי הארץ כי ה' הוא האלקים אין עוד".¹²²

וכל זה מבאר בהתורה הזאת, במבאר לעיל באריכות. ועדין צריכין עינא רבא - עיון רב, לבאר כל הפונות של לולב על פי התורה הנ"ל באר היטב. וה' יאיר עינינו בתורתו, שנזכר להבין דבריו ורמיזותיו הנוראים והנפלאים.

מקורות ועיונים

122. כתב בלקוטי הלכות (נדרים ג, סוף אות כ"ט), וז"ל: בחינת מצות נטילת ארבעה מינים בידיו, שהוא בחינה מה שכל אחד מרמז בידיו לכל באי עולם פי "ה' הוא האלקים", ועל כן מסימין אחר ההקפות בארבעה מינים 'למען דעת כל עמי הארץ כי ה' הוא האלקים אין עוד'. נמצא, שבספנות מוסיפין שמגלין על ידי הארבעה מינים שנכינו לתקון נפלא, עד שגם אנחנו בני ישראל הפשוטים כל אחד ואחד יכול ללמד גם לאחרים, להמשיך הארת הדעת האמת גם לאחרים לבנים ותלמידים, שזהו בחינת מצות ארבעה מינים.

121. שם מובא: אמר רבי אלעזר 'הני שבועים פרים כנגד מי, כנגד שבועים אומות וכו'. אמר רבי יוחנן: אוי להם לגויים שאבדו ואין יודעין מה שאבדו, בזמן שבית המקדש קיים - מזבח מכפר עליהן, ועכשיו מי מכפר עליהן. ובזוהר פרשת ויחי (ח"א דף רכא), איתא: ואפילו אמות העולם חדאן בחדוהא, ומתברכין מנה. ועל דא מקריבין קרבנין בכל יומא עליהו, לאטלא עליהו שלם, ויתברכו מין. [תרגום: ואפלו אמות העולם שמחים בחדוה ומתברכים ממנה, ולכן מקריבים בכל יום עליהם להטיל עליהם שלום, ויתברכו מאתנו].